

Postoje vysokoškolských studentů k LGBT komunitě

Bc. Lucie Olivová

Diplomová práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lucie Olivová**
Osobní číslo: **H17423**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Postoje vysokoškolských studentů k LGBT komunitě**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti lesbické, gay, bisexuální a transexuální problematiky.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

WEISS, Petr. Poruchy sexuální preference. Praha: Galén, 2017. ISBN 978-80-7492-310-4.

FAFEJTA, Martin. Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1030-6.

FIFKOVÁ, Hana. Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity. Vyd. 2. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1696-1.

HIML, Pavel, Jan SEIDL a Franz SCHINDLER. Miluji tvory svého pohlaví: homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí. Praha: Argo, 2013. Každodenní život. ISBN 978-80-257-0876-7.

JANOŠOVÁ, Pavlína. Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí. Praha: Grada, 2008, 285 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2284-9.

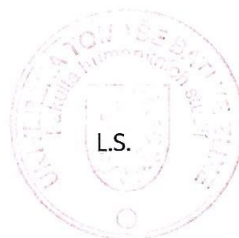
Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Anna Petr Šafránková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **21. listopadu 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **18. dubna 2019**

Ve Zlíně dne 21. listopadu 2018

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 22. 2. 2019

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užití-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělení svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá postoji vysokoškolských studentů k LGBT komunitě. Tato minorita zahrnuje osoby s lesbickým, gay, bisexuálním a transsexuálním chováním. V první kapitole autorka vymezuje hlubší specifikaci LGBT komunity, včetně vymezení jejich práv a také poukazuje na dosavadní výzkumy provedené v této oblasti. Druhá kapitola nastiňuje proces coming out, chování jednotlivých minoritních skupin a dotýká se procesu přeměny pohlaví. Třetí kapitola se orientuje na postoje k LGBT komunitě a vymezuje i samotnou diskriminaci vůči sexuálním menšinám. Kvantitativní výzkum je proveden pomocí dotazníkového šetření. Cílem výzkumného šetření je zjištění postojů vysokoškolských studentů Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati k LGBT komunitě.

Klíčová slova: LGBT komunita, coming out, sexuální menšiny, FHS, UTB

ABSTRACT

The diploma thesis deals with attitudes of university students towards LGBT community. This minority includes people with lesbian, gay, bisexual and transsexual behavior. In the first chapter the author defines a deeper specification of the LGBT community including the definition of their rights and also points to existing research in this area. The second chapter outlines the coming out process, the behavior of individual minority groups, and touches on the process of gender change. The third chapter focuses on attitudes towards the LGBT community and also defines discrimination against sexual minorities. Quantitative research has been conducted through questionnaire survey. The aim of the research is to identify the attitudes of university students of the Faculty of Humanities Studies of Tomas Bata University to the LGBT community.

Keywords: LGBT community, coming out, sexual minority, FHS, UTB

Tímto bych ráda poděkovala mé vedoucí práce, paní Mgr. Anně Petr Šafránkové, PhD., za cenné rady a připomínky, které mi poskytla při vedení mé diplomové práce. Také děkuji mému manželovi a rodině za podporu a trpělivost.

„Když už člověk jednou je, tak má koukat, aby byl. A když kouká, aby byl, a je, tak má být to, co je, a nemá být to, co není, jak tomu v mnoha případech je.“ Jan Werich

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SPECIFIKA LGBT KOMUNITY	11
1.1 PRÁVNÍ USTANOVENÍ LGBT KOMUNITY	12
1.2 PRÁVA LGBT KOMUNITY V KONTEXTU VYBRANÝCH STÁTŮ	13
1.3 VYBRANÉ VÝZKUMY TÝKAJÍCÍ SE LGBT KOMUNITY	16
2 SEXUÁLNÍ MENŠINY LGBT	19
2.1 COMING OUT	20
2.2 HOMOSEXUÁLNÍ A BISEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ.....	23
2.3 TRANSGENDER A TRANSSEXUALITA	25
2.3.1 Proces přeměny pohlaví	27
3 POSTOJE K LGBT KOMUNITĚ	29
3.1 PŘEDSUDKY, STEREOTYPY A PŘESVĚDČENÍ	31
3.2 ZMĚNA POSTOJŮ A PŘEDSUDKŮ	32
3.3 HETEROSEXISMUS A HOMOFOBIE	34
3.4 DISKRIMINACE LGBT	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	38
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ CÍLE	39
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	39
4.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU A ZPŮSOB ZÍSKÁVÁNÍ RESPONDENTŮ	40
4.4 VÝZKUMNÁ METODA	42
5 ANALÝZA DAT	45
6 INTERPRETACE DAT	74
7 DISKUSE	82
ZÁVĚR	84
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	86
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	91
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	92
SEZNAM OBRÁZKŮ	94
SEZNAM TABULEK	95
SEZNAM GRAFŮ	97
SEZNAM PŘÍLOH	98

ÚVOD

Sociální pedagogové se ve své praxi setkávají s nejrůznějšími typy klientů. Může se jednat o práci s neorganizovanou mládeží, práci se seniory nebo práci s komunitou. V naší diplomové práci se však budeme zabývat specifickou skupinou LGBT, do které spadají osoby homosexuálně, bisexuálně či transsexuálně orientované. Zaměření sociálního pedagoga v této oblasti chápeme především z pohledu pomáhající profese, jenž se snaží znevýhodněným skupinám pomoci, motivovat je, podporovat a hájit jejich zájmy.

V současné době je problematika LGBT stále středem pozornosti mezi veřejností. A to především proto, že komunita leseb, gayů, bisexuálů a transsexuálů se stále víc a víc hlásí o svá práva. Nicméně nebylo tomu tak vždycky. V dřívější době byl jakýkoliv neheterosexuální projev zakázán a dokonce trestán i smrtí. O sexuálních menšinách se tak hojně začíná mluvit na veřejnosti až v závislosti na vzniku sdružení homosexuálních skupin. Jedním z takových sdružení je i organizace SOHO z roku 1990 (Sdružení organizací homosexuálních občanů v České republice), která se zasloužila o snahu a boj za rovnoprávnost sexuálních menšin v naší zemi. O sexuálních menšinách se již značně dozvídáme i v odborné literatuře (např. Fafejta, 2016; Fifková, 2008; Ondrisová, 2002).

V teoretické části se soustředíme na tři základní kapitoly. V první kapitole se věnujeme základním specifikům LGBT komunity, kde popisujeme významné výzkumy, zákony a normy v oblasti LGBT problematiky. V souvislosti s platnými normami se zabýváme právy leseb, gayů, bisexuálů a transsexuálů v České republice v porovnání se sousedními státy (Slovensko, Polsko, Německo, Rakousko, Maďarsko a Slovinsko). Ve vybraných státech se zaměřujeme především na oblast dekriminace stejnopohlavního styku, homoparentalitu neboli výchovu dětí homosexuálními páry, možnost registrovaného partnerství (stejnopohlavní manželství) a možnost přeměny pohlaví. Ve druhé kapitole se věnujeme konkrétním sexuálním menšinám, které jsou hlavním tématem naší diplomové práce. V této kapitole se snažíme o hlubší popis homosexuálního, bisexuálního a transsexuálního chování. Přičemž nedílnou součástí kapitoly je i popis procesu přeměny pohlaví FtM (žena v muže) a MtF (muž v ženu). Třetí kapitola se zabývá samotnými postoji k LGBT komunitě. Hlavním smyslem této kapitoly je popsat postoje a předsudky k vybraným sexuálním menšinám. Dotýkáme se tak tématu fobií neboli přehnaného strachu z nějakého jevu. V tomto případě se budeme zabírat i homofobií.

Hlavním záměrem diplomové práce je zjistit postoje vysokoškolských studentů k LGBT komunitě. Naší cílovou skupinou jsou vysokoškolští studenti prvních a třetích ročníků Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati. Pro výzkum jsme si vybraly studenty oborů Sociální pedagogika, Učitelství pro mateřské školy, Anglický jazyk pro manažerskou praxi, Německý jazyk pro manažerskou praxi, Porodní asistentka, Všeobecná sestra a Zdravotně sociální pracovník.

Kvantitativně orientovaný výzkum je realizován formou dotazníků a je složen ze sedmibodového sémantického diferenciálu a Bogardusovy škály sociální distance, která poukazuje na míru odstupů studentů k LGBT komunitě. Problematikou LGBT je potřeba se zabývat právě z hlediska nedostatečné informovanosti u studentů, a to především v oblasti transsexuality. Téma LGBT je součástí dnešního světa více než byla dříve, proto bychom o této problematice měli více vědět a také se zajímat o to, jak na tuto specifickou komunitu pohlíží veřejnost. Výsledky našeho výzkumu by tak mohly sloužit jako náhled na to, jaké postoje vůči této skupině zaujímají vysokoškolští studenti, konkrétně studenti Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati. Doporučuji dotazníkové šetření realizovat i na dalších fakultách UTB či na jiných univerzitách. Dosažené výsledky by tak mohly sloužit i pro komparaci výsledků mezi jednotlivými fakultami.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SPECIFIKA LGBT KOMUNITY

První kapitola se bude zabývat klíčovými specifiky LGBT komunity. Nejprve si vysvětlíme samotný pojem LGBT, včetně termínů intersexualita, asexualita a queer. Následně se budeme zabírat příslušnými normami a zákony, které se dotýkají LGBT komunity. Poté uvedeme srovnání práv LGBT s námi vybranými státy (Slovensko, Polsko, Německo, Rakousko, Maďarsko, Slovinsko). V závěru kapitoly pak představíme výzkumy, dotýkající se této problematiky (*Being Trans in the European Union; České školy pod lupou: Výzkum homofobie a transfobie na školách*).

Nejprve se podívejme na samotný pojem LGBT, který je složen ze čtyř hlavních písmen z následujících pojmů - lesba, gay, bisexuál, transsexuál (transgender, trans). Často jsou k této zkratce připisovány i písmena „I“ jako intersexuál, „A“ jako asexuál a „Q“ jako queer. V tomto případě tak mluvíme o zkratce LGBTIAQ. Pro ucelení významu všech pojmů krátce vysvětlíme pojmy intersexuál, asexuál a queer. Termín *intersexualita* je volně přeložen jako mezipohlavnost. Jde o stav, kdy u lidí jsou přítomny buď oba pohlavní znaky (např. jak vaječníky, tak i varlata) nebo žádné pohlavní znaky. Dříve byla tato skupina popisována jako hermafroditi, nyní je však toto pojmenování již považováno za zastaralé (Sloboda, 2016, s. 61). Naopak *asexualitu* můžeme přeložit jako bezpohlavnost, kdy ženu nepřitahují ženy a ani muži a naopak muže nepřitahují ženy a ani muži. Bogaert (2012, s. 24) charakterizuje asexuály jako skupinu lidí, kterým chybí sexuální vzrušení, přitažlivost, erotické touhy a potěšení. Přičemž to ovšem neznamená, že tito lidé nejsou schopni vlastního sexuálního uspokojení. Fafejta (2016, s. 182-183) dodává, že lidé se asexuálními stávají především z několika prostých důvodů. Asexuálním se jedinec může stát například v důsledku toho, kdy jedinci způsobuje samotný styk velkou bolest, tím pádem není schopen dosáhnout uspokojení a z toho důvodu po sexu dále netouží. Dalším důvodem může být určitá forma traumatizace jedince, kdy ve spojení se sexuálním aktem prožil určitý traumatický zážitek (např. znásilnění) a již není nadále schopen fungovat po sexuální stránce. V takovém případě může jedinec podstoupit léčbu psychoterapií. Nicméně je nutno dodat, že s asexualitou se může ztotožnit i člověk, který traumatický zážitek a ani bolestivý sex neprožil. Teď už se ovšem dostáváme k poslednímu pojmu, a to je *queer*, který můžeme chápat jako nadřazený pojem k LGBTIA. Tento pojem v České republice zachytáváme na veřejnosti kolem roku 2007 v pořadu *Q* magazín či v pořadu *LeGaTo*, který dříve vysílala Česká televize. Význam pojmu byl v minulosti charakterizován různorodě, ve smyslu určité podivnosti, která však nebyla nutně chápána jako negativní, nicméně pojem byl chápán i jako záporné pojmenování

osob, kteří nějakým způsobem vybočovali od majoritní skupiny a tak zvaně nezapadaly do normy. Novodobé pojetí slova queer zahrnuje především odmítání pocitu viny, studu či mlčení (Ciprová, 2013, s. 597-611). Fafejta (2016, s. 193-194) dodává a upřesňuje, že queer jsou vlastně všichni ti, kteří nechtějí žít v určitých kategoriích a zároveň chtějí žít podle svých představ bez ohledu na postoje majoritní společnosti k nim. Queer lidé nechtějí zradit sami sebe a odmítají začlenění do pevně daných skupin na ženskou, mužskou identitu a mužské či ženské tělo.

Popisem dalších subskupin LGBT se budeme zabývat v kapitole 2. Nyní přejdeme k dosud provedeným výzkumům, normám a zákonům, které se dotýkají LGBT komunity.

1.1 Právní ustanovení LGBT komunity

Nejdříve je nutné uvést **zákon č. 115 o registrovaném partnerství, který v roce 2006** vstoupil v platnost. Tento zákon mimo jiné umožnil uzavírat registrované partnerství, a to pouze stejnopohlavním párům, tudíž o transsexuálech, potažmo i bisexuálech, zde nikdo nemluví. Je také známo, že do popředí se dostává otázka adopce dětí homosexuálními páry. V současné době se, ve výše uvedeném zákonu, mluví pouze o rodičovské zodpovědnosti k dítěti a uvádí, že homosexuální orientace není překážkou ke svěření dítěte do péče homosexuálního rodiče. Nicméně o pěstounskou péči však může žádat pouze jeden z partnerů nebo oba jako jednotlivci, nikoli však jako společný pár. Nejen o společnou adopci dětí, ale i o jiná práva jsou homosexuální páry ochuzeny. Uzavřením registrovaného partnerství nevzniká nárok na vdovský či vdovecký důchod a nevzniká ani společné jmění manželů.

Nesmíme opomenout ani **zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, tzv. Antidiskriminační zákon**. Tento zákon uvádí několik oblastí přímé a nepřímé diskriminace. V případě přímé diskriminace mluvíme o nepříznivém chování jedinců na základě národnosti, věku, zdravotního postižení atd., mimo jiné i vůči sexuální orientaci osob.

O rovném zacházení a zákazu diskriminace pojednává i **zákoník práce č. 262/2006 Sb.** V rámci ochrany práv zaměstnance zaměstnavatel nesmí požadovat od zaměstnance informace ohledně jeho soukromí. Tyto informace zahrnují například těhotenství, majetek, sexuální orientaci, původ, příslušnost k náboženským organizacím i členství v organizacích odborových či politických. Zákon navíc zakazuje jakoukoliv diskriminaci v pracovněprávním vztahu na základě výše uvedených bodů.

V České republice neexistuje žádný zákon, který by primárně upravoval problematiku transsexuality a bisexuality. Vyhraněné zákony na problematiku transsexuality má v současné době pouze šest zemí - Nizozemí, Velká Británie, Švédsko, Německo, Itálie a Finsko. Nicméně v **zákonu č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách**, především v dílu 4, je poukazováno na přeměnu pohlaví transsexuálních osob v České republice. Ovšem chirurgický zásah vyžaduje nejen písemnou žádost pacienta, ale především musí dovršit zletilosti a projít posouzením určitých stanovisek odborné lékařské komise, která se skládá z:

- a) "zdravotnický pracovník, který je zaměstnancem státu zařazeným na ministerstvo,
- b) lékař se specializovanou způsobilostí v oboru sexuologie nebo se zvláštní odbornou způsobilostí v oboru sexuologie,
- c) lékař se specializovanou způsobilostí v oboru psychiatrie,
- d) klinický psycholog,
- e) lékař se specializovanou způsobilostí v oboru endokrinologie a diabetologie,
- f) lékař se specializovanou způsobilostí v oboru urologie nebo gynekologie a porodnictví,
- g) právník se znalostmi v oblasti zdravotnického práva."

1.2 Práva LGBT komunity v kontextu vybraných států

Níže uvedeme tabulku námi vybraných evropských států, kde poukážeme na problematiku LGBT komunity. Zaměříme se na tyto kritéria:

- Legalizace stejnopohlavního styku
- Možnost homoparentality - osvojení si dítěte stejnopohlavním párem
- Možnost uzavření registrovaného partnerství / manželství
- Možnost změny pohlaví

Posuzované státy jsme vybraly na základě blízkosti s Českou republikou. Mimo naši zemi, jde o tyto státy:

• Slovensko	• Rakousko
• Polsko	• Maďarsko
• Německo	• Slovinsko

	<i>Dekriminalizace stejnopohlavního styku</i>	<i>Možnost homoparenta- lity</i>	<i>Možnost uzavření registrovaného partnerství</i>	<i>Možnost změny pohlaví</i>
ČESKÁ REPUBLIKA	Ano, od roku 1961	Pouze homosexuální jedinec	Ano, od roku 2006, zákon o registrovaném partnerství	Ano
SLOVENSKO	Ano, od roku 1961	Ne	Ne	Ano
POLSKO	Ano, od roku 1932	Ne	Ne	Ano
NĚMECKO	Ano, celostátně od roku 1969	Ano, od roku 2017	Ano, stejnopohlavní manželství od roku 2017	Ano
RAKOUSKO	Ano, od roku 1971	Ano, možnost spo- lečné adopce od roku 2016	Ano, stejnopohlavní manželství od roku 2019	Ano
MAĎARSKO	Ano, od roku 1961	Ne	Ano, od roku 2009	Ano
SLOVINSKO	Ano, od roku 1977	Pouze homosexuální jedinci od roku 2011	Ano, od roku 2005	Ano

Tabulka 1: Práva LGBT komunity v kontextu vybraných států

Jak můžeme vidět v tabulce č. 1, z našich vybraných zemí byl nejdříve homosexuální styk dekriminálnízován v Polsku, a to již v roce 1932 v rámci moderního homosexuálního hnutí. Nicméně je nutno uvést, že jako první západní země homosexuální styk legalizovala Francie, a to již od roku 1791. (Ovečka, 2011, s. 250) Bezmála za dvacet let dochází k legalizaci stejnopohlavního styku i u nás, na Slovensku a v Maďarsku. Předposlední zemí je tak Německo, které dekriminálnízovalo homosexuální styk ve východním a západním Německu o několik let dříve, kompletně však legalizovalo homosexuální styk až koncem šedesátých let. (Procházka, 2005, s. 127) Poslední zemí je Slovinsko, kde dochází k přijetí homosexuálního chování až v roce 1977.

Co se týká homoparentality, můžeme tento termín charakterizovat jako rodičovství gayů a leseb. V podstatě se tedy jedná o výchovu dětí homosexuálními páry. Otázka homoparentality je stále otevřená, nicméně stále víc a víc se o toto právo homosexuální jedinci hlásí a chtějí tak mít možnost vychovávat děti partnera či partnerky společně anebo si alespoň dítě společně adoptovat. Začneme tedy Českou republikou. V roce 2006 byl přijat zákon, který umožňuje uzavírat registrované partnerství homosexuálními páry, avšak společnou adopci dětí jim neumožňuje. Adopci dítěte či možnost pěstounské péče zákon umožňuje pouze jednotlivcům, nikoliv homosexuálními páry. Nicméně i otázka společné adopce homosexuálů je stále v jednání Parlamentu ČR. (Weiss, 2010, s. 112) Naopak na Slovensku je registrované partnerství a možnost výchovy dětí homosexuálními páry i po mnoha možných návrzích zákona zamítnuto. Poslední návrh padl v roce 2012, bohužel i ten nebyl přijat. Ani v Polsku dosud nebylo uzákoněno registrované partnerství a možnost adopce dítěte. Další zemí je Německo, které v roce 2017 uzákonilo možnost uzavření stejnopohlavního manželství a zároveň umožnilo společnou výchovu dětí homosexuálními páry. Z toho vyplývá, že Německo přijalo homosexuální páry se všemi právními a společenskými aspekty a je tak o krok dále než ostatní země. (Valenta, 2018) Co se týká Rakouska, Ústavní soud uzákonil možnost registrovaného partnerství již od roku 2010. O devět let později, v lednu roku 2019, Rakousko zlegalizovalo právo uzavírat manželství mezi stejnopohlavním párem. V oblasti adopce dětí, od 1. 1. 2016 si mohou gayové a lesby osvojit dítě společně, nikoliv pouze jeden z partnerů, jak je tomu u nás. Zároveň rodiče přebírají veškeré rodičovské povinnosti vůči dítěti podobně jako heterosexuální rodiče. (Jsme fér ©2018) I Maďarsko se v současné době potýká s určitou mírou diskriminace vůči LGBT komunitě. Proto zde není výjimkou, že někteří lidé s odlišnou sexuální orientací v minulých letech žádali a stále žádají o ochranu své osoby od policie. Napříč všem úskalím již od roku 2009 umožňuje Maďarsko právo

uzavírat registrované partnerství homosexuálním párům. Možnost adopce dětí homosexuálními páry zatím není povoleno. (Simon a Brooks, 2009, s. 93-94) Dle Shawové (2018, s. 318-319) homosexuální páry mají na Slovinsku velmi omezená práva. Stále zde převládají negativní názory na homosexualitu i vůči sebemenšímu vybočení od normality. I přes všechna negativa, od roku 2005 Slovinsko umožňuje uzavírat registrované partnerství a dokonce o šest let později uzákonilo možnost homosexuálním jedincům osvojit si děti.

Nyní se dostáváme k možnosti přeměny pohlaví. Autoři Fifková, Procházka a Weiss (2008, s. 17) uvádí, že k přeměně pohlaví je nakloněna většina zemí. V Německu hovoříme o dvou způsobech přeměny pohlaví, jedná se o „malé a velké řešení“. V případě „malého řešení“ se jedná o povolení změny jména a hormonální léčbu avšak zde nejsou zahrnuty operační zákroky. Naopak při volbě „velkého řešení“ jde o kompletní přeměnu, tedy o změnu jména, hormonální léčbu i operační zákroky. Rozdíly shledáváme i v hrazení jakýchkoliv operačních zákroků směrem ke změně pohlaví ze strany zdravotních pojišťoven. Například v Rakousku zdravotní pojišťovny proplácejí jen část hormonální léčby, konkrétně psychoterapii. Ovšem například v Holandsku je přeměna pohlaví plně hrazena zdravotními pojišťovnami. (Fifková, 2008)

1.3 Vybrané výzkumy týkající se LGBT komunity

Situaci transsexuálů v Evropské Unii zjišťoval výzkum „*Being Trans in the European Union*“, který probíhal v roce 2012. Průzkumu se zúčastnilo 6 579 respondentů z následujících zemí - Rakousko, Velká Británie, Slovinsko, Slovensko, Švédsko, Belgie, Francie, Maďarsko, Rumunsko, Portugalsko, Bulharsko, Kypr, Česká republika, Polsko, Nizozemsko, Lotyšsko, Malta, Německo, Dánsko, Estonsko, Lucembursko, Litva, Itálie, Irsko, Chorvatsko, Finsko, Španělsko a Řecko. Cílovou skupinou výzkumu byli vybráni trans ženy, trans muži, ženští a mužští cross-dresseré, queer a transgender (vysvětlení klíčových pojmů uvádíme v kapitole 2). Výzkum byl zaměřen na tři části - diskriminace, násilí a obtěžování, život trans osoby. Z výzkumu vyplynulo, že transsexuální jedinci ve velmi malé míře zažívají diskriminaci v zaměstnání, nicméně větší míru diskriminace zažívají v oblasti vzdělávání, kde jsou často obětmi šikany právě kvůli vyjadřování své genderové identity. Další zkoumanou oblastí bylo násilí a obtěžování, kde byl zjištěn fakt, že 34% transsexuálních jedinců bylo v posledních pěti letech vyhrožováno násilím či násilí sami zažili. Ve velké míře probíhalo násilí vždy na ulici, v parku a na veřejných místech. Dále byl zkoumán samotný život trans

osoby, kdy každý pátý respondent uvedl, že se snaží svou genderovou identitu skrývat z důvodu nepochopení veřejnosti či možné veřejné diskriminace. (European Union Agency for Fundamental Right ©2007-2018)

Na diskriminaci LGBT osob se zaměřuje i výzkum „*České školy pod lupou: Výzkum homofobie a transfobie na školách*“, který probíhal za podpory ILGA Europe (Mezinárodní lesbická, gay, bisexuální, transsexuální a intersexuální asociace) v roce 2016. Výzkum byl pojat kvantitativní formou a byl realizován na základních a středních školách. Cílovou skupinou byli žáci a žákyně 8. - 9. tříd, studenti středních škol a studenti gymnázií. Celkem bylo zúčastněno 1 314 respondentů a z toho 43% se identifikovalo s jinou než heterosexuální orientací. Z výzkumu vyplynulo, že většina studentů a žáků má k bisexuálním lidem, k lesbám a ke gayům velmi pozitivní vztah. O něco málo negativnější byl vztah k trans lidem. Zkoumána byla i sociální distance respondentů, kde byl zjištěn negativnější postoj k trans lidem. Oproti tomu respondenti uvedli, že by byli ochotni přijmout ve škole, ve třídě i v lavicích gaye a lesby. Další zajímavostí je, že alespoň 38,1% respondentů zažilo negativní chování vyučujících vůči LGBT komunitě - nevhodné vtipy, urážky atd. (České školy pod lupou: Výzkum homofobie a transfobie na školách, 2016, s. 16-34)

Současný stav *diskriminace na základě sexuální orientace v České republice* zkoumala i profesorka Olga Pechová v roce 2009. Formou kvantitativního výzkumu provedla dotazníkové šetření u 496 respondentů (150 leseb, 289 gayů, 33 žen s bisexuální orientací a 24 mužů s bisexuální orientací), přičemž většina respondentů byla ve věku 15-35. Na základě výsledků bylo zjištěno, že zkušenost s fyzickým napadením na základě jejich odlišné orientace zažilo 6% leseb, 14% gayů, 9% žen s bisexuální orientací a 8% mužů s bisexuální orientací. Násilnou osobou v tomto kontextu byla nejčastěji neznámá osoba, potažmo spolužák. Další zkoumanou oblastí byla zkušenost se slovním obtěžováním. S obtěžováním tohoto druhu se podle výzkumu setkala až 35% leseb, 36% gayů, 42% žen s bisexuální orientací a 29% mužů s bisexuální orientací. U žen byla zkušenost s obtěžováním z velké části jednorázová, kdežto u mužů byla tato záležitost spíše věcí opakovanou. Zajímavostí je, že jen malé procento LGB se setkalo s diskriminací v zaměstnání z hlediska přijetí do pracovně-právního vztahu. Naopak obtěžování v zaměstnání zažilo až 14% respondentů, v tomto případě se jednalo častěji o muže, kteří byli vystaveni homofobním poznámkám či nevhodným chováním vůči nim. S diskriminací ve zdravotnických službách se setkalo pouze 4% respondentů a jednalo se z velké části o útoky na homosexuálně orientované jedince. Z celkového počtu 330 re-

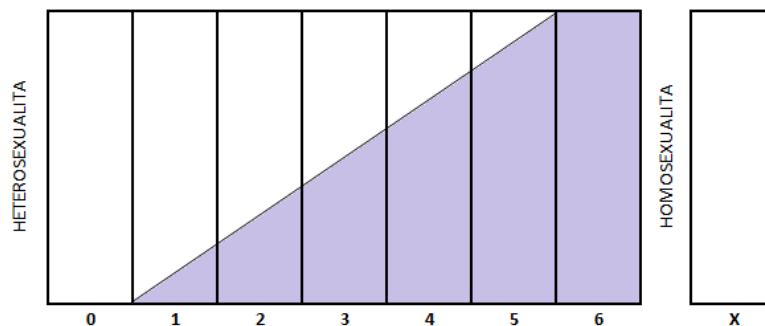
spondentů, kteří po dobu výzkumu studovali, bylo 21% nějakým způsobem ve školství znevýhodňováno. Smutným zjištěním je, že v několika případech o diskriminaci věděli učitelé, kteří ale nezasáhli a naopak měli na diskriminaci velký podíl. Závěrem lze říci, že s diskriminací se setkalo více než polovina respondentů, až 56% a právě mužská část respondentů byla znevýhodňována častěji než ženská část. (Pechová, 2009)

V této kapitole jsme vysvětlili pro nás důležitý pojem LGBT. Následně jsme poukázali na důležité zákony a normy, které se dotýkají problematiky sexuálních menšin - zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství; zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, tzv. Antidiskriminační zákon; zákoník práce č. 262/2006 Sb. a zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotnických službách. V další podkapitole jsme upozornili na rozdíly v právech LGBT komunity v kontextu námi vybraných států - Česká republika, Slovensko, Polsko, Německo, Rakousko, Maďarsko a Slovinsko. V závěru jsme interpretovali několik dosud provedených výzkumů v oblasti LGBT problematiky - Being Trans in the European Union; České školy pod lupou: Výzkum homofobie a transfobie na školách a nahlédli na současný stav diskriminace na základě sexuální orientace v České republice.

2 SEXUÁLNÍ MENŠINY LGBT

V následující kapitole se budeme věnovat sexuálním menšinám. Nejprve si vysvětlíme pojem sexualita a jemu příbuzné pojmy. Poté se budeme zabývat procesem coming out, který je chápán jako přijetí a následná akceptace své sexuální orientace. V závěru se zaměříme na specifika homosexuálního, bisexuálního a transsexuálního chování včetně nastínění procesu přeměny muže v ženu či naopak ženu v muže.

Nahlédněme nejdříve na klíčové pojmy sexuality. Termíny používající se pro popis sexuality jako takové jsou různorodé. Nesetkáváme se tedy pouze s pojmem sexuální orientace, ale také jsou hojně používány pojmy pohlavní identita, citová orientace, gender, sexuální chování, sexuální preference nebo sexuální identita. V naší diplomové práci však nadále budeme používat pojem pohlavní identita popř. sexuální orientace. Pojem pohlavní identita používá například Fífková (2008, s. 13), která tento termín definuje jako „subjektivně vnímaný pocit sounáležitosti či naopak rozporu s vlastním tělem, s jeho primárními a sekundárními pohlavními znaky, i se sociální rolí přisuzovanou danému pohlaví.“ Ovšem váženým jménem v této problematice je **Alfred Kinsey**, který přišel s mýtem čtyřprocentní populace, jenž se identifikuje s homosexuálním chováním. Další jeho zásluhou je i představení sedmibodové škály sexuální orientace, která je důležitá k pochopení pohlavní identity. Tato škála vznikla jako výsledek několikaletého výzkumu Kinseye, který prováděl prostřednictvím rozhovorů, kde se doptával na zkušenosti lidí s osobami stejného pohlaví. Škála se pohybuje mezi body 0 až 6, přičemž bod 0 definuje výhradní heterosexuality a bod 6 jako výhradní homosexualitu, tudíž bod 6 vyjadřuje největší touhu či zkušenost s osobami stejného pohlaví. Bod 3 vyjadřuje dichotomické rozdělení, kdy se jedinec přiklání, jak k homosexualitě, tak i k heterosexuality, můžeme tedy říci, že se jedná o bisexuální chování. Bod X můžeme chápat jako asexualitu. (Kinsey, Pomeroy a Clyde, 1948)

Obrázek 1: Sedmibodová škála sexuální orientace Alfreda Kinseye (Kinsey, Pomeroy a Clyde, 1948)

Zde se naskýtá i otázka, v jakém důsledku jedinec přijímá svou pohlavní identitu. O této problematice mluví i autoři knihy Děti a jejich sexualita, kteří poukazují na to, že na utváření pohlavní identity má velký vliv náboženství. Právě v období nástupu křesťanství byla chápána lidská sexualita velmi omezeně. Zjednodušeně lze říci, že sexuální akt byl povolen pouze za účelem rozmnožování, to znamená, že jakýkoliv jiný projev, včetně homosexuálního chování bylo trestáno a jiné sexuální praktiky byly přísně zakázány. Až Sigmund Freud přišel s průlomovou myšlenkou koncepce nevědomí i v souvislosti se zákazem sexuálních pohnutek. (Děti a jejich sexualita: rádce pro rodiče a pedagogy, 2014, s. 21-22) Volbu či získání sexuální orientace vnímá Sloboda (2016, s. 17) trochu jinak. Autor popisuje vnímání sexuální orientace ze dvou hledisek - biologický vliv a kulturní. Z hlediska biologie je sexuální orientace ovlivňována hormony v prenatálním nebo postnatálním období těhotenství matky, genetickými dispozicemi atd. Z pohledu kulturního, je často volba sexuální orientace výsledkem výchovy dítěte. Nicméně dále se pro určení pohlavní identity používají následující tři kategorie - sebestřednost, chování a afektivita. Ryle (2018) dodává a zároveň souhlasí se Slobodou, že identita jedince se formuje již v období před narozením dítěte, kdy sami rodiče mají určitá očekávání, které již převzali od vlastních rodičů potažmo prarodičů a již v prenatálním období se připravují na příchod chlapečka či holčičky a veškeré chování nastávající matky k tomu nevědomě směřuje. Můžeme tak říci, že jde o určité převzetí kulturních vzorců. Z tohoto hlediska tak můžeme říci, že pohlavní identita jedince je získávána trojím způsobem - biologickými předpoklady, kulturními vzorci či náboženstvím.

2.1 Coming out

Coming out je poměrně složitý proces a každý autor jeho fáze definuje jinak. Orel (2016, s. 232) rozděluje proces coming out na dva druhy - vnější a vnitřní. Vnější coming out znamená proces, kdy se jedinec svěřil se svou odlišnou sexuální orientací na veřejnosti. Naopak vnitřní coming out je proces, kdy jedinec sám svou odlišnou sexuální orientaci přijímá a plně se jí učí akceptovat. Autor následně dodává, že jedinci zpravidla trvá až několik let než přizná svou pohlavní identitu i širšímu okolí.

Nyní se podívejme na *pětistupňový model procesu coming out podle Colemana (1982)*, který se zabýval coming outem homosexuálních jedinců, avšak odmítl myšlenku, že všichni homosexuálové se pohybují stejně a zdůraznil, že jednotlivci pracují na určitých etapách jinak a přikládají jim i jinou váhu. Prvním stupněm je tzv. *před coming out*, kdy jednotlivci cítí svou odlišnost, ale přilíši si ji nepřipouští, respektive snaží se nalézt pravou příčinu vlastního

nezvyklého chování. V případě nepochopení své identity se vyvíjí v jednotlivci krize, která může vést až k sebevražedným myšlenkám. Naopak v případě přijetí své role se posouvá do druhé fáze *coming out*. V této fázi jedinec prochází vnitřním i vnějším přijetím sám sebe, přičemž si buduje své vlastní hodnoty a vnitřní stabilitu, která je pro homosexuální jedince důležitá především z toho důvodu, aby se ubránil homofobní společnosti. Po této etapě nastává fáze třetí tzv. *průzkum*, kdy jedinec již plně vnímá svou odlišnost a snaží se vypořádat se všemi možnými nástrahy a problémy, které jej doprovázejí. Tuto etapu Coleman přibližuje k etapě dospívání heterosexuálního člověka. Tímto se dostáváme k etapě čtvrté, která je spojena s *prvními vztahy*. V této etapě jedinec začíná přemýšlet o vážnějším vztahu a nejen o sexuálních dobrodružstvích. V případě, kdy jedinec v této etapě stále není stabilní, může se vrátit do předchozí etapy. Poslední fází je *integrace*. Do této fáze jedinec vstupuje až tehdy, když předchozí fáze úspěšně splní. Ve fázi integrace si jedinec vztahy konsoliduje a krystalizuje se se svým „novým Já“, což někdy může být i stresující a ne vždy úspěšné.

Oproti tomu coming out transsexuálních osob je poněkud složitější, především z toho hlediska, že se jedná o nesoulad primárních znaků pohlaví s vnímáním vlastního já. Často se do tohoto procesu řadí i významnější změny než u homosexuálů či bisexuálů. Mluvíme především o operačních zákrocích, které jsou nutné podstoupit, aby byla přeměna kompletní. Podívejme se proto na rozdělení podle Devora (2004), který představuje *čtrnáctistupňový model formace transsexuální identity* na základě dvacetiletého výzkumu, stovkami osobních rozhovorů s transsexuálními osobami s osobními zkušenostmi. Je důležité uvést, že stejně jako u modelu Colemana, někteří jednotlivci projdou různými fázemi rychle, někteří pomaleji anebo se neustále k jednotlivým fázím vracejí a opakují.

První fází Devorova modelu je *přetrvávající úzkost* ke svému pohlaví. V této fázi se jedinci ve svém pohlaví necítí dobře a často se cítí nepohodlně i ve společnosti, kde vnímají určitý pocit úzkosti ve vztahu vůči sobě, ale i k ostatním. Ti, kteří si tuto skutečnost nedokáží připustit, řeší zmírnění tohoto pocitu právě experimentováním s alkoholem či drogami. V případě, kdy si jedinec připustí jinakost, vchází do druhé fáze, kde probíhá *zmatek identity v daném pohlaví*. Tato fáze lze nejlépe vysvětlit právě u dětí. Děti si samy na sobě nejdříve všimnou, že neinklinují k danému pohlaví, ale k preferovanému a tuto situaci sdílí s ostatními. Právě v tomto okamžiku se rodiče snaží o to, aby se jejich děti chovaly, tak jak by měly vzhledem k danému pohlaví a potlačují jejich preferovanou identitu. Dítě z toho důvodu prožívá zmatek identity. V období puberty mnoho mladistvých dokonce propadá de-

presím, využívají návykové látky a mají sklony k sebevraždě. Mnozí se také snaží svou preferovanou identitu skrýt a působit navenek „normálně“ i když se vnitřně cítí jinak. Tato fáze může trvat buď krátce, nebo až do konce života. Následující etapa aspiruje na *nalezení rovnováhy mezi daným a preferovaným pohlavím*. Usilují o to vyjádřit své vlastní potřeby na úkor toho, co od něj očekává okolí. V tomto období se transsexuální osoby mohou identifikovat jako tzv. butch nebo tomboy. Ve čtvrté fázi dochází k *objevování transsexuality a transgenderu*. Někteří jedinci pochopí svou identitu rychle a pro některé začíná nový koloběh zmatku a srovnání preferovaného pohlaví s daným. Pochopení svých pocitů může trvat krátce nebo i několik let. V souvislosti s tímto vstupujeme do další fáze, kde se odehrává *zmatek identity směrem k transsexualitě a transgenderu*. V této fázi se jedinec snaží o potvrzení či vyvrácení své domněnky, že je transsexuální. Potvrzení hledá v knihách, na internetu či v online diskusích o transsexualitě. Pokud dojde k potvrzení, posouvá se jedinec do další fáze, ve které probíhá *srovnání identity ve vztahu k transsexualitě a transgenderu*. Zde se jedinec snaží o vyvození definitivního závěru a srovnává sám sebe s transgender či s transsexuálními lidmi. Zjišťuje, co má s nimi společného a chce být k preferovanému pohlaví blíže. Po tomto období nastává fáze *tolerance transgender nebo transsexuální identity*, kdy jedinec začíná chápat fakt, že je transsexuální a přijímá svou identitu jako takovou. Během této fáze přiznává tuto skutečnost svému blízkému a širokému okolí. Do následující etapy vstupuje mnoho lidí až později, a to právě z toho důvodu, že ještě nemají o transsexualitě dostatek informací. V důsledku toho nastává fáze *oddálení přijetí transsexuální či transgender identity*. Tato fáze je charakterizována jako „testovací“ a vypovídá o tom, zda je jedinec schopen přijmout trans identitu za vlastní nebo ne. V případě, že se tak stane, nastává *akceptace transsexuální nebo transgender identity*, kdy jedinec plně přijímá sám sebe jako trans a toto přijetí pro něj může znamenat nový začátek. V této fázi se nebojí o sobě mluvit jako o trans a přemýšlí o přeměně pohlaví, především kdy a jak ji podstoupit. Ovšem ne všichni trans lidé podstoupí fyzickou přeměnu pohlaví. Může to být především vzhledem k zdravotním, finančním nebo rodinným důvodům. Trans jedinci mohou procházet *oddálením přeměny*, kdy se teprve informují o tom, jak změna pohlaví probíhá a připravují se na ni. Z hlediska přípravy je jednodušší přeměna pro FtM (female to male) než pro MtF (male to female), a to především z toho důvodu, že veřejnost je daleko tolerantnější k tomu, když se žena obléká a chová jako muž než když se muž chová a obléká jako žena. Po zjištění, co je všechno nutné před přeměnou podstoupit nastupuje fáze samotné *přeměny*. V této fázi jedinec musí projít několika důležitými kroky, od prezentace sebe sama přes psychoterapii a hormonální léčbu

až po chirurgický zásah. Aby přeměna byla kompletní, musí jedinec projít přijetím identity po přeměně pohlaví, do něhož přechází. Zde přichází zásadní okamžik, kdy jedinec vidí, že jeho očekávání v souvislosti se změnou pohlaví bylo naplněno. Transsexuální osoba tak vidí, že je člověkem, jakým se cítí a vidí ho tak i okolí. Většina lidí, kteří projdou přeměnou pohlaví a následným úspěšným přijetím sám sebe, se bezproblémově *integruje* do společnosti. Autor však znovu dodává, že integrace FtM je daleko jednodušší než integrace MtF. Poslední fáze coming outu transsexuálních osob je *pýcha neboli hrdost*, zde jedinci cítí hrdost k sobě samému a otevřeně hájí i práva transsexuálů. (Devor, 2004, s. 47-67)

2.2 Homosexuální a bisexuální chování

Homosexuální chování je takové jednání, kdy jedince nepřitahuje osoba opačného pohlaví, ale osoba stejného pohlaví, tudíž ženu přitahuje žena a muže přitahuje muž. Aardweg (2003, s. 17-18) popisuje základní specifika homosexuálního chování. Řadí zde sebelítost, která se úzce dotýká komplexu pohlavní méněcennosti. Dále říká, že homosexuální osoba je částečně vnímána jako dítě, tudíž má určitý strach před druhým pohlavím.

Za autora pojmu je považován *Karl Maria Kertbeny* (Benkert), který jako první používá termín homosexualita v roce 1869. Ovšem důležité je i jméno *Richard von Kraft Ebbing*, který v roce 1886 dává homosexualitu do kontextu sexuálního chování. (Sloboda, 2016, s. 41) Co se týká vzniku homosexuality, hovoříme v první řadě o vlivu genetických dispozic. Zjednodušeně lze říci, že homosexuální chování se určuje již od prenatálního období, rozhodující je v tomto případě zásobování mozkového centra. Nicméně i faktory výchovy zde hrají velkou roli. (Janošová, 2008, s. 70-71)

Následně si nastíníme krátký historický exkurz homosexuality, abychom si ujasnili vznik tohoto pojmu. Pojem vznikl na konci 19. století a dříve nebyl vůbec odlišován od heterosexuality. Již v antickém Řecku se můžeme setkat s pojmem „*pederastie*“. Jednalo se o vztah mezi „*erastem*“ - učitelem neboli milovníkem a „*eromenem*“ - žákem neboli milovaným. Tento vztah byl podporován zejména proto, že Řekové byli přesvědčeni o tom, že mezi učitelem a žákem musí vzniknout pevný svazek, který je doprovázen i erotikou a sexuálními tužbami. Tento akt charakterizovali jako „výchovu a zasvěcení chlapce, ze kterého se měl brzo stát muž“. Naopak ve Spartě bylo homosexuální jednání součástí vojenského výcviku. (Fafejta, 2004, s. 83-85) V české historii je velkým pokrokem například vyjmutí homosexuality z trestního zákoníku Josefa II. z roku 1787, kdy právě v této době bylo přiznání ho-

mosexuality trestáno smrtí. Až v pozdějších letech, konkrétně ve 20. letech, se začínají homosexuálové objevovat i na veřejnosti v oblasti barů nebo kabaretů, které byly součástí spíše větších měst než maloměst a vesnic. Později v období komunismu byli homosexuálové označováni růžovým trojúhelníčkem na rukávu a spíše přehlíženi a identifikováni jako neviditelní. O zlepšení homosexuálního postavení ve společnosti můžeme mluvit až na konci 80. let, kdy nastává změna režimu. Přibližně v tomto období vzniká známá organizace SOHO (Sdružení osob homosexuální orientace), která dopomáhala s právními a sociálními dokumenty. Později se organizace SOHO proměnila do dnešního názvu Gay iniciativa, která přispěla k návrhu zákona o registrovaném partnerství, jenž vstoupil v platnost v roce 2006. V roce 2011 vzniká Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu, známé také jako PROUD, jenž se po ustálení činnosti SOHO zabývá nadále legislativními změnami a potřebnými právy v homosexuální oblasti. O dva roky později přichází s novelou zákona o registrovaném partnerství, kde se snaží o umožnění adopce dítěte partnera či partnerky druhým nebiologickým rodičem. V současné době tak osvojení si dítě možné je, ale pouze na žádost jednoho z páru homosexuálů. (Sloboda, 2016, s. 42-44)

Nyní se zaměříme na bisexuální chování. Identifikace bisexuality je komplikovaná. Nikde nenajdeme přesnou definici tohoto pojmu a ani žádné předepsané parametry, jak na bisexuální chování pohlížet a jak jej rozpoznat. Z toho důvodu je nám nejbližší definice Slobody (2016, s. 60), který bisexualitu chápe, jako takové chování, kdy jedinec se může zamilovat jak do mužů, tak i do žen a dokáže s nimi vést hlubší emocionální vztah. Právě bisexuálové jsou často nepochopeni, jelikož je ostatní považují za zbabělé a neschopné se identifikovat s homosexuální či s lesbickou orientací. K tomuto pohledu se přidávají i autoři Scherrer, Kazyak a Schmitz (2015, s. 2-8), kteří doplňují to, že bisexualita je často chápána jako přechodná sexuální orientace k homosexualitě nebo naopak jako zpětná cesta k heterosexuality. Navíc dodávají, že právě členové rodiny mylně chápou orientaci svých rodinných příslušníků a často je berou jako heterosexuální, i když se oni sami identifikují jako bisexuálové. I v tomto případě hraje hlavní roli pohlaví, kdy právě mužská bisexualita bývá hůře přijímána okolím než ženská bisexualita. Na toto zjištění navazuje Gates (2012, s. 8) a dodává, že s bisexuální orientací se častěji sebeidentifikují snadněji ženy než muži.

2.3 Trangender a transsexualita

Nyní si vysvětlíme transgender chování a transsexualitu. Pro začátek se zaměříme na pojem *gender*. Podle Fafejty (2004, s. 30) pojmem „gender označujeme kulturní a sociální stereotypy a očekávání, které se pojí k jednotlivým pohlavím.“ Při samotném posuzování genderu definujeme několik základních znaků. Fafejta (2004, s. 52) tak uvádí, že je důležité brát ohled na „vzájemnou mluvu - to, co a jak si říkáme, fyzický vzhled a projev na veřejnosti, tělo jedince a důležité je i to, co se říká o jedincově minulosti.“

Termín transgender jako první použila *Virginia Prince* v roce 1969. V té době byl pojem používán výhradně pro označení osob, které svou sexuální identitu vyjadřovali prostřednictvím oblečení, které nosili (Köllen, 2016, s. 11). V současné době dle Hosáka, Hrdličky a Libigera (2015, s. 322) je prevalence transsexuálních osob ve světě zhruba 1:30 000.

Feinberg (2000, s. 6-7) uvádí několik typů lidí s transgenderním chováním. Prvním typem jsou tzv. *cross-dresseři*, tudíž lidé, kteří se oblékají jako opačné pohlaví. Jsou známy také pod pojmem transvestité. Druhým typem jsou *transsexuálové*. Jedná se o ty, kteří se ve svém těle necítí dobře a cítí se být více osobou druhého pohlaví. V tomto případě transsexuály dělí na dvě skupiny - MtF a FtM transsexuály. MtF transsexuál v překladu znamená „male to female“, tudíž jedinec se narodil jako muž, ale cítí se být ženou. FtM transsexuál je „female to male“, to znamená, že se jedinec narodil jako žena, ale cítí se být mužem. Do třetí kategorie řadí *draq-gueens and draq-kings*. Tuto skupinu popisuje jako transsexuály, kteří se liší ve stylu oblékání. Draq-gueens a draq-kings prezentují opačný gender až v přehnaně zvláštních a monstrózních oděvech. Čtvrtým typem jsou tzv. *bigendeři*. Jedná se o lidi, kteří různě žijí v obou pohlavích. Jednou se cítí jako žena, tak se chovají jako žena, pak se cítí mužem, tak jejich chování je také mužské. Rozdíl je v tom, že tito lidé nepreferují operaci změny pohlaví. Pátá kategorie zahrnuje *maskulinní ženy a feminní muže*. Tato skupina je charakteristická tím, že jde např. o muže, kteří mají ženskou postavu nebo o ženy, které se nechtějí holit a mají vousy. Typická je taky tím, že své zvláštnosti neradi skrývají a jsou na svou specifickou hrdí. Šestým typem jsou „*gender-blenderi*, kteří se vyznačují jak ženskými rysy, tak i mužskými rysy. Liší se v zásadě v tom, že nevypadají a nepůsobí ani jako muž a ani jako žena. Sedmým typem a zároveň posledním jsou *androgynové*, kteří na rozdíl od gender-blenderů působí a vypadají jako žena i muž zároveň.

Diagnostika transsexuality není vůbec jednoduchá. Nejdůležitější a nejpodstatnější fází je individuální rozhovor klienta s možnou odchylkou sexuální identity s lékařem. Ten na

základě rozhovoru určí zvláštnosti psychosexuálního vývoje člověka z hlediska několika charakteristik. Podle Weisse, Fifkové a Procházký (2008, s. 31-41) jsou specifika transsexuality následující. Jako první, spíše doplňující kritérium, se zaměřuje na dětství, kde je kladen důraz na preferenci hraček a her. Zde bývá patrné především to, že děti s poruchou sexuální identity upřednostňují hračky druhého pohlaví. To znamená, že dívky si hrají s autíčky a rozumí si více s chlapci, kdežto chlapci preferují hraní s panenkami a rozumí si více s holčičkami. Druhým kritériem je volba oděvu. Především u FtM se setkáváme s větší mírou konfliktů, jelikož právě mladé dívky, cítící se jako muži, odmítají nosit sukně a šaty. Třetím kritériem je nesoulad a neakceptace biologických pohlavních znaků a projevů dospívání. Znamená to tedy, že FtM těžce snášejí příchod menstruace a taktéž růst prsou. V takovém případě se FtM snaží o to, aby tyto projevy okolí nezaznamenalo, nosí tedy volnější oblečení anebo si stahují hrudník. Naopak MtF lidé těžce snášejí růst ochlupení, zejména na tváři a erekci penisu. Nicméně autoři zdůrazňují velikou míru psychické zátěže právě v období dospívání. Další charakteristikou jsou denní a masturbační fantazie včetně erotických snů. Již z názvu je patrné, že právě ve snech se lidé objevují, tak jak by si přáli vypadat. To znamená že MtF si představují, jaké by to bylo, kdyby byli ženou, měli prsa a další znaky, které jsou typické pro ženu. A naopak FtM si představují ve snech, jaké by to bylo být mužem, mít penis a milovat se s ženou. Pátým kritériem jsou odlišnosti v partnerském vztahu. V této oblasti je to poněkud složitější. Autoři rozlišují celkem pět variant soužití: „1. soužití z hlediska biologického pohlaví se ženou; 2. soužití z hlediska biologického pohlaví s mužem; 3. soužití z hlediska psychického pohlaví se ženou; 4. soužití z hlediska psychického pohlaví s mužem; 5. nenavázání partnerského vztahu.“ U FtM se jedná o to, že v určitých případech se ženy snaží navazovat vztahy s muži a svou identitu tak zakrýt. Naopak v opačných situacích se chovají spíše lesbicky a to tak, že navazují vztahy s ženami. Nicméně i jejich partnerky si ve větší míře všímají, že se FtM ve svém těle necítí dobře. U MtF se partnerské vztahy projevují jinak. Často žijí v dlouhodobých partnerských vztazích s osobou opačného pohlaví, než si uvědomí, že se ve svém těle necítí dobře. Naskytují se i situace, kdy MtF sexuálně přitahují muži a ve vztahu se tak chovají ryze žensky. Ze sexuálního hlediska odmítají anální styk a felaci s partnerem. Tady už se zároveň dostáváme k dalšímu bodu, a to jsou sexuální aktivity. MtF se snaží vyhýbat veškerému kontaktu se svým i jiným mužským pohlavním údem. To znamená, že nalézají jiný způsob, jak se uspokojit (např. tření o podložku). FtM se naopak snaží o to, co nejvíce zamezit kontakt s pochvou. V určitých případech se transsexuálové snaží o radikální omezení masturbace nebo přestanou masturbovat

úplně. Posledním kritériem jsou charakteristiky pohlavní identity. Zde se mluvíme především o naplňování tužeb a inklinování k takové identitě, se kterou se identifikují. V praxi to znamená, že MtF se zajímají o módu, pracují jako cukráři či prodavači a naopak FtM se zajímají o fotbal, tanec a uplatňují se například u policie.

2.3.1 Proces přeměny pohlaví

Po přijetí transsexuální identity následuje proces přeměny pohlaví. Je nutno říci, že jedinec musí být v dobrém psychickém a fyzickém rozpoložení, a to především z toho důvodu, že se jedná o dlouhodobou záležitost, která může trvat až pět let.

Podle Weisse, Fífkové a Procházky (2008, s. 113-114) jako historicky první přeměnu pohlaví muže v ženu provedl Dr. Abraham v roce 1931. Poté se k tomuto procesu připojilo několik významných doktorů, kteří se snažili o rozšíření a vývoj této problematiky (např. Dr. Hamburger, 1953 - proces léčby transsexuality u MtF; Dr. Perovič, 1993 - rozšíření neovaginy). Nyní si představme etapy procesu přeměny pohlaví. Dle Hosáka, Hrdličky a Libigera (2015, s. 322-323) je základem terapeutický přístup psychoterapie, která se v podstatě dělí na pět fází. V první fázi probíhá stanovení diagnózy a zaměření se na rozdílnosti. V souvislosti se zaměřením se na odlišnosti probíhá život v cílové sexuální identitě, to znamená, že u jedince dochází ke změně jména a příjmení. Třetí fází je hormonální terapie, která dopomáhá jedinci vcítit se do preferovaného pohlaví. Poté nastává samotná přeměna pohlaví, kdy jedinec podstupuje širokou škálu chirurgických výkonů (úprava prs, genitálů, pohlavních žláz atd.).

Právě chirurgická přeměna u MtF a FtM se liší. Podívejme se proto nejdříve na chirurgickou přeměnu pohlaví u MtF. Zde se především jedná o proces odstranění penisu a vymodelování vulvy a neovaginy. Zároveň je v tomto procesu důležité zachování nervového zakončení u klitorisu, jenž je podstatou úspěšného dosáhnutí orgasmu. Většina transsexuálních jedinců nepodstupuje jen přeměnu pohlavních orgánů, ale snaží se i o vylepšení svého estetického vzhledu. Z toho důvodu podstupují i řadu menších plastických operací, především v oblasti tváře - plastika očí, vymodelování lící kostí či brady. Po plastické úpravě obličeje podstupují i epilaci, aby zamezili růstu chlupů na tváři nebo jiných částí těla. Důležitou součástí přeměny MtF je i vymodelování a plastika prsou. Zde je důležité podotknout, že se nejedná o stejný proces jako u klasického zvětšení nebo zmenšení prsou u žen. Rozdíl je v tom, že při modelaci prsou u transsexuálů je používán implantát, který je z části vyplněný silikonem a z části je doplněn speciálním roztokem. Další možnou proměnou může být i změna hlasu,

kde je důležité splnit několik kroků - cvičení vdechů a výdechů, svalové cvičení, tónová a netónová cvičení, procvičování ozvěny hlasu a trénink vlastního projevu. (Weiss, Fifková a Procházka, 2008, s. 116-124) Nyní si představme proces přeměny pohlaví u FtM. V tomto procesu jedinec prochází odstraněním prsou tzv. mastektomií. Ovšem vymodelování mužského hrudníku je daleko složitější než vymodelování hrudníku u MtF. Velký rozdíl je ve větší viditelnosti jizev po chirurgickém zákroku a také větší možnosti komplikací např. krvácení. Další podstatnou fází je chirurgická přeměna pohlavních orgánů. Tento proces je doprovázen odstraněním dělohy, včetně menstruačního krvácení a vymodelování penisu z předloktí nebo ze zad. Rekonstrukce penisu z předloktí nese sebou několik výhod i nevýhod. Nevýhodou je např. menší rozměr penisu, jizva podél penisu a mezi výhody můžeme řadit poměrně dobrou imitaci žaludu a malou jizva na předloktí. Naopak výhodou rekonstrukce penisu ze zádového svalu je např. ve větším rozměru penisu, schopnost penisu se pohybovat. Nevýhodou je delší a častá rehabilitace, zejména po dobu několika měsíců. Po rekonstrukci penisu FtM podstupují i rekonstrukci šourku. (Weisse, Fifková a Procházka (2008, s. 101-112) V závěru lze říci, že celkovou přeměnu pohlaví daleko lépe snášejí ženy (FtM) než muži (MtF). Především z hlediska množství chirurgických výkonů.

Ve druhé kapitole jsme se seznámili s jednotlivými sexuálními menšinami. Na začátku jsme si vysvětlili pojem pohlavní identita a pojem coming out, kde jsme také představili pětistupňový model procesu coming out Eli Colemana (1982) a čtrnáctistupňový model formace coming outu transsexuálních osob dle Devora. Následně jsme se věnovali tématu homosexuálního, bisexuálního a transsexuálního chování včetně diagnostiky a procesu přeměny pohlaví FtM a MtF.

3 POSTOJE K LGBT KOMUNITĚ

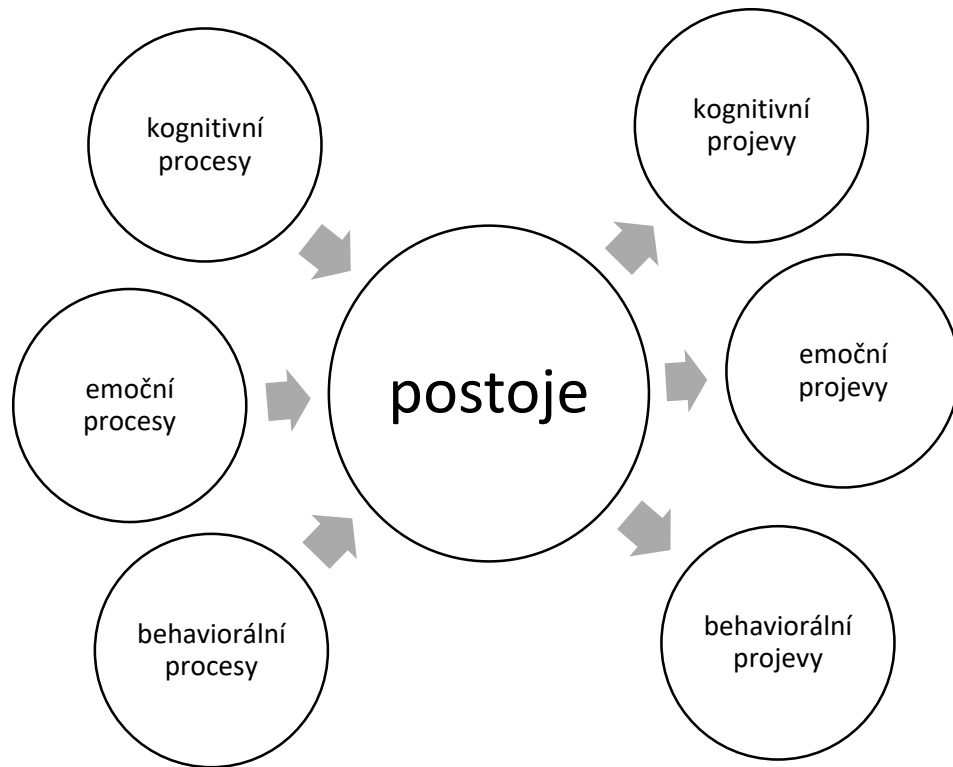
Třetí kapitola je věnována postojům k LGBT komunitě. Tomuto tématu se budeme věnovat z důvodu ucelení si námi vybrané problematiky. Nejprve si vysvětlíme pojem postoje, včetně základních složek (konativní, kognitivní a emocionální) strukturu postojů, funkce postojů (instrumentální, kognitivní, hodnotová, ego-obranná, sociálně adjustační) a uvedeme několik způsobů jejich měření. V kapitole 3 se budeme zabývat změnou postojů, předsudků a teorií kognitivní disonance. Dále představíme pojmy předsudky, přesvědčení a stereotypy, včetně dvouprocesního modelu přesvědčování. Následně se také zaměříme na homofobii, jakožto důsledek heteronormativity. V závěru kapitoly se zaměříme i na diskriminaci LGBT osob.

Podívejme se nejdříve na definici postojů. Nejblíže je nám definice podle Nakonečného (2009, s. 239-247), který postoje popisuje jako způsob hodnocení určitého objektu, věci či situace, jenž zároveň sjednocuje kognitivní, konativní a emotivní aspekty psychiky. *Kognitivní aspekt psychiky* (rozumová složka) je založen nejen na získaných informacích, ale i na vlastních úvahách. Jedná se tedy o vlastní názor k dané situaci či věci. *Konativní aspekt psychiky* se zaměřuje na způsob jednání či chování jedince vůči danému objektu. Poslední složkou je *emotivní aspekt psychiky*, který, jak již název napovídá, se zabývá emocemi a pocity, které v nás vyvolává daný objekt (např. sympatie, antipatie). Strukturu postojů tak tvoří výše uvedené složky, které se mohou vzájemně ovlivňovat a působit na sebe, můžeme tedy říci, že postoje jsou strukturované.

Obrázek 2: Struktura postojů (Řezáč, 1998)

Oproti tomu Bohner (2006, s. 283-285) uvádí *tříkomponentový model postojů*, kde předpokládá, že emoční, behaviorální a kognitivní procesy jsou produktem postojů, které se následně mohou projevit opět ve třech rovinách - *kognitivní, emoční a behaviorální*.

Obrázek 3: Tříkomponentový model postojů (Bohner, 2006)

Atkinsonová (2003, s. 146-147) reaguje na uvedené autory a rozpracovává pět základních funkcí postojů. První funkce je *instrumentální* a zahrnuje takové postoje, které jsou pro nás určitým způsobem užitečné a prospěšné. Další funkce je *kognitivní*, které můžeme chápat jako poznávání světa prostřednictvím přijímání povrchových informací o různých oblastech, které jsou pro nás zajímavé. Třetí funkce se zaměřuje na *hodnotovou* složku postojů, jsou těžko ovlivnitelné a zahrnují osobní normy, hodnoty a sebekoncepci. Čtvrtá, *ego-obranná funkce*, nás chrání před ohrožením sebeúcty a sebestjoty i před negativním působením ostatních jedinců. Poslední funkce postojů je *sociálně-adjustační*, která dopomáhá k tomu, abychom se stali součástí určitých nám blízkých sociálních skupin. Všechny pět základních funkcí jsou nezbytnou součástí postojů jako takových.

Výše jsme poukázali na strukturu postojů - rozumová, konativní a emotivní složka. Poté jsme se seznámili s tříkomponentovým modelem postojů dle Bohnera a se základními funkcemi postojů. Níže se podívejme na pojmy přesvědčení, stereotypy a předsudky, které se úzce pojí s LGBT problematikou.

3.1 Předsudky, stereotypy a přesvědčení

Postoje můžeme dělit do několika skupin - *přesvědčení, předsudky a stereotypy*. I přestože mnoho autorů neuvádí mezi jednotlivými pojmy zásadní rozdíly, najdou se i takoví, kteří mezi nimi rozdíl vidí. Kopecká (2011, s. 35-36) definuje *přesvědčení* jako vědomé utváření názorů či postojů k určitému objektu, situaci či věci. Finálním výsledkem takového utváření je pozitivní či negativní postoj. Bohner (2006, s. 298-299) uvádí dva modely přesvědčování - model pravděpodobnosti rozpracování a model heuristicko-systematický. *Model pravděpodobnosti rozpracování* jako první použil Petty. V tomto modelu jsou důležité dvě cesty přesvědčování - centrální cesta a periferní cesta. Centrální cesta slouží k pozornému vnímání informací, které jsou nám dány od okolí a která nás nutí ke zvážení určitých argumentů k dané problematice. Oproti tomu, periferní cesta přesvědčování je založena na podmiňování a nevyžaduje až tak velkou pozornost. Je zde také dán předpoklad, že postoje jsou formovány centrální cestou. Tyto postoje jsou tak pevnější a rezistentní než postoje, které se utvářejí periferní cestou přesvědčování. Petty tvrdí, že „silné sdělení vyvolá převážně příznivé reakce a rozptýlení by tak mělo omezit přesvědčivost tohoto sdělení, zatímco slabé sdělení vyvolá především protiargumenty a rozptýlení by tak mělo přesvědčivost posílit.“ Nejvýznamnějším momentem je tak způsob sdělení určitého přesvědčení. *Model přesvědčení heuristicko-systematický* rozpracoval Chaiken a uvádí dvě cesty zpracování informací - heuristické a systematické zpracování. Systematické zpracování informací je obdobným procesem jako centrální cesty u modelu pravděpodobnosti zpracování. Jedná se tedy o konsekventní rozpracování argumentů a informací. Heuristické zpracování informací na rozdíl od systematického se zaměřuje na dedukci, kdy se lidé snaží o dosažení důvěry vlastních úsudků vůči určitému objektu, situace či problematice (Bohner, 2006, s. 300-302).

K postojům, v závislosti s tématem LGBT, se nepochybně váže i téma předsudků. Význam pojmu *předsudky* nejlépe popisuje Allport (2004, s. 39), jedná se tedy o „odmítavý až nepřátelský postoj vůči člověku, který patří do určité skupiny, jen proto, že do této skupiny patří, a má se tudíž za to, že má nežádoucí vlastnosti připisované této skupině.“ Z definice tudíž

můžeme vyčíst, že se jedná o povrchové, neopodstatněné a často i mylné představy a antipatie k lidem, kteří se hlásí k určité minoritní skupině. Často si také generalizujeme osoby do kategorií jen na základě několika málo důkazů a informací. Proto si následně z předsudků utváříme postoje k lidem z důvodu našeho vlastního přesvědčení. Allport (2004, s. 46-47) také uvádí stupnici nepřátelského až nenávistného chování k lidem. První fáze je *očerňování*, kdy jedinec otevřeně mluví o svých antipatiích k určité menšině v okruhu svých přátel a někdy i na veřejnosti. Dále je zde fáze *vyhýbání se*, kdy se jedinec snaží nepřijít do kontaktu s určitou nesympatickou minoritou. Následně autor uvádí fázi *diskriminace*, kdy jedinec se aktivně snaží nežádoucí osoby vyloučit ze svého okolí, ze zaměstnání nebo zbavit je jejich práv. Čtvrtá fáze zahrnuje *fyzické napadnutí*, kdy nenávistný jedinec pod tlakem svých emocí je schopen k násilnému chování. Poslední fáze pojednává o *vyhlazování*, kde můžeme zahrnout masakry, lynčování, genocidu atd.

V neposlední řadě uvádíme význam pojmu *stereotyp*. Buryánek (2005, s. 34) dodává, že oproti předsudkům mohou mít stereotypy i pozitivní charakter. Petrušek, Maříková a Vodáková (1996, s. 1230) ve Velkém sociologickém slovníku uvádějí, že pojem jako první zavedl Lippman v roce 1922 a stereotypy jako takové jsou formovány vlivem několika aspektů, jako je například výchova rodičů, vliv blízkého okolí, nebo i škola. Autoři rozlišují dva specifické druhy stereotypů - *autostereotypy* a *heterostereotypy*. Autostereotypy chápeme jako idealizované stereotypy směrem k vlastní osobě či k sociální skupině. Oproti tomu heterostereotypy si svou rozdílnost vůči jiným skupinám plně uvědomují.

Problematikou předsudků, stereotypů a přesvědčení se zabýváme z toho důvodu, jelikož jsou nedílnou součástí lidského vnímání a formování postojů k sexuálním menšinám. Právě předsudky mohou ovlivnit celkový postoj a chování jednotlivých osob či skupin k LGBT komunitě. LGBT komunita je stále novým pojmem a neprobádanou oblastí, tudíž lidé stále neví, jak k této oblasti přistupovat. Předsudky či stereotypy také mohou vycházet z toho předpokladu, že odlišná pohlavní identita, především transsexualita, je ještě stále řazena do poruch pohlavní identity v Mezinárodní klasifikaci nemocí MKN-10 (F64). Do této klasifikace patřila i homosexualita, která byla vyškrtána Světovou zdravotnickou organizací.

3.2 Změna postojů a předsudků

Změna postojů závisí na několika faktorech. Jedná se o faktory *zdrojů, informací a příjemce*. Charakteristika faktorů, týkající se zdrojů je podmíněna důvěryhodností, silou (odbornost) a atraktivností přicházejících informací. Mluvíme tedy o tom, že spíše nás přesvědčí osoba,

kteřá je pro nás nějakým způsobem atraktivní, zajímavá a je pro nás důvěryhodným zdrojem informací. Faktory, týkající se informačního sdělení kladou důraz na obsah a složení sdělení. Faktor příjemce sdělení, je osoba, která přijímá danou informaci. V tomto procesu apelujeme na důležitost asimilace, která zdůrazňuje blízkost názoru s vlastním názorem. (Hayesová, 2003, s. 106-111)

Postoje jako takové jsou relativně stabilní, přesto může dojít k jejich ovlivnění. Ke změně postojů nám dopomáhá tzv. *kognitivní disonance*. Touto teorií se jako první zabýval Festinger, který uvádí, že vztah mezi kognitivními aspekty může být značně disharmonický a právě disonance vytváří určitý nátlak k tomu, aby došlo k jejich snižování. V tomto momentu se jedinec snaží o udržení vnitřního souznění s určitým postojem. (Plháková, 2006, s. 147) Joule a Beauvois (1998, In Bohner, 200, s. 311) uvádí tři významné podmínky, které mohou vést ke změně postojů. První podmínkou je dosažení skutečnosti, že jedinec se naučí vnímat i negativní důsledky chování. Další podmínkou je akceptace odpovědnosti za vlastní chování. Třetí podmínkou, která může vést ke změně postojů je schopnost vnímat přirozenou aktivitu a ventilaci svého chování v případě, kdy zastávám jiný postoj než ostatní.

I v procesu předsudků však může dojít ke změně, ať už se jedná o předsudky vůči LGBT komunitě či jiné. Ke změně nás doprovází pět základních podmínek. První podmínkou je dosažení *rovnosti* mezi zúčastněnými, tedy zrovnoprávnění vztahu majoritní a menšinové společnosti. Druhou podmínkou je možnost *osobního setkání či kontaktu*, která často vede k přehodnocení daných předsudků vůči lidem. Je nutno však dodat, že pouhý kontakt někdy nemusí stačit, je třeba proto k tomuto procesu přistoupit systematicky a naučit lidi např. řešit společný problém, společně se rozhodovat. S touto podmínkou souvisí i třetí, a to *kontakt s neobvyklými jedinci*. Další podmínkou je *podpora*. Přesněji tedy podpora kontaktu mezi skupinami, kde nejvýrazněji působí sociální klima. Pokud je sociální klima negativní, působí negativně i na další členy skupiny, naopak pokud je sociální klima pozitivní, působí na ostatní členy pozitivně vzhledem k předsudkům. Poslední podmínkou je možnost *spolupráce*, kdy jedinec se nerozhoduje v určitých situacích jen sám za sebe, ale dokáže přizvat k tomuto procesu i jedince z minoritní společnosti. První tři podmínky můžeme zařadit do kognitivní složky a zbylé dva do složky spíše společenské. (Hayesová, 2003, s. 127-129)

3.3 Heterosexismus a homofobie

V souvislosti s LGBT tématikou je nutno vzpomenout i to, že naše společnost je značně heteronormativní, což znamená, že stále chápeme heterosexuální a majoritní společnost jako dominantní a významnější než ostatní sexuální orientace. Sloboda (2016, s. 53) heteronormativitu definuje jako „princip, který kulturně ustavuje heterosexuální jako dominantní, privilegovanou, normální a zároveň normativní - tedy jako ideál a vzor.“

Důsledkem heteronormativity je homofobie. Pojem homofobie poprvé použil *George Weinberg* v roce 1972 v knize *Society and Healthy Homosexual* a charakterizoval jej jako „iracionální strach, nenávisť a odsuzování homosexuálně orientovaných osob.“ (Ondrisová et al., 2002, s. 33) Od této doby se již pojem nijak nezměnil a zůstal zachován. Jedná se tedy o postoj ryze negativní až nenávistný. Pojem homofobie však Ondrisová et al. (2002, s. 33-36) chápe jako ne zcela adekvátně přesné vysvětlení a říká, že pravý smysl definice pojednává o strachu z rovnosti a ne o strachu z lidí odlišné sexuální orientace. Z toho důvodu uvádí termín heterosexismus, který definuje jako „systém přesvědčení, který ignoruje anebo odsuzuje jakoukoliv jinou než heterosexuální formu chování, identity, vztahu či komunity.“ Naopak Pechová (2007c, s. 55-56) definuje heterosexismus jako „takový přístup, který (obvykle) nevědomě považuje heterosexuální za jedinou přirozenou či samozřejmou sexuální orientaci.“ Navíc dodává, že současně s názvy homofobie a heterosexismus se také používají pojmy homosexismus a homonegativismus.

Problematiku homofobních postojů zkoumala Ondrisová et al. (2002, s. 40-41), která se zaměřila na specifické charakteristiky, jako je např. věk a vzdělání, pohlaví, osobní kontakt, náboženství, politické vyznání, bydliště a autoritářství. Z výsledků zjistila, že obecně starší lidé s nízkým stupněm vzdělání disponují negativnějším postojem k sexuálním minoritám oproti mladým dospělým. Z hlediska pohlaví také uvádí, že právě ženy jsou daleko tolerantnější než muži k homosexuálním jedincům (především k homosexuálním mužům) a to především z toho důvodu, že ženy jsou častěji v kontaktu s homosexuálními muži i ženami. Negativní pohled také zastávají zejména lidé, kteří se hlásí ke křesťanskému vyznání a zastávají tradiční rodové role, jenž právě problematika homosexuality není v souladu s jejich vírou.

Nicméně i Pechová (2007c, s. 56-57) shrnuje několik výzkumů na téma LGBT. Jedno z významnějších šetření bylo provedeno v roce 2006 ve všech členských státech EU. V šetření bylo poukazováno na několik zajímavých faktů. Zaměřovalo se mimo jiné i na možnost

uzavření manželství homosexuálních jedinců ve všech členských státech. S tímto tvrzením souhlasilo až 44% všech obyvatel EU. Pro zajímavost, v Nizozemí se stejnopohlavním manželstvím souhlasilo až 82% všech obyvatel, naopak v Lotyšsku jen 12%. Zásadní otázkou jsou také postoje k transsexualitě, kde několik výzkumů naznačuje toleranci k transsexualitě na stejné úrovni nebo v daleko větší míře než k homosexualitě. Ovšem pouze do chvíle, kdy jsou postoje více konkretizovány.

3.4 Diskriminace LGBT

Jak už jsme uvedli v kapitole 1, v současné době rozeznáváme dva druhy diskriminace - *přímou a nepřímou*. Nejprve se zaměříme na diskriminace homosexuálně orientovaných jedinců. Pechová (2007a, s. 47-49) uvádí, že homosexuální jedinci byli diskriminováni již v minulých desetiletích, což přetrvává dodnes. Nejzásadnějším pokrokem naší společnosti bylo stažení homosexuality jako nemoci ze seznamu duševních poruch v roce 1992. I když homosexualita není jevem novým, stále nebylo provedeno dostatek výzkumů v České republice, které by analyzovaly postoje společnosti k LGBT komunitě. Za jeden z nejužitečnějších Pechová považuje výzkum Procházkovy *Společenská diskriminace lesbických žen, gayů mužů a bisexuálů v ČR*, který byl proveden v roce 2003. Ze šetření vyplynulo, že až 25% respondentů se setkala se sexuálním obtěžováním na pracovišti. Jinak tomu není ani u diskriminace transsexuálních osob. I když jde o poměrně malou skupinu, jsou poněkud výraznější než např. homosexuální jedinci, proto se také často setkávají s diskriminací na trhu práce, a to jak při procesu hledání práce, tak i v průběhu zaměstnání (např. jako nepochopení zevnějšku prodavače zákazníky). Poslední oblastí, na kterou se autorka zaměřuje, je oblast školství, kde zdůrazňuje averzi vůči řešení problémů tohoto typu. Také zdůrazňuje převládající roli předsudků vůči sexuálním minoritám ze strany učitelů, ředitelů a studentů. U mládeže a žáků ještě chvíli zůstaneme, jelikož právě ve skupině mladých dospělých se diskriminace nejvíce rozvíjí. Pechová (2007b, s. 50-53) uvádí, že ve školách se může projevit diskriminace na základě sexuální identity např. formou šikany.

Nicméně právě ve školách, ať už v českých či zahraničních, jsou sexuálně orientovaní jedinci vystavováni nadměrnému stresu. Nejvíce se to tedy týká mládeže, která právě prochází procesem coming out a snaží se svou pohlavní identitu již dále neskrývat. Jako prevenci v oblasti šikany se snaží školství využívat např. preventivní programy, zaměřené na práci s těmito jevy. Avšak na oblast prevence proti šikaně je stále kladen důraz spíše v zahraničí než u nás.

V poslední kapitole jsme se zaměřili na postoje k LGBT komunitě. Na začátku jsme se věnovali tématu postoje jako takového, včetně základní struktury a funkcí. Představili jsme si také tříkomponentový model postojů dle Bohnera. Následně jsme si vysvětlili význam a poukázali na podstatné rozdíly mezi pojmy předsudky, stereotypy a přesvědčení. V další podkapitole jsme pojednávali o procesu změny postojů a předsudků, kde mimo jiné poukazujeme na výzkum Procházky *Společenská diskriminace lesbických žen, gayů mužů a bisexuálů v ČR*.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V praktické části diplomové práce se zabýváme **postoji vysokoškolských studentů k LGBT komunitě**. Výzkum jsme se rozhodli zaměřit na LGBT komunitu právě z toho důvodu, že v dnešní době již má určité zastoupení nejen v zahraničí, ale i v České republice. Můžeme tedy říci, že zmíněné téma již není tabu, jako dříve, ale hojně se vyskytuje i v médiích, na sociálních sítích a dokonce se o něm mluví i v široké veřejnosti. Na základě toho jsme si jako cílovou skupinu vybraly studenty Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, jelikož potřebu zjistit postoje vysokoškolských studentů k této minoritě považujeme za přínosnou a to především z toho důvodu, že se s touto specifickou skupinou mohou absolventi setkat i v rámci svých budoucích profesí, např. studenti pomáhajících profesí.

Postoje k různým minoritním skupinám se dají měřit různými způsoby. Verešová (2004, s. 38-40) uvádí několik metod měření postojů. První je *Likertova škála sumovaných odhadů*, která je tvořena výroky, jež respondenti hodnotí na pětistupňové škále v rozsahu: rozhodně souhlasím, souhlasím, nedokážu posoudit, nesouhlasím a rozhodně nesouhlasím. Další možností, jak zjišťovat postoje, je měření pomocí *Guttmanovy kumulativní škály*, která se zabývá výroky a říká, že jakmile se respondent shoduje s extrémními výroky, shoduje se zároveň i s ostatními méně extrémními výroky.

V rámci našeho výzkumu však budeme vycházet z jiných metod. Zaměříme na měření postojů metodou *sémantického diferenciálu* a *Bogardusovy škály sociální distance*. Tyto techniky jsou pro náš výzkum zvoleny jako nejvhodnější, jelikož pronikají hlouběji do zkoumaného problému. Sollár (2004, s. 52) uvádí a popisuje, že *sémantický diferenciál* se skládá z několika škál, které jsou tvořeny bipolárními adjektivy. Tato adjektiva jsou oddělena několika čísly (intervaly), které slouží právě pro posouzení míry identifikace respondenta s pojmem. V našem výzkumu je *sémantický diferenciál* použit pro posuzování pojmů, které se týkají LGBT komunity, v praxi však může být využit i v rámci posuzování a hodnocení lidí či věcí. Dále jsme si zvolili *Bogardusovu škálu sociální distance* (vzdálenosti), která se často využívá k měření postojů vůči romským a jiným etnikům. Verešová (2004, s. 40) uvádí, že *Bogardusova škála sociální distance* nemusí být použita pouze pro národnostní či etnické skupiny, ale i pro měření předsudků a postojů k jakékoliv sociální skupině. Z toho důvodu jsme se rozhodli metodu použít pro měření postojů a předsudků k lesbám, gayům, transsexuálům a bisexuálům.

4.1 Výzkumný problém a výzkumné cíle

Výzkumným problémem diplomové práce je **zjištění postojů vysokoškolských studentů Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati (dále jen FHS UTB) k LGBT komunitě**. Níže také uvádíme hlavní výzkumný cíl (HVC) a dílčí výzkumné cíle (DVC).

Hlavní výzkumný cíl:

- **HVC:** Zjistit postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k LGBT komunitě.

Dílčí výzkumné cíle:

- **DVC1:** Zjistit postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k LGBT komunitě dle ročníků a oborů.
- **DVC2:** Zjistit vnímání pojmů lesba, gay, bisexuál a transsexuál u všech oborů FHS UTB.
- **DVC3:** Zjistit postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k lesbické menšině
- **DVC4:** Zjistit postoje vysokoškolských studentů FHS UTB ke gay menšině.
- **DVC5:** Zjistit postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k bisexuální menšině.
- **DVC6:** Zjistit postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k transsexuální menšině.

4.2 Výzkumné otázky

Na základě výše stanovených výzkumných cílů jsme dále rozpracovali hlavní výzkumnou otázku (HVO) a dílčí výzkumné otázky (DVO).

Hlavní výzkumná otázka:

- **HVO:** Jaké jsou postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k LGBT komunitě?

Dílčí výzkumné otázky:

- **DVO1:** Jaké jsou postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k LGBT komunitě dle ročníků a oborů?
- **DVO2:** Jak vnímají pojmy lesba, gay, bisexuál a transsexuál vysokoškolští studenti všech oborů FHS UTB?
- **DVO3:** Jaké jsou postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k lesbické menšině?
- **DVO4:** Jaké jsou postoje vysokoškolských studentů FHS UTB ke gay menšině?
- **DVO5:** Jaké jsou postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k bisexuální menšině?

- **DVO6:** Jaké jsou postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k transsexuální menšině?

4.3 Charakteristika výzkumného souboru a způsob získávání respondentů

Cílovou skupinou našeho kvantitativně orientovaného výzkumu jsou vysokoškolští studenti Fakulty humanitních studií, konkrétně studenti Univerzity Tomáše Bati. Právě humanitní studie jako takové se primárně orientují na pomoc lidem. Géringová (2011, s. 21) popisuje pomáhající profese jako skupinu profesí, při které je nutný vztah mezi klientem a pracovníkem, jelikož základem je pomoc druhým lidem. Do takové skupiny můžeme řadit zdravotnické profese, pedagogické profese, duchovní pomoc, sociální pomoc, ale i terapeuty či psychology.

V rámci našeho výzkumu se zaměřujeme na vysokoškolské studenty. Naší cílovou skupinou jsou tedy **studenti prvních a posledních ročníků bakalářského programu FHS UTB.**

První skupinou jsou studenti oboru **Sociální pedagogika**, kteří byli vybráni z důvodu široké možnosti uplatnění. Podle Krause (2014, s. 205) se sociální pedagog může pohybovat v oblasti rezortu školství, mládeže a tělovýchovy, v rezortu spravedlnosti, v rezortu práce a sociálních věcí, v rezortu vnitra, v oblasti církevních, společenských a neziskových organizací. Ve všech těchto oblastech se sociální pedagog může pravděpodobně setkat s LGBT komunitou. Další skupinou byli vybráni studenti oboru **Učitelství pro mateřské školy**. Je to právě z toho důvodu, že dítě prochází formováním osobnosti již od útlého dětství. Předpokládáme tedy, že již v mateřských školách dochází k určitým náznakům změny osobnosti, kde právě učitelé mateřských škol mapují chování dětí a mohou si jednotlivých prvků povšimnout. Kořátková (2008, s. 41) ve své knize popisuje, že ačkoliv se identita dítěte intenzivně projevuje až kolem 9. a 12. roku života, již kolem 3. - 5. roku probíhá tzv. přípravná fáze. V této fázi dítě rozpoznává ženskou a mužskou roli, projevuje se jeho chování a také se v dítěti objevují různé druhy emocionálního prožívání. I u tohoto procesu je velmi pravděpodobné, že bude přítomen učitel. Absolventi tohoto oboru by mimo jiné měli mít přehled o kulturních či sociálních aspektech výchovy. Do těchto aspektů můžeme řadit i určitou znalost LGBT problematiky.

Dále byli vybráni studenti FHS UTB zdravotnického programu, konkrétně oborů **Všeobecná sestra, Zdravotně sociální pracovník a Porodní asistentka**. Studenti zdravotnických

oborů by měli především disponovat kompetencemi a znalostmi ze sociálního poradenství. Z toho důvodu můžeme předpokládat i určitou znalost o poruchách pohlavní identity. Především pak studenti oboru Všeobecná sestra by měli být schopni rozpoznat psychosociální potřeby klientů a umět poskytovat určitou individuální péči a oporu nejen pacientům, ale i zdravým lidem a pomáhat jim se zvládnutím složitých životních situací. Poslední skupinou jsou studenti Filologie. Jedná se tedy o studenty oboru **Angličtina pro manažerskou praxi a Německý jazyk pro manažerskou praxi**. U těchto studentů můžeme předpokládat minimální pravděpodobnost zkušeností s LGBT problematikou, jelikož cílem jejich vzdělání není primární kontakt s lidmi ze znevýhodněných skupin.

Výše zdůrazňujeme pouze několik málo důvodů a případů, v jakých se studenti s LGBT problematikou setkávají. Jsme si však vědomi, že možností je mnohem více. Zároveň předpokládáme, že ze všech humanitních oborů mají nejužší zkušenost či možnost setkání s LGBT menšinou právě studenti **Sociální pedagogiky**, u kterých je nejpravděpodobnější možnost osobního setkání z hlediska širokého uplatnění, ať již v rezortu sociálního zaměření nebo v pedagogické sféře.

Cílovou výzkumnou skupinu jsme získali záměrným výběrem. Dotazníkové šetření probíhalo na Univerzitě Tomáše Bati, především na Fakultě humanitních studií, kde bylo fyzicky rozdáno celkem 347 dotazníků v papírové podobě mezi prvními a třetími ročníky u všech výše uvedených oborů. Z tohoto základního souboru bylo 15 respondentů vyřazeno z důvodu nesprávně vyplněného dotazníku či mlživých informací. Konečný výběrový soubor nakonec tvoří **332** respondentů a návratnost sčítá **95, 68%**. Dotazník byl realizován v období prosinec 2018 - únor 2019. Část respondentů také projevila zájem o výsledky realizovaného výzkumu.

Pro lepší přehlednost níže uvádíme tabulku s výzkumným vzorkem.

OBORY	1. ROČNÍK	3. ROČNÍK	CELKEM RESPONDENTŮ
Anglický jazyk pro manažerskou praxi	31	58	89
Sociální pedagogika	27	49	76
Učitelství pro mateřské školy	34	19	53
Německý jazyk pro manažerskou praxi	9	8	17
Zdravotně sociální pracovník	9	15	24
Porodní asistentka	20	14	34
Všeobecná sestra	25	14	39
CELKEM	155	177	332

Tabulka 2: Výzkumný soubor

4.4 Výzkumná metoda

Hlavní metodou sběru dat je zvolen polostrukturovaný dotazník, který je tvořen **osmnácti** položkami. Pro měření postojů vysokoškolských studentů k LGBT komunitě jsme si zvolili **dvoufaktorový sémantický diferenciál**. I přestože je za tvůrce této metody považován Osgood, my pro náš výzkum vycházíme z ověřeného dvoufaktorového sémantického diferenciálu od **Chráska** (2007, s. 228). V dotazníku jsme zvolili šest základních pojmů - *lesba, gay, bisexuál, transsexuál, homosexuál a já*. Význam jednotlivých pojmů budeme mapovat pomocí klasické sedmibodové škály vybraných bipolárních adjektiv.

Sémantické faktory jsou zvoleny následující:

- **Faktor hodnocení:** dobrá - špatná; nepříjemná - příjemná; světlá - tmavá; krásná - ošklivá; kyselá - sladká
- **Faktor energie (potence + aktivita):** nenáročná - náročná; přísná - mírná; snadná - obtížná; problémová - bezproblémová; lehká - těžká

Faktor hodnocení interpretujeme jako dobro či zlo daného pojmu. Zjednodušeně tedy vypovídá o tom, jak pozitivně či negativně daný pojem respondenti hodnotí. **Faktor energie**, jak už jsme uvedli výše, spojuje faktor potence a faktor aktivity, které interpretují sílu a vztah

pojmu ke změnám (Chráska a Kočvarová, 2015, s. 86). To znamená, že nízké hodnoty na škále ve faktoru energie poukazují na to, že respondenti daný pojem mají spojený s menší náročností, naopak vysoké hodnoty poukazují na to, že je pro respondenty vysoce náročný, tudíž i méně pochopitelný.

V dotazníku jsou dále uvedeny doplňující otázky, které souvisí s LGBT problematikou a předsudky. Proto mimo sémantický diferenciál použijeme i **Bogardusovu škálu sociální distance**, a to z toho důvodu, abychom lépe pochopili toleranci a míru akceptace studentů k jednotlivým sexuálním menšinám. Sociální distance je odstupňovaná podle míry akceptace a sounáležitosti s posuzovanou sexuální menšinou. Distance sociální popisuje a vyznačuje určitou vzdálenost mezi hodnotovými představami, předsudky, vzájemnými antipatiemi a sympatiemi k určité skupině. (Jandourek, 2012, s. 60) Vzhledem k naší problematice se zabýváme sociální distancí směrem k LGBT skupině. V dotazníku lze nalézt Bogardusovy škály pod čísly 13 - 16. Ptáme se tak na otázku: „*Kdyby záleželo na mně, přijal(a) bych gaye/ lesbu/ transsexuála/ bisexuála...*“, kde jsme respondentům dali na výběr ze 7 možností:

- a) jako životního partnera;
- b) do okruhu svých blízkých přátel;
- c) jako souseda;
- d) v zaměstnání jako kolegu;
- e) jako občana České republiky;
- f) jenom jako turistu České republiky;
- g) vyloučil(a) bych je z České republiky.

Skóre pod písmenem a) tak vyznačuje nízkou sociální distancí, naopak skóre g) extrémní sociální distancí.

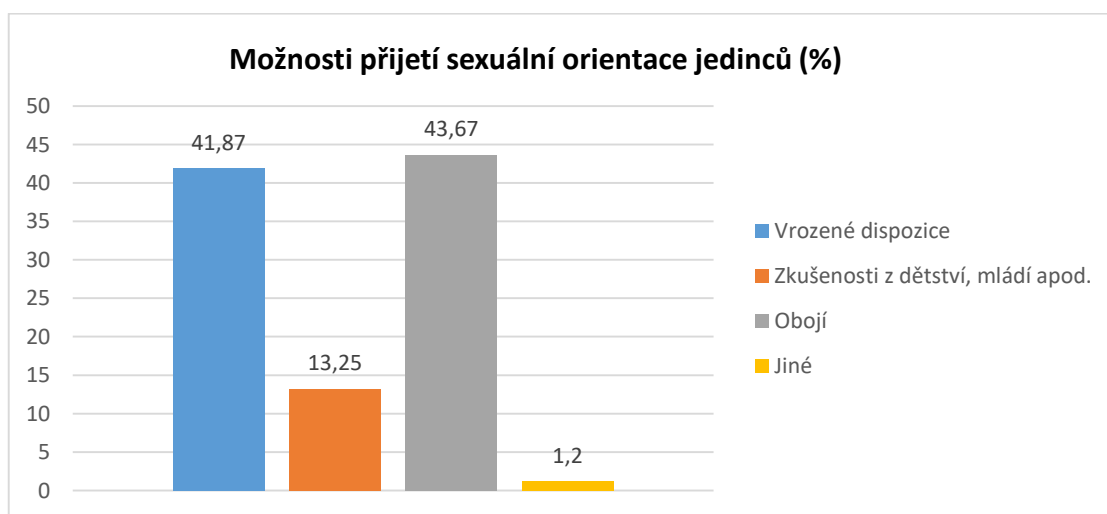
Zvolené metody vyhodnocujeme pomocí programu MS Excel. Jednotlivé položky z dotazníku jsme rozdělili z hlediska jednotlivých oborů a námi zvolených kritérií. Sémantické faktory dále členíme na faktor hodnocení a faktor energie dle námi zvolených pojmů. Adjektiva u jednotlivých pojmů jsou v dotazníku uvedena zpřeházeně z toho důvodu, aby studenti dávali větší pozor při vyplňování. Při analýze dat jsme adjektiva přepólovali, abychom s nimi mohli dále pracovat a správně je vyhodnocovat. Z faktorů následně vytvoříme průměry hodnot. Tímto jsme zjistili, jak studenti vnímají a pohlížejí na jednotlivé sexuální menšiny. Poté

jsme vyhodnotili Bogardusovy škály sociální distance, které nám odkryly, jakou míru od-
stupu zauímají studenti k jednotlivým sexuálním menšinám a do jaké míry je akceptují.
Studenti se v tomto případě se pohybují mezi čtyřmi skupinami - nízká sociální distance,
střední sociální distance, vysoká sociální distance a extrémní sociální distance. V této sou-
vislosti se nízká sociální distance vyznačuje nejvyšší mírou tolerance a naopak extrémní
sociální distance se vyznačuje vysokou mírou intolerance k jednotlivým sexuálním menši-
nám.

5 ANALÝZA DAT

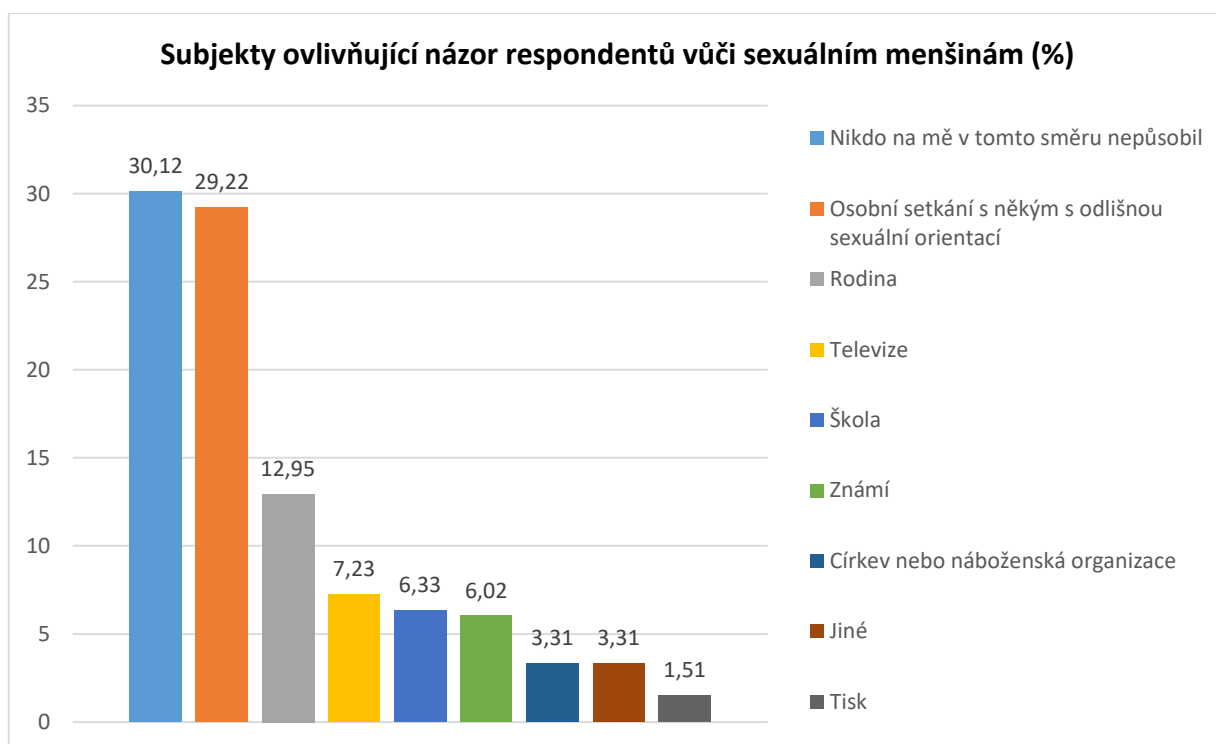
V následující části diplomové práce prezentujeme výsledky našeho výzkumu. Nejprve se podíváme na první část dotazníku, která zahrnuje základní informace o LGBT problematice. V následujících grafech uvádíme *relativní četnosti*, tudíž jsou zde prezentovány výsledky v procentech (%). Postupně v analýze dat jsou uvedeny hodnoty i *absolutních četností*. Na začátku šetření jsme se ptali studentů, v důsledku čeho podle nich jedinec přijímá svou sexuální orientaci a zda vůbec pojem LGBT znají. Z celkového počtu 332 respondentů uvedlo, že s pojmem LGBT se setkala 199 respondentů. Naopak 133 respondentů se s pojmem neseťkalo. To znamená, že **pojem LGBT zná zhruba 60%** respondentů.

Dále jsme se studentů ptali na to, v důsledku čeho podle nich člověk přijímá svou sexuální orientaci. Zde měli respondenti na výběr ze čtyř možností - z důvodu vrozených dispozic, zkušenosti v mládí, dětství atd., obojí či jiné. V grafu číslo 1 uvádíme relativní četnosti k otázce *možnosti přijetí sexuální orientace jedinců*. Můžeme vidět, že 139 respondentů (**41,87%**) uvedlo, že člověk přijímá svou sexuální orientaci na základě vrozených dispozic, dalších 44 studentů (**13,25%**) zvolilo možnost přijetí sexuální orientace v důsledku zkušeností z mládí, dětství atd. Nejvyšší počet respondentů, celkem 145 (**43,67%**) uvedlo, že jedinec přijímá svou sexuální orientaci na základě zkušeností z mládí i dětství, ale i vlivem vrozených dispozic. Jen 4 studenti (**1,2%**) vyjádřili svůj názor zaškrtnutím možnosti „jiné“. Respondent č. 76 uvedl, že člověk přijímá svou sexuální orientaci „*vývojem, až v dospělosti se rozhodne, že je spíše na muže či ženy*“. Naopak respondent č. 325 naopak uvedl, že jedince získává svou sexuální orientaci vlivem „*vrozených dispozic, zkušeností z mládí, dětství a kulturou, společností, ve které vyrůstáme*.“ Níže uvádíme graf se všemi možnostmi.

Graf 1: Možnosti přijetí sexuální orientace jedinců

Dále nás zajímalo, kdo nejvíce ovlivnil názor respondentů na sexuální menšiny. Na výběr měli respondenti z devíti možností. Celkem 100 respondentů (**30,12%**) uvádí, že jejich názor na sexuální menšiny nikdo neovlivnil. Dále 97 respondentů (**29,22%**) uvádí, že jejich názor na sexuální menšiny ovlivnilo setkání s někým, kdo patří do LGBT komunity. V níže uvedeném grafu 2 můžeme vidět, že nemálo respondentů je také ovlivněno blízkým okolím. Zhruba 43 studentů (**12,95%**) je ovlivněno rodinou, 21 studentů (**6,33%**) školou a 20 studentů (**6,02%**) ovlivnili známí. Naopak médii, konkrétně televizi bylo je ovlivněno 24 respondentů (**7,23%**). Nejméně respondentů (11; **3,31%**) je ovlivněno církví či jinou náboženskou organizací a tiskem je ovlivněno jen 5 respondentů (**1,51%**). Zbylých 11 studentů (**3,31%**) uvedlo jiné subjekty, které ovlivnili jejich názor na LGBT komunitu. Jedná se zejména o sociální sítě, internet či samostudium. Níže uvádíme graf s relativními četnostmi.

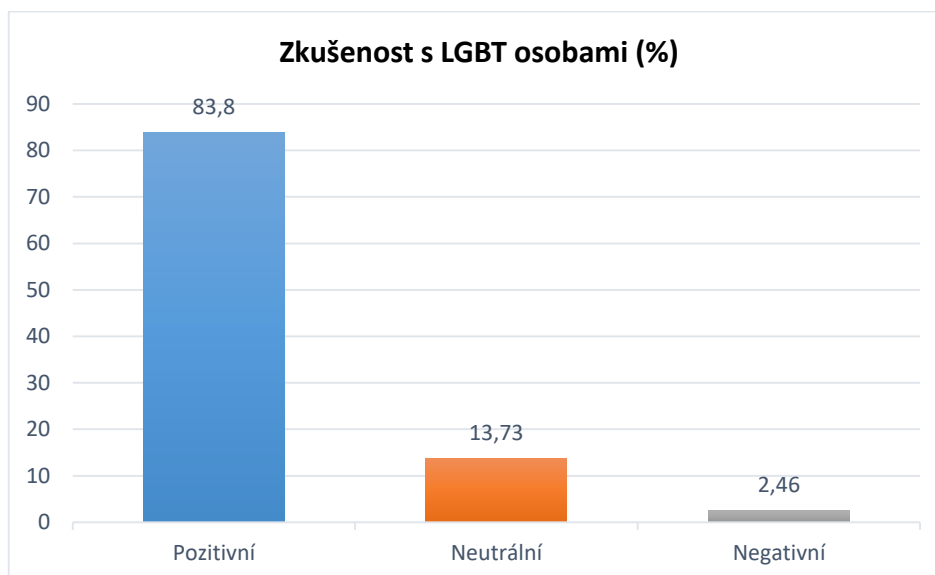
Graf 2: Subjekty ovlivňující názor respondentů vůči sexuálním menšinám

Nyní se dostáváme k osobním zkušenostem respondentů s LGBT komunitou. Zkušenostmi se zabýváme z toho důvodu, abychom si ucelili, jaký postoj studenti FHS UTB zaujímají k LGBT komunitě celkově. Tato otázka nám dokresluje hlavní výzkumný cíl. Zkušenost se setkáním s osobou z LGBT komunity uvedlo 284 respondentů (**85,54%**), zbylých 48 (**14,46%**) uvedlo, že se nikdy s žádnou sexuální minoritou nesešlo. Respondenti, kteří se setkali s osobou z LGBT komunity následně měli zaznačit, jak by ohodnotili tuto zkušenost

na škále - *velmi dobré, dobré, nevím, špatné, velmi špatné*. Níže v tabulce č. 3 uvádíme hodnoty absolutních četností n_i a relativních četností p_i . Vidíme, že 106 respondentů tuto zkušenost ohodnotili velmi dobře (37,32%) a 132 respondentů (46,48%) vyhodnotili tuto zkušenost jako dobrou. Je tedy patrné, že celkem 4/5 respondentů (238 respondentů, 83,80%) vnímá tuto zkušenost jako pozitivní. Naopak negativní zkušenost s osobami z LGBT komunity má zhruba 7 respondentů, což odpovídá 2,46%. Neutrálně se ke zkušenostem vyjádřilo 39 respondentů (13,73%).

	VELMI DOBRÉ	DOBŘÉ	NEVÍM	ŠPATNÉ	VELMI ŠPATNÉ
n_i	106	132	39	5	2
p_i	37,32%	46,48%	13,73%	1,76%	0,70%

Tabulka 3: Osobní zkušenost s LGBT menšinou

Graf 3: Zkušenost s LGBT osobami

Následně se podíváme na další oblast praktické části, a to je vyhodnocení **sémantického diferenciálu**. Postupně uvedeme tabulky průměrných hodnot **faktoru hodnocení a faktoru energie** pro pojmy *lesba, gay, bisexuál, transsexuál a já*. Dané pojmy hodnotíme zvlášť pro první a třetí ročníky oborů *Anglický jazyk pro manažerskou praxi, Sociální pedagogika, Učitelství pro mateřské školy, Německý jazyk pro manažerskou praxi, Zdravotně sociální pracovník, Porodní asistentka a Všeobecná sestra*. Uvedené hodnoty poté zavedeme do sémantického pole pro oba ročníky společně.

Zaměříme se i na **sociální distanci** studentů FHS UTB vůči sexuálním menšinám. Sociální distance, jak už jsme uvedli výše, nám vyjadřuje míru akceptace a sounáležitosti k jednotlivým sexuálním menšinám. K měření akceptace a tolerance studentů FHS UTB k jednotlivým sexuálním menšinám jsme použili **Bogardusovu škálu sociální distance**. U těchto pojmů studenti volili na sedmibodové škále z následujících možností, zda by příslušníka určité sexuální menšiny přijali:

- a) jako životního partnera;
- b) do okruhu svých blízkých přátel;
- c) jako souseda;
- d) v zaměstnání jako kolegu;
- e) jako občana České republiky;
- f) jenom jako turistu České republiky;
- g) vyloučil(a) bych je z České republiky.

Dané položky rozdělily do čtyř kategorií, které jsou odstupňovány mírou distance.

1. Nízká distance - možnost a) a b)
2. Střední distance - možnost c) a d)
3. Vysoká distance - možnost e) a f)
4. Extrémní distance - možnost g)

Nejprve se podíváme na průměrné hodnoty **faktoru hodnocení a faktoru energie** pro námi dané pojmy, které hodnotíme u oboru *Anglický jazyk pro manažerskou praxi* (89 respondentů). Zároveň zde platí pravidlo, že čím menší hodnota u faktoru hodnocení, tím je pojem pozitivněji hodnocen. V případě faktoru energie, jak uvádíme výše, čím je hodnota nižší, tím je pro respondenty pojem méně náročnější. Níže uvádíme tabulky zvlášť pro faktor energie a faktor hodnocení. V tabulkách také uvádíme *směrodatné odchyly*, které nám poukazují na to, jak moc se hodnoty odchylojí od průměru. Pro lepší přehlednost také zavedeme dané hodnoty do dvourozměrného sémantického pole.

ANGLICKÝ JAZYK PRO MANAŽERSKOU PRAXI				
	FAKTOR HODNOCENÍ			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	3,41	0,417	3,32	0,369
GAY	3,85	0,190	3,40	0,316
BISEXUÁL	3,62	0,341	3,42	0,420
TRANSSEXUÁL	4,51	0,134	4,27	0,232
JÁ	3,16	0,288	3,14	0,269

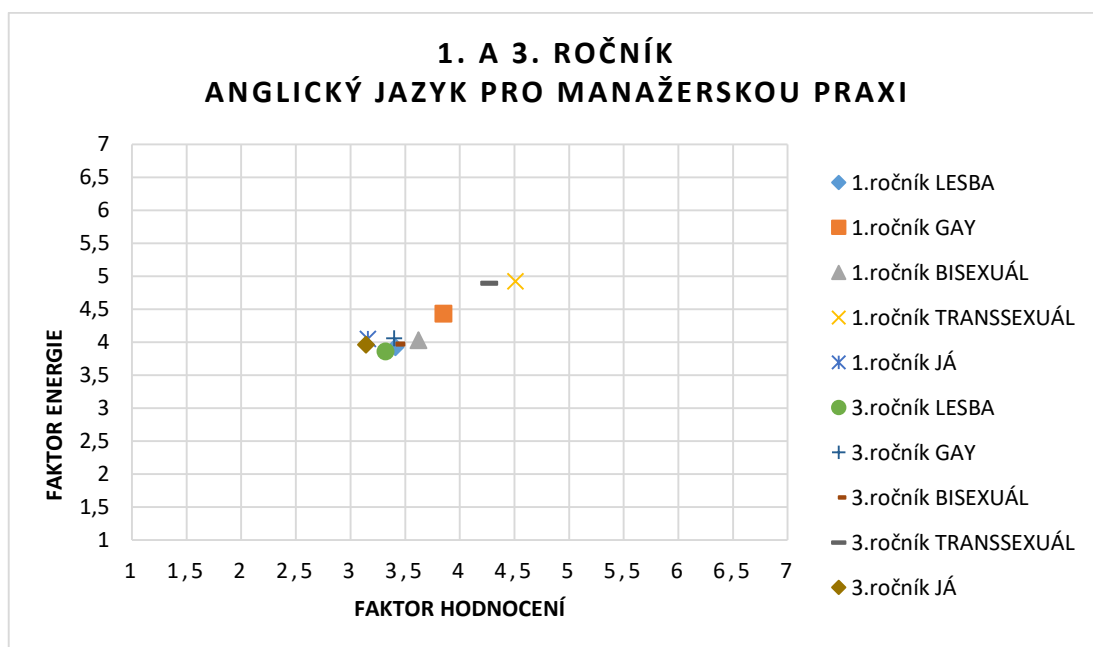
Tabulka 4: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Anglický jazyk pro manažerskou praxi

V tabulce č. 4 vidíme, že ve **faktoru hodnocení** se nejméně od průměru odchyluje první ročník v hodnocení pojmu *transsexuál*. V tomto případě byla naměřená hodnota **0,134**. Naopak nejvíce se od průměru odchyluje třetí ročník v hodnocení pojmu *bisexuál*, kde byla naměřena hodnota **0,420**. Níže v tabulce č. 5 vidíme, že ve **faktoru energie** se nejméně od průměru odchyluje první ročník při hodnocení náročnosti pojmu *bisexuál*, u kterého byla naměřená hodnota **0,124**. Naopak nejvyšší odchylka od průměru byla naměřena u třetího ročníku ve vnímání pojmu *gay*, a to **0,444**. Z hlediska **faktoru hodnocení** vidíme, že studenti prvního ročníku nejlépe vnímají pojem *já a lesba*, mají k němu tudíž nejbližší vztah, naopak nejhůře vnímají pojem *transsexuál*, jelikož jej hodnotí velmi negativně. Studenti třetího ročníku hodnotí pojem *já a lesba* stejně pozitivně jako studenti prvního ročníku. Naopak nejhůře hodnotí pojem *transsexuál*. Vidíme tak, že studenti oboru *Anglický jazyk pro manažerskou praxi* mají nejbližší vztah k pojům *já a lesba* a naopak negativně hodnotí pojem *transsexuál*. Z hlediska **faktoru energie**, který udává náročnost daného pojmu, vidíme, že studenti prvního i třetího ročníku vykazují nejnižší hodnotu u pojmu *lesba* a naopak nejvyšší hodnotu u pojmu *transsexuál*. Pojem *transsexuál* je tak pro studenty prvního i třetího ročníku nejnáročnější.

ANGLICKÝ JAZYK PRO MANAŽERSKOU PRAXI				
	FAKTOR ENERGIE			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	3,92	0,212	3,86	0,196
GAY	4,43	0,344	4,06	0,444
BISEXUÁL	4,03	0,124	3,97	0,167
TRANSSEXUÁL	4,92	0,361	4,89	0,421
JÁ	4,05	0,358	3,96	0,431

Tabulka 5: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Anglický jazyk pro manažerskou praxi

Níže v grafu č. 4 uvádíme sémantické pole pro první i třetí ročník oboru *Anglický jazyk pro manažerskou praxi*. V grafu můžeme vidět, že studenti prvního i třetího ročníku hodnotí pojem *transsexuál* poměrně stejně negativně. Naopak největší rozdíl vidíme ve vnímání pojmu *gay*, kde první ročník tento pojem hodnotí mnohem negativněji než třetí ročník. Ostatní pojmy tvoří shluk a jsou tak hodnoceny velmi podobně.

Graf 4: Sémantické pole pro první a třetí ročník oboru Anglický jazyk pro manažerskou praxi

Abychom lépe pochopili postoje studentů oboru *Anglický jazyk pro manažerskou praxi*, uvádíme níže tabulky absolutních a relativních četností. Níže, v tabulce č. 6 můžeme vidět **nízkou sociální distanci** vůči jednotlivým sexuálním menšinám. Nejvyšší míru akceptace a tolerance tyto studenti vykazují vůči *gay menšině* (68 respondentů; **76,40%**), v pořadí druhou akceptovanou skupinou je *lesbická menšina* (64 respondentů; **71,91%**), třetí skupinou s nízkou mírou sociální distance je *bisexuální menšina* (62 respondentů; **69,66%**) a čtvrtou skupinou jsou *transsexuálové* (35 respondentů; **39,32%**). Nejvyšší míru **střední sociální distance** zaujímají studenti tohoto oboru k *transsexuální menšině* (21 respondentů; **23,59%**), druhou skupinou je *lesbická menšina* (18 respondentů; **20,22%**), třetí v pořadí je *bisexuální skupina* (16 respondentů; **17,98%**) a poslední skupinou vykazující střední míru sociální distance je *gay menšina* (9 respondentů; **10,11%**). Dále vidíme, že **vysoká míra sociální distance** je zastoupena u *transsexuální menšiny* (24 respondentů; **26,97%**). V pořadí druhá nejvyšší míra vysoké distance je naměřena shodně u *gay menšiny* (10 respondentů; **11,24%**) a u *bisexuální menšiny* (10 respondentů; **11,24%**). Naopak **extrémní míru sociální distance** neboli největší odstup zaujímají studenti k *transsexuální menšině* (9 respondentů; **10,11%**), druhou skupinou v pořadí je v tomto případě *gay menšina* (2 respondenti; **2,25%**) a třetí skupinou je *bisexuální menšina* (1 respondent; **1,12%**). K *lesbické menšině* není extrémní sociální distance vykazována. Níže v tabulce č. 6 uvádíme hodnoty absolutních četností n_i a relativních četností p_i .

DISTANCE	GAY		LESBA		BISEXUÁL		TRANSSEXUÁL	
	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i
NÍZKÁ	68	76,40%	64	71,91%	62	69,66%	35	39,32%
STŘEDNÍ	9	10,11%	18	20,22%	16	17,98%	21	23,59%
VYSOKÁ	10	11,24%	7	7,87%	10	11,24%	24	26,97%
EXTRÉMNÍ	2	2,25%	0	-	1	1,12%	9	10,11%

Tabulka 6: Sociální distance studentů oboru Anglický jazyk pro manažerskou praxi

Dále se podíváme na průměrné hodnoty **faktoru hodnocení a faktoru energie** pro pojmy *lesba, gay, bisexuál, transsexuál a já*, které byly hodnoceny studenty oboru *Sociální pedagogika* (76 respondentů). I zde u faktoru hodnocení platí pravidlo, že čím je naměřená hodnota menší, tím je pojem pozitivněji hodnocen. Níže uvádíme tabulky zvláště pro faktor energie a faktor hodnocení. V tabulkách také uvádíme *směrodatné odchytky*, které nám odkrývají, jak moc se naměřené hodnoty odchylojí od průměru.

SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA				
	FAKTOR HODNOCENÍ			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	3,49	0,315	3,56	0,389
GAY	3,25	0,242	3,58	0,267
BISEXUÁL	3,97	0,173	3,68	0,262
TRANSSEXUÁL	4,31	0,182	4,16	0,048
JÁ	2,84	0,333	2,72	0,352

Tabulka 7: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Sociální pedagogika

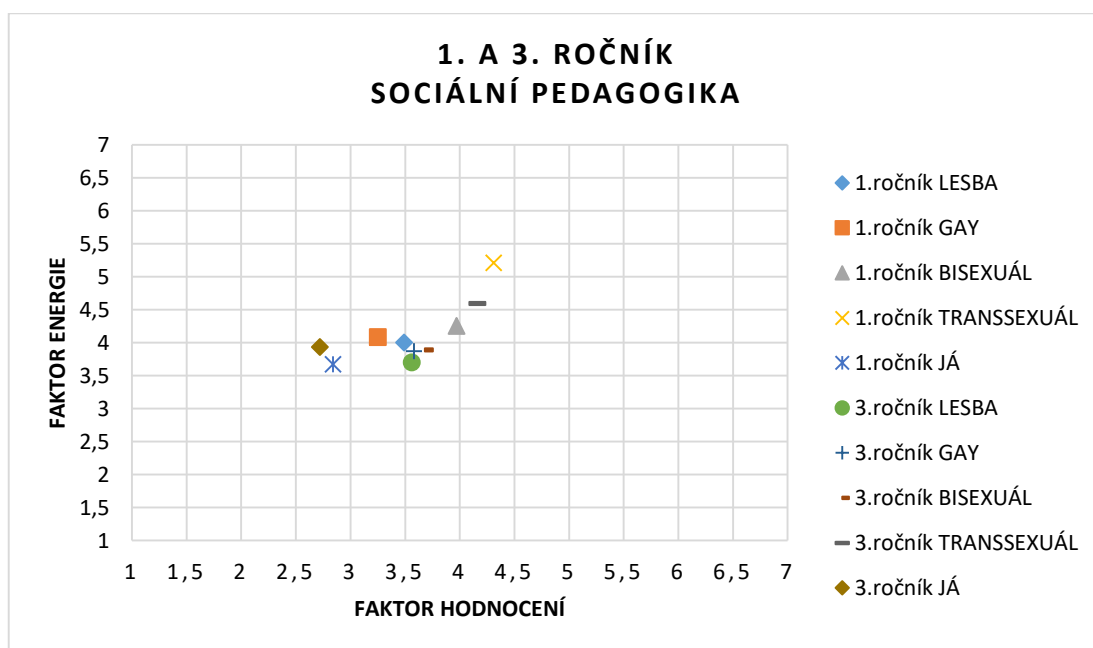
V tabulce č. 7 vidíme průměrné hodnoty **faktoru hodnocení** pro pojmy *já, lesba, gay, bisexuál a transsexuál* u oboru *Sociální pedagogika*. Faktor hodnocení, jak už jsme uvedli výše, popisuje dobro či zlo daného pojmu. V tabulce vidíme, že od průměru se nejméně odchyloje třetí ročník v hodnocení pojmu *transsexuál*. U tohoto pojmu byla naměřena nejmenší hodnota směrodatné odchytky **0,048**. Naopak nejvyšší naměřená hodnota byla u pojmu *lesba*, kde jsme naměřili hodnotu **0,389**. Dále se podívejme na tabulku č. 8, která vyjadřuje průměrné hodnoty **faktoru energie** u oboru *Sociální pedagogika*. Faktor energie vyjadřuje vztah ke změnám a sílu pojmu. V tomto případě byla nejvyšší naměřená hodnota u studentů prvního ročníku u vnímání pojmu *gay* a to **0,510**. Naopak nejmenší hodnota směrodatné odchytky byla naměřena taktéž u prvního ročníku ve vnímání pojmu *bisexuál*, a to **0,195**, což vypovídá o tom, že se tento pojem nejméně odchyloje od průměru. Z hlediska **faktoru hodnocení** vidíme, že studenti prvního ročníku nejlépe vnímají pojem *já a lesba*, naopak nejhůře vnímají pojem *transsexuál*, jelikož jej hodnotí nejvíce negativně. Studenti třetího ročníku hodnotí pojem *já a lesba* stejně pozitivně jako studenti prvního ročníku. Naopak nejhůře hodnotí pojem *transsexuál*. Vidíme tak, že studenti oboru *Sociální pedagogika* mají nejbližší vztah k pojům *já, lesba a gay* a naopak negativně hodnotí pojem *transsexuál*.

Z hlediska **faktoru energie**, který udává náročnost daného pojmu, vidíme, že studenti prvního ročníku udávají nejnižší hodnotu u pojmu *já a lesba*. Naopak nejvyšší hodnota byla naměřena u pojmu *transsexuál*, který je studenty volen jako nejnáročnější. Studenti třetího ročníku ve faktoru energie uvádějí nejnižší hodnotu u pojmu *lesba*, naopak nejvyšší hodnotu vykazují vůči pojmu *transsexuál*. Vidíme tak, že studenti oboru *Sociální pedagogika* vykazují nejvyšší náročnost vůči pojmu *transsexuál*.

SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA				
	FAKTOR ENERGIE			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	4	0,359	3,70	0,331
GAY	4,08	0,510	3,87	0,353
BISEXUÁL	4,25	0,195	3,89	0,291
TRANSSEXUÁL	5,21	0,366	4,59	0,400
JÁ	3,67	0,450	3,93	0,311

Tabulka 8: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Sociální pedagogika.

Pro lepší pochopení toho, jak studenti prvního a třetího ročníku vnímají jednotlivé pojmy, uvádíme níže sémantický prostor.

Graf 5: Sémantické pole pro první a třetí ročník oboru Sociální pedagogika

V grafu č. 5 můžeme vidět negativní vnímání pojmu *transsexuál* u prvního i třetího ročníku oboru *Sociální pedagogika*. Následně můžeme vidět shluk pojmů *gay a lesba*, které jsou u obou ročníků vnímány podobně. Poměrně stejně negativně je vnímán pojem *bisexuál* studenty třetího ročníku. Naopak si můžeme povšimnout rozdílu vnímání pojmu *transsexuál* u prvního a třetího ročníku, kde tento pojem je vnímán u prvního ročníku negativněji než u třetího ročníku.

Také zde zobrazujeme sociální distanci, neboli míru tolerance studentů oboru *Sociální pedagogika* vůči gay, lesbické, bisexuální a transsexuální menšině. Studenti tohoto oboru vykazují **nejvyšší toleranci ke gay komunitě** (57 respondentů; **75%**), poté k *lesbické menšině* (47 respondentů; **61,84%**) a k *bisexuální menšině* (45 respondentů; **59,21%**). Poslední, čtvrtá v pořadí je *transsexuální menšina* (27 respondentů; **35,53%**). Nejvyšší míra **střední sociální distance** byla naměřena v postojích vůči *transsexuální menšině* (23 respondentů; **30,26%**), druhá nejvyšší míra střední sociální distance v pořadí byla naměřena u *lesbické menšiny* (18 respondentů; **23,68%**), třetí v pořadí je *bisexuální menšina* (16 respondentů; **21,05%**) a poslední skupinou je *gay menšina* (12 respondentů; **15,79%**). Nejvyšší míra **vysoké sociální distance** byla naměřena v postojích vůči *transsexuální menšině* (24 respondentů; **31,58%**), poté k *bisexuální menšině* (14 respondentů; **18,42%**), následně k *lesbické menšině* (10 respondentů; **13,16%**) a nakonec ke *gay menšině* (7 respondentů; **9,11%**). Zajímavostí je, že respondenti shodně reagují v případě **extrémní sociální distance**, kdy mezi jednotlivými sexuálními menšinami neshledávají žádné velké rozdíly. Závěrem lze říci, že studenti oboru *Sociální pedagogika* jsou tolerantní ke všem menšinám, pouze v případě transsexuální menšiny vykazují vysokou míru intolerance (24 respondentů; **31,58%**). Níže v tabulce č. 9 uvádíme hodnoty absolutních četností n_i a relativních četností p_i .

DISTANCE	GAY		LESBA		BISEXUÁL		TRANSSEXUÁL	
	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i
NÍZKÁ	57	75%	47	61,84%	45	59,21%	27	35,53%
STŘEDNÍ	12	15,79%	18	23,68%	16	21,05%	23	30,26%
VYSOKÁ	7	9,11%	10	13,16%	14	18,42%	24	31,58%
EXTRÉMNÍ	0	-	1	1,32%	1	1,32%	2	2,63%

Tabulka 9: Sociální distance studentů oboru Sociální pedagogika

Následně se podívejme na průměrné hodnoty **faktoru energie a faktoru hodnocení** pro pojmy *lesba, gay, bisexuál, transsexuál a já* u oboru *Učitelství pro mateřské školy* (53 respondentů). I zde platí pravidlo, že čím je naměřená hodnota ve faktoru hodnocení menší, tím je pojem pozitivněji hodnocen. Zároveň, čím vyšší hodnota je naměřena ve faktoru energie, tím je pojem náročnější. Níže uvádíme tabulky zvláště pro faktor energie a faktor hodnocení. V tabulkách také uvádíme *směrodatné odchytky*.

UČITELSTVÍ PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY				
	FAKTOR HODNOCENÍ			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	3,14	0,429	3,76	0,353
GAY	2,94	0,290	3,58	0,280
BISEXUÁL	3,26	0,248	3,92	0,172
TRANSSEXUÁL	3,99	0,172	4,35	0,184
JÁ	2,48	0,199	3,49	0,400

Tabulka 10: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Učitelství pro mateřské školy

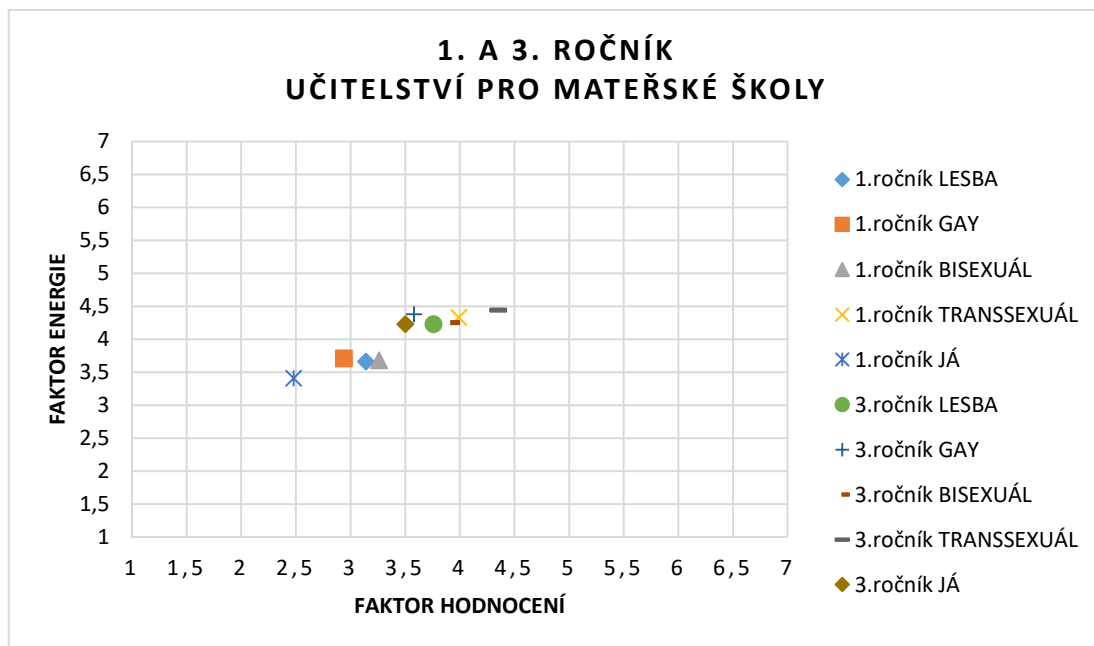
V tabulce č. 10 vidíme průměrné hodnoty **faktoru hodnocení** u oboru *Učitelství pro mateřské školy*. Nejmenší hodnota směrodatné odchytky je naměřena vůči pojmu *transsexuál* u prvního ročníku, a to **0,172**. To znamená, že tento pojem se nejméně odchyluje od průměru. Naopak nejvyšší odchytky byla naměřena u pojmu *lesba*, taktéž u prvního ročníku, a to **0,429**, což znamená, že se nejvíce odlišuje od průměru hodnot. Níže v tabulce č. 11 uvádíme průměrné hodnoty **faktoru energie** u oboru *Učitelství pro mateřské školy*. Nejvyšší odchytky od průměru byla naměřena u prvního ročníku v hodnocení pojmu *lesba*, a to **0,445**. Naopak nejnižší odchýlení od průměru můžeme vidět u prvního ročníku v hodnocení pojmu *bisexuál*, a to hodnotu **0,234**. Ve **faktoru hodnocení** vidíme, že nejpozitivněji je hodnocen studenty prvního ročníku pojem *já a gay*, naopak nejnegativněji je vnímán pojem *transsexuál*. Studenti třetího ročníku nejpozitivněji hodnotí pojem *já a gay* a nejhůře je hodnocen pojem *transsexuál*. Pojem *transsexuál* je studenty tohoto oboru vnímám nejhůře. Ve **faktoru energie** si můžeme povšimnout, že studenti prvního ročníku vykazují nejvyšší náročnost vůči pojmu *transsexuál*, naopak nejmenší náročnost vykazují u pojmu *já*. Studenti třetího ročníku vykazují shodnou nejmenší náročnost vůči pojům *lesba a já*. Naopak nejvyšší

hodnotu udávají vůči pojmu *transsexuál*, tudíž je studenty třetího ročníku vnímám stejně náročně jako studenty prvního ročníku.

UČITELSTVÍ PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY				
	FAKTOR ENERGIE			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	3,66	0,445	4,23	0,268
GAY	3,71	0,429	4,38	0,311
BISEXUÁL	3,68	0,234	4,25	0,259
TRANSSEXUÁL	4,33	0,362	4,44	0,259
JÁ	3,41	0,403	4,23	0,291

Tabulka 11: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Učitelství pro mateřské školy

Abychom vnímání daných pojmů lépe pochopili, uvádíme níže grafu č. 6 sémantické pole faktoru hodnocení a faktoru energie pro pojmy *lesba*, *gay*, *bisexuál*, *transsexuál* a *já*, u prvního a třetího ročníku oboru *Učitelství pro mateřské školy*. V grafu č. 6 si můžeme povšimnout dvou shluků. Jeden shluk tvoří pojmy *lesba*, *gay* a *bisexuál*, které jsou prvním ročníkem hodnoceny pozitivněji než ostatní pojmy. Nejpozitivněji je však hodnocen pojem *já* právě prvním ročníkem. Druhý shluk tvoří pojmy *já*, *gay*, *lesba* a *bisexuál*, které jsou třetím ročníkem hodnoceny poměrně stejně negativně. Zároveň se ve druhém shluku nachází i pojem *transsexuál*, který třetí ročník hodnotí mnohem negativněji než studenti prvního ročníku. Naopak pojem *gay* je studenty prvního ročníku mnohem lépe hodnocen než studenty třetího ročníku.

Graf 6: Sémantické pole pro první a třetí ročník oboru Učitelství pro mateřské školy

Podívejme se také na toleranci studentů oboru *Učitelství pro mateřské školy* k jednotlivým sexuálním menšinám. Níže v tabulce č. 12 můžeme vidět, že studenti zaujímají nejkladnější postoj a tím pádem nejvyšší míru **nízké sociální distance** ke *gay komunitě* (45 respondentů; **84,91%**). Druhá nejnížší míra nízké sociální distance byla naměřena shodně u *lesbické menšiny* (37 respondentů; **69,81%**) a *bisexuální menšiny* (37 respondentů; **69,81%**). Nejnížší míra nízké sociální distance byla naměřena v postojích vůči *transsexuální menšině* (23 respondentů; **43,40%**). Nejvyšší míra **střední sociální distance** byla naměřena u *bisexuální menšiny* (13 respondentů; **24,53%**), poté u *transsexuální menšiny* (12 respondentů; **22,64%**), následně u *bisexuální menšiny* (11 respondentů; **20,75%**) a nakonec u *gay menšiny* (7 respondentů; **13,21%**). Zajímavým zjištěním je tedy fakt, že studenti vyjadřují poměrně stejnou míru střední sociální distance k lesbické, bisexuální a transsexuální menšině. **Vysokou míru sociální distance** studenti vykazují vůči *transsexuální menšině* (17 respondentů; **32,08%**), poté k *bisexuální menšině* (5 respondentů; **9,43%**), k *lesbické menšině* (3 respondenti; **5,66%**) a nakonec vůči *gay menšině* (1 respondent; **1,89%**). **Extrémní sociální distanci** vůči sexuálním menšinám studenti vykazují pouze v případě *transsexuální komunity* (1 respondent; **1,89%**). Níže v tabulce č. 12 uvádíme hodnoty absolutních četností n_i a relativních četností p_i .

DISTANCE	GAY		LESBA		BISEXUÁL		TRANSSEXUÁL	
	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i
NÍZKÁ	45	84,91%	37	69,81%	37	69,81%	23	43,40%
STŘEDNÍ	7	13,21%	13	24,53%	11	20,75%	12	22,64%
VYSOKÁ	1	1,89%	3	5,66%	5	9,43%	17	32,08%
EXTRÉMNÍ	0	-	0	-	0	-	1	1,89%

Tabulka 12: Sociální distance studentů u oboru Učitelství pro mateřské školy

Dále zobrazujeme průměrné hodnoty **faktoru hodnocení a faktoru energie** pro pojmy *lesba, gay, bisexuál, transsexuál a já* u prvního a třetího ročníku oboru *Německý jazyk pro manažerskou praxi* (17 respondentů). V tabulkách také uvádíme *směrodatné odchylky*, které poukazují na to, jak moc se pojmy odchylují či přibližují k danému průměru.

NĚMECKÝ JAZYK PRO MANAŽERSKOU PRAXI				
	FAKTOR HODNOCENÍ			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	3,04	0,334	3,58	0,187
GAY	3,49	0,382	4,05	0,232
BISEXUÁL	4,02	0,418	3,7	0,170
TRANSSEXUÁL	4,27	0,218	4,8	0,579
JÁ	2,93	0,407	3,05	0,203

Tabulka 13: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Německý jazyk pro manažerskou praxi

V tabulce č. 13 vidíme průměrné hodnoty **faktoru hodnocení** pro pojmy *lesba, gay, bisexuál, transsexuál a já* u oboru *Německý jazyk pro manažerskou praxi*. Vidíme, že nejvíce se od průměru odchyluje vnímání pojmu *transsexuál* u třetího ročníku tohoto oboru, kde byla naměřena hodnota **0,579**. Naopak největší přiblížení k průměru vidíme u pojmu *bisexuál*, u kterého byla v případě třetího ročníku naměřena hodnota **0,170**. Níže v tabulce č. 14 uvádíme průměrné hodnoty **faktoru energie** pro pojmy *lesba, gay, bisexuál, transsexuál a já* u oboru *Německý jazyk pro manažerskou praxi*. Nejvyšší odchylka od průměru byla naměřena hned u dvou pojmů, a to u pojmu *transsexuál a já* u studentů prvního ročníku, kde byla

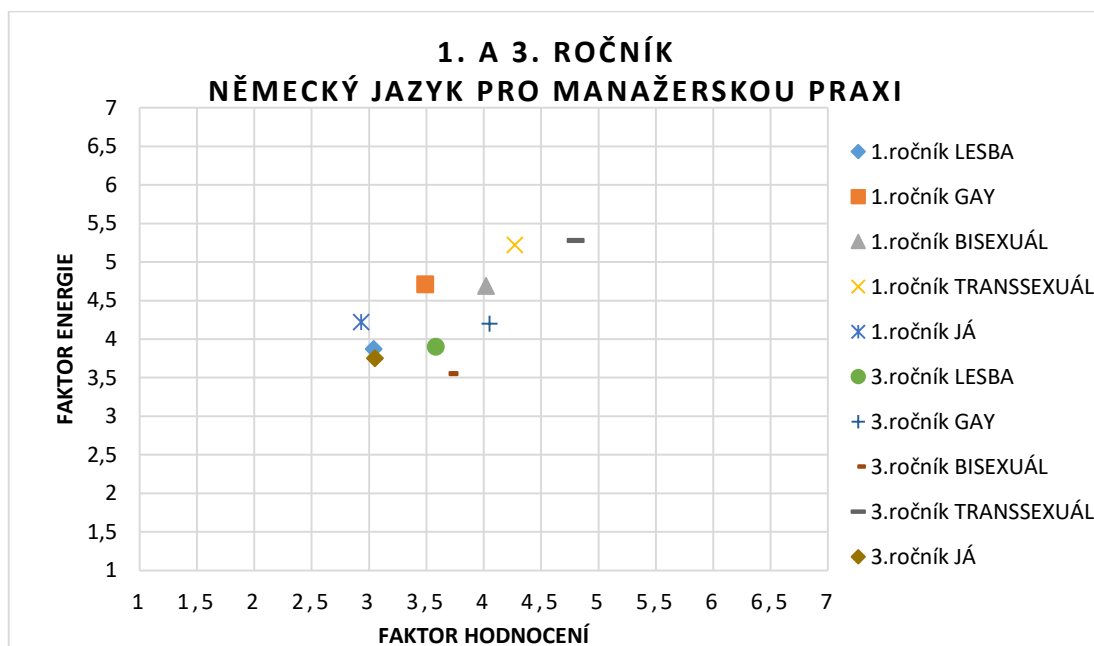
naměřena shodně hodnota **0,482**. Naopak nejnižší odchýlení od průměru vidíme u studentů třetího ročníku v hodnocení pojmu *bisexuál*, a to hodnotu **0,127**. Ve **faktoru hodnocení** vidíme, že studenti prvního i třetího ročníku pozitivně hodnotí pojem *já*, naopak negativně vnímají pojem *transsexuál*. Z hlediska **faktoru energie**, který udává náročnost pojmu, vidíme, že studenti prvního ročníku vykazují nejnižší hodnotu vůči pojmu *lesba* a naopak nejvyšší hodnotu náročnosti udávají vůči pojmu *transsexuál*. Studenti třetího ročníku vykazují nejvyšší náročnost taktéž vůči pojmu *transsexuál*, kdežto nejnižší hodnotu náročnosti uvádějí u pojmu *já a bisexuál*. Vidíme tak, že ve faktoru energie jsou nejvyšší hodnoty u pojmu *transsexuál* a nejnižší hodnoty u pojmu *lesba*, v případě prvního ročníku a u pojmů *já a bisexuál*, v případě studentů třetího ročníku.

NĚMECKÝ JAZYK PRO MANAŽERSKOU PRAXI				
	FAKTOR ENERGIE			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	3,87	0,463	3,9	0,255
GAY	4,71	0,453	4,2	0,4
BISEXUÁL	4,69	0,301	3,55	0,127
TRANSSEXUÁL	5,22	0,482	5,28	0,310
JÁ	4,22	0,482	3,75	0,209

Tabulka 14: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Německý jazyk pro manažerskou praxi

V grafu č. 7 zobrazujeme sémantické pole faktoru energie a faktoru hodnocení pro pojmy *lesba*, *gay*, *transsexuál*, *bisexuál* a *já* u prvního a třetího ročníku *Německý jazyk pro manažerskou praxi*. V grafu můžeme vidět, že nejpozitivněji je prvním ročníkem vnímán pojem *já a lesba*. Dále můžeme vidět ve středu grafu trojici pojmů *gay - bisexuál - transsexuál*, jenž tvoří pomyslný trojúhelník, kdy právě pojem *transsexuál* je vnímán o něco více negativněji, spolu s pojmem *bisexuál* u prvního ročníku tohoto oboru. V případě třetího ročníku vidíme, že pojem *transsexuál* je hodnocen výrazně negativně oproti ostatním pojmům. Pojem *gay* je třetím ročníkem taky vnímán poměrně negativně. Naopak pojmy *já*, *bisexuál* a *lesba* jsou chápány studenty třetího ročníku pozitivněji. Závěrem tedy můžeme vidět, že právě pojem *transsexuál* je chápán oběma ročníky negativně, avšak u třetího ročníku je vnímán o něco více záporněji. Naopak kladně se staví studenti tohoto oboru k pojmům *já a*

lesba. Největší rozdíl je však patrný v chápání pojmu *bisexuál*, kdy tento pojem je prvním ročníkem vnímán mnohem negativněji než u třetího ročníku.

Graf 7: Sémantické pole pro první a třetí ročník oboru Německý jazyk pro manažerskou praxi

K lepšímu porozumění postojů studentů oboru *Německý jazyk pro manažerskou praxi* uvádíme v tabulce č. 15 sociální distanci k jednotlivým sexuálníím menšinám. V tomto případě **nízkou sociální distancí** studenti tohoto oboru vykazují shodně ke *gay* (13 respondentů; **76,47%**) a k *lesbické menšině* (13 respondentů; **76,47%**). V pořadí druhá nízká sociální distance byla naměřena u studentů tohoto oboru vůči *bisexuální menšině* (11 respondentů; **64,71%**). Nejnižší míra nízké sociální distance byla naměřena u *transsexuální menšiny* (2 respondenti; **11,76%**). **Střední sociální distancí** je v nejvyšší míře vykazována v postojích vůči *transsexuální menšině* (10 respondentů; **58,82%**), poté k *bisexuální menšině* (5 respondentů; **29,41%**) a shodně u *gay menšiny* (3 respondenti; **17,65%**) a u *lesbické menšiny* (3 respondenti; **17,65%**). **Vysokou sociální distancí** studenti zaujímají vůči *transsexuální menšině* (5 respondentů; **29,41%**) a shodně reagují v případě *gay, lesbické a bisexuální menšiny* (1 respondent; **5,88%**). **Extrémní sociální distancí** není u studentů oboru *Německý jazyk pro manažerskou praxi* vykazována. To znamená, že tito studenti jsou ochotni přijmout jedince z LGBT komunity i jako turisty v České republice. Níže v tabulce č. 15 uvádíme hodnoty absolutních četností n_i a relativních četností p_i .

DISTANCE	GAY		LESBA		BISEXUÁL		TRANSSEXUÁL	
	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i
NÍZKÁ	13	76,47%	13	76,47%	11	64,71%	2	11,76%
STŘEDNÍ	3	17,65%	3	17,65%	5	29,41%	10	58,82%
VYSOKÁ	1	5,88%	1	5,88%	1	5,88%	5	29,41%
EXTRÉMNÍ	0	-	0	-	0	-	0	-

Tabulka 15: Sociální distance studentů oboru Německý jazyk pro manažerskou praxi

Nyní se podívejme na průměrné hodnoty **faktoru energie a faktoru hodnocení** pro pojmy *lesba*, *gay*, *bisexuál*, *transsexuál* a *já* u oboru *Zdravotně sociální pracovník* (24 respondentů). Čím menší je naměřená hodnota u faktoru hodnocení, tím je pojem pozitivněji hodnocen. Naopak čím je hodnota ve faktoru energie vyšší, tím je pojem pro respondenty obtížnější. U hodnot také uvádíme *směrodatné odchytky*, abychom poukázali na to, jak moc se hodnoty od průměru odchylojí.

ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK				
	FAKTOR HODNOCENÍ			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	3,64	0,276	3,71	0,161
GAY	3,84	0,166	3,71	0,306
BISEXUÁL	3,67	0,199	3,70	0,272
TRANSSEXUÁL	4,73	0,295	4,13	0,152
JÁ	3,53	0,130	3,91	0,312

Tabulka 16: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Zdravotně sociální pracovník

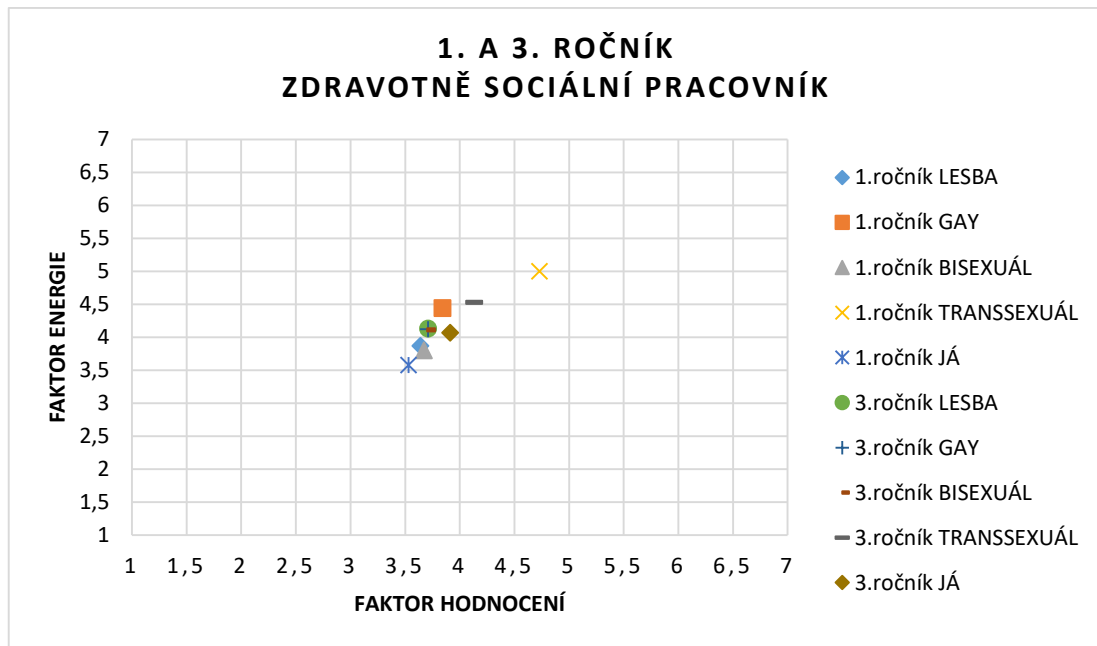
V tabulce č. 16 vidíme průměrné hodnoty **faktoru hodnocení** u oboru *Zdravotně sociální pracovník*. V tomto případě se nejvíce od průměru odchylojí hodnoty naměřené u třetího ročníku u pojmu *já*, kde byla naměřena hodnota **0,312**. Nejnižší odchylení od průměru vidíme u prvního ročníku taktéž u pojmu *já*, kde byla naměřená hodnota **0,130**. Nyní se podívejme na průměrné hodnoty **faktoru energie** pro pojmy *lesba*, *gay*, *bisexuál*, *transsexuál* a *já* u oboru *Zdravotně sociální pracovník*. Nejvyšší odchylnka od průměru byla naměřena u prvního ročníku u pojmu *bisexuál*, a to hodnota **0,368**. Naopak nejvyšší přiblížení k průměru

hodnot můžeme vidět u třetího ročníku u pojmu *já*, kde byla naměřena hodnota **0,042**. Ve **faktoru hodnocení** vidíme, že nejnižší naměřená hodnota je v případě prvního ročníku u pojmu *já*, naopak nejvyšší naměřená hodnota je u pojmu *transsexuál*. V případě třetího ročníku vidíme, že nejpozitivněji je hodnocen pojem *bisexuál* a nejhůře je hodnocen pojem *transsexuál*. Ve **faktoru energie** vidíme, že nejvyšší hodnota je naměřena shodně u studentů prvního i třetího ročníku u pojmu *transsexuál*. Tento pojem je tak pro studenty nejnáročnější. Naopak nejnižší hodnota je naměřena taktéž shodně a to u pojmu *já*, který je pro studenty nejméně náročný.

ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK				
	FAKTOR ENERGIE			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	3,87	0,204	4,13	0,158
GAY	4,44	0,122	4,12	0,244
BISEXUÁL	3,8	0,368	4,11	0,252
TRANSSEXUÁL	5	0,330	4,53	0,227
JÁ	3,58	0,285	4,07	0,042

Tabulka 17: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Zdravotně sociální pracovník

V grafu č. 8 zobrazujeme sémantické pole pro první a třetí ročník oboru *Zdravotně sociální pracovník*. U prvního ročníku můžeme vidět shluk pojmů *bisexuál*, *lesba* a *já*. Tyto pojmy jsou studenty prvního ročníku vnímány pozitivněji než pojem *gay* a *transsexuál*. Ovšem i v tomto případě platí, že pojem *transsexuál* je studenty prvního ročníku oboru *Zdravotně sociální pracovník* vnímán mnohem záporněji. V sémantickém poli také vidíme shluk pojmů *gay*, *bisexuál*, *lesba* a *já*, které jsou studenty třetího ročníku hodnoceny poměrně stejně pozitivně. Naopak u pojmu *transsexuál* vidíme, že studenti třetího ročníku tento pojem vnímají negativně. Závěrem můžeme říci, že mimo shluk pojmů, které jsou vnímány poměrně stejně, je pojem *transsexuál* studenty prvního ročníku oboru *Zdravotně sociální pracovník* hodnocen nejzáporněji ze všech daných pojmů.

Graf 8. Sémantické pole pro první a třetí ročník oboru Zdravotně sociální pracovník

Nyní se podívejme na postoje studentů oboru *Zdravotně sociální pracovník*. Nejnižší míru **nízké sociální distance** a tím pádem nejvyšší míru akceptace a tolerance tyto studenti vyjadřují k *bisexuální menšině* (17 respondentů; **70,83%**). Druhou nízkou sociální distancí zaujímají studenti shodně vůči *gay* (16 respondentů; **66,67%**) a *lesbické menšině* (16 respondentů; **66,67%**). Třetí nízká sociální distance byla naměřena v postojích vůči *transsexuální menšině* (6 respondentů; **25%**). Nejvyšší míra **střední sociální distance** byla naměřena u *transsexuální menšiny* (11 respondentů; **45,83%**), následně u *gay a lesbické menšiny* (shodně 7 respondentů; **29,17%**) a nakonec u *bisexuální menšiny* (6 respondentů; **25%**). To znamená, že studenti zaujímající střední sociální distancí jsou ochotni přijmout jednotlivce z LGBT komunity jako souseda či kolegu v zaměstnání. **Vysoká sociální distance** byla naměřena u těchto studentů v postojích vůči *transsexuální menšině* (6 respondentů; **25%**). Poté studenti vykazovali shodnou míru vysoké sociální distance u *gay, lesbické a bisexuální menšiny* (1 respondent; **4,17%**). **Extrémní sociální distance** byla vykazována pouze vůči *transsexuální menšině* (1 respondent; **4,17%**). Níže v tabulce č. 18 uvádíme hodnoty absolutních četností ***n_i*** a relativních četností ***p_i***.

DISTANCE	GAY		LESBA		BISEXUÁL		TRANSSEXUÁL	
	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i
NÍZKÁ	16	66,67%	16	66,67%	17	70,83%	6	25%
STŘEDNÍ	7	29,17%	7	29,17%	6	25%	11	45,83%
VYSOKÁ	1	4,17%	1	4,17%	1	4,17%	6	25%
EXTRÉMNÍ	0	-	0	-	0	-	1	4,17%

Tabulka 18: Sociální distance studentů oboru Zdravotně sociální pracovník

Předposlední zkoumanou skupinou byli studenti prvního a třetího ročníku bakalářského programu oboru *Porodní asistentka* (34 respondentů). I u tohoto oboru uvádíme průměrné hodnoty **faktoru hodnocení a faktoru energie**. U jednotlivých pojmů uvádíme i *směrodatnou odchylku*, která nám poukazuje na to, jak moc se pojmy liší od průměru.

PORODNÍ ASISTENTKA				
	FAKTOR HODNOCENÍ			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	3,33	0,572	3,57	0,586
GAY	3,73	0,470	3,36	0,286
BISEXUÁL	3,48	0,427	3,91	0,466
TRANSSEXUÁL	4,2	0,235	4,09	0,579
JÁ	2,81	0,557	2,59	0,304

Tabulka 19: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Porodní asistentka

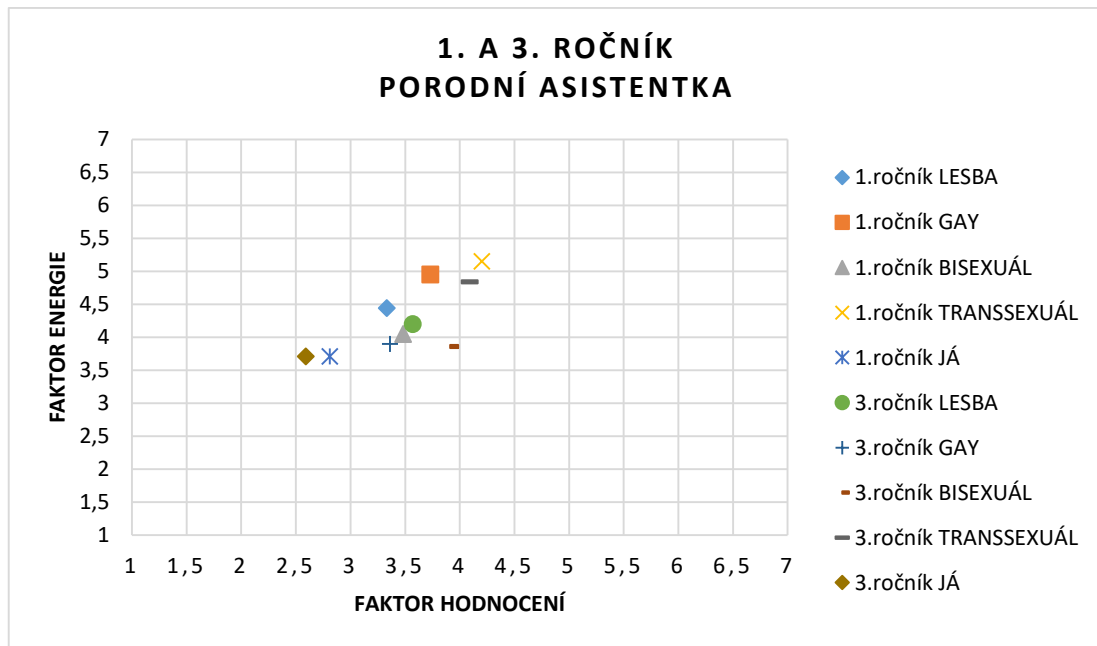
V tabulce č. 19 uvádíme průměrné hodnoty **faktoru hodnocení** u oboru *Porodní asistentka*. Můžeme vidět, že nejvíce se od průměru odchylojí studenti třetího ročníku tohoto oboru v hodnocení pojmu *lesba*, kde byla naměřena hodnota **0,586**. Naopak nejmenší odchýlení od průměru vidíme u pojmu *transsexuál*, který byl hodnocen studenty prvního ročníku a kde jsme naměřili hodnotu směrodatné odchylky **0,235**. Niže v tabulce č. 20 zobrazujeme průměrné hodnoty **faktoru energie** pro pojmy *lesba*, *gay*, *bisexuál*, *transsexuál* a *já* u oboru *Porodní asistentka*. Ve faktoru energie byla naměřena nejvyšší odchylka u studentů prvního ročníku v hodnoceném pojmu *gay*, kde byla zjištěna hodnota **0,602**. To znamená, že hodnocení tohoto pojmu se nejvíce odchyluje od průměru. Naopak nejnižší hodnota byla zjištěna

u pojmu *lesba*, v případě třetího ročníku, kde byla naměřena směrodatná odchylka s hodnotou **0,253**. Ve **faktoru hodnocení** vidíme, že nejnižší hodnoty jsou u prvního i třetího ročníku shodné u pojmu *já*. Naopak nejvyšší hodnoty byly naměřeny shodně u pojmu *transsexuál*. To znamená, že studenti prvního i třetího ročníku vnímají pojem *transsexuál* nejnegativněji ze všech daných pojmů. Ve faktoru energie také vidíme, že nejnižší hodnoty byly shodně naměřeny u pojmu *já* a naopak nejvyšší hodnoty u pojmu *transsexuál*. To znamená, že pojem *transsexuál* studenti oboru *Porodní asistentka* vnímají nejnáročněji.

PORODNÍ ASISTENTKA				
	FAKTOR ENERGIE			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	4,44	0,409	4,2	0,253
GAY	4,95	0,602	3,9	0,508
BISEXUÁL	4,05	0,298	3,86	0,332
TRANSSEXUÁL	5,15	0,507	4,84	0,453
JÁ	3,71	0,502	3,71	0,289

Tabulka 20: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Porodní asistentka

Z důvodu lepší přehlednosti níže uvádíme sémantické pole pro první a třetí ročník oboru *Porodní asistentka*. V sémantickém prostoru můžeme vidět negativní vnímání pojmu *transsexuál* u obou ročníků a pojmu *gay* u prvního ročníku. Naopak pojem *já* je hodnocen nejpozitivněji. Ostatní pojmy tvoří shluk uprostřed grafu. Vidíme, že právě pojmy *lesba a gay* u obou ročníků tvoří jeden shluk, to znamená, že jsou vnímány oběma ročníky velmi podobně.

Graf 9: Sémantické pole pro první i třetí ročník oboru Porodní asistentka

Podívejme se dále na **sociální distanci** studentů oboru *Porodní asistentka* ke *gay*, *lesbické*, *bisexuální* a *transsexuální menšině*. V tabulce č. 21 vidíme, že tito studenti vykazují **nejvyšší míru tolerance** ke *gay komunitě* (26 respondentů; **76,47%**). Druhou nízkou sociální distancí zaujímají studenti oboru *Porodní asistentka* vůči *bisexuální menšině* (23 respondentů; **67,65%**). V pořadí třetí nízkou sociální distancí studenti vykazují v postojích k *lesbické menšině* (21 respondentů; **61,76%**) a zároveň poslední skupinou s nejnižší hodnotou nízké sociální distance je *transsexuální menšina* (11 respondentů; **32,35%**). **Střední sociální distance** byla naměřena ve vysoké míře u *transsexuální menšiny* (13 respondentů; **38,23%**), poté v postojích vůči *lesbické menšině* (9 respondentů; **26,47%**). Nakonec shodně reagovali studenti v tomto případě v postojích ke *gay menšině* (6 respondentů; **17,65%**) a k *bisexuální menšině* (6 respondentů, **17,65%**). To znamená, že studenti, kteří vykazují střední sociální distancí k těmto sexuálním menšinám, jsou ochotni jednotlivce z LGBT komunity přijmout i jako sousedy nebo jako kolegy v zaměstnání. **Vysoká sociální distance** v nejvyšší míře byla naměřena u *transsexuální menšiny* (8 respondentů; **23,53%**), poté u *bisexuální menšiny* (5 respondentů; **14,71%**), následně k *lesbické menšině* (4 respondenti; **11,76%**) a nakonec v postojích vůči *gay menšině* (2 respondenti; **5,88%**). Vysoká sociální distance nám zároveň říká, že studenti prvního a třetího ročníku oboru *Porodní asistentka* jsou ochotni akceptovat jedince z LGBT komunity jako občany České republiky či jen jako turisty v České republice. **Extrémní sociální distance** je vykazována pouze v postojích vůči *transsexuální menšině* (2 respondenti; **5,88%**), což znamená, že tito studenti zaujímají nejvyšší míru odstupů vůči této

menšině. Níže v tabulce č. 21 uvádíme hodnoty absolutních četností n_i a relativních četností p_i .

DISTANCE	GAY		LESBA		BISEXUÁL		TRANSSEXUÁL	
	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i
NÍZKÁ	26	76,47%	21	61,76%	23	67,65%	11	32,35%
STŘEDNÍ	6	17,65%	9	26,47%	6	17,65%	13	38,23%
VYSOKÁ	2	5,88%	4	11,76%	5	14,71%	8	23,53%
EXTRÉMNÍ	0	-	0	-	0	-	2	5,88%

Tabulka 21: Sociální distance studentů u oboru Porodní asistentka.

Poslední zkoumanou skupinou jsou studenti prvního a třetího ročníku bakalářského programu oboru *Všeobecná sestra* (39 respondentů). Níže zobrazujeme tabulku průměrných hodnot **faktoru hodnocení a faktoru energie** pro pojmy *lesba*, *gay*, *bisexuál*, *transsexuál* a *já*. Pro lepší přehlednost uvedeme data do dvourozměrného sémantického prostoru. U jednotlivých pojmů uvádíme i hodnoty *směrodatné odchylky*, abychom viděli, jak moc se naměřené hodnoty liší od průměru.

VŠEOBECNÁ SESTRA				
	FAKTOR HODNOCENÍ			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	3,5	0,372	4,4	0,289
GAY	3,4	0,311	4,08	0,423
BISEXUÁL	3,6	0,388	4,58	0,218
TRANSSEXUÁL	4,01	0,282	4,78	0,2
JÁ	3,26	0,308	2,53	0,310

Tabulka 22: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Všeobecná sestra

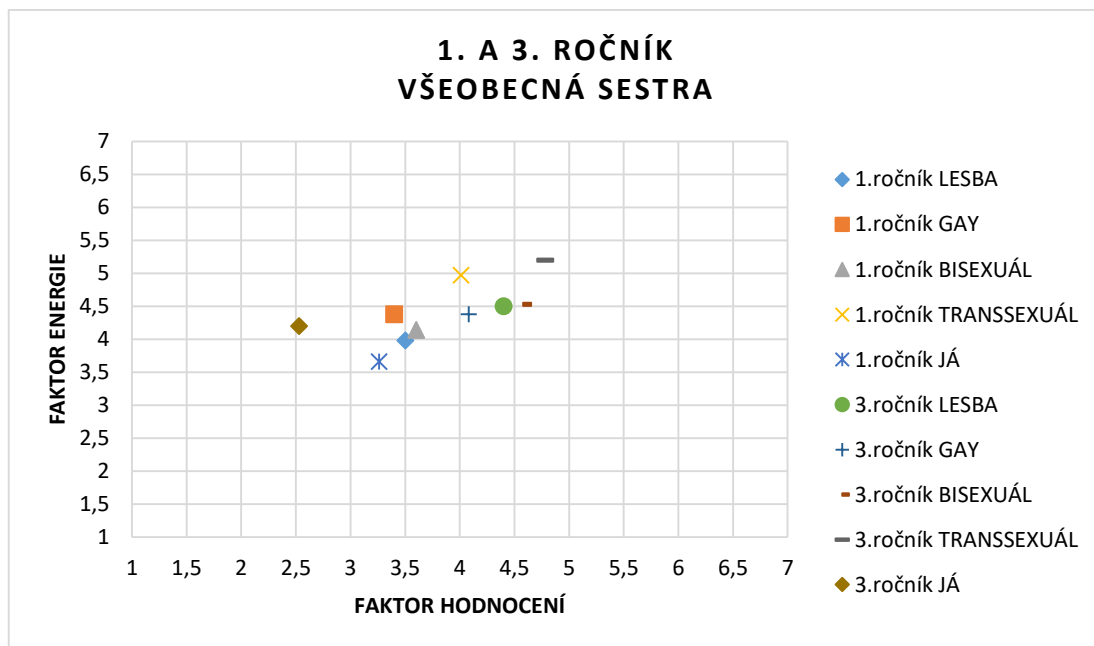
V tabulce č. 22 uvádíme průměrné hodnoty **faktoru hodnocení** u oboru *Všeobecná sestra*. Faktor hodnocení nám poukazuje na dobro či zlo hodnoceného pojmu. Nejvyšší hodnota byla naměřená u pojmu *gay*, který hodnotili studenti třetího ročníku. U tohoto pojmu je vykazována hodnota **0,423**. Naopak nejnižší hodnotu směrodatné odchylky můžeme vidět

v hodnocení pojmu *transsexuál* u třetího ročníku, kde jsme naměřili hodnotu **0,2**. Tento pojem se tak nejméně odchyluje od průměru hodnot. Níže v tabulce č. 23 zobrazujeme průměrné hodnoty **faktoru energie** u pojmu *lesba, gay, bisexuál, transsexuál a já* u oboru *Všeobecná sestra*. Nejvyšší směrodatnou odchylku jsme v tomto případě naměřili u pojmu *gay*, který byl hodnocen studenty prvního ročníku, a to hodnotu **0,700**. Tato hodnota nám říká, že se hodnocení tohoto pojmu nejvíce odchyluje od průměru. Naopak nejnižší naměřená hodnota směrodatné odchylky byla zjištěna u pojmu *transsexuál*, který hodnotili studenti třetího ročníku. U tohoto pojmu byla naměřena hodnota **0,170**, což znamená, že se nejméně odchyluje od průměru hodnot. Ve **faktoru hodnocení** vidíme, že studenti prvního i třetího ročníku nejpozitivněji hodnotí pojem *já a gay*, naopak nejnegativněji hodnotí pojem *transsexuál*. Ve **faktoru energie**, který poukazuje na náročnost pojmů, vidíme, že u pojmu *transsexuál* je naměřena nejvyšší hodnota náročnosti. Naopak nejnižší hodnota je naměřena shodně u prvního i třetího ročníku v případě pojmu *já*. Druhý pojem, který vykazuje nižší náročnost je u prvního ročníku pojem *gay* a u třetího ročníku pojem *bisexuál*.

VŠEOBECNÁ SESTRA				
	FAKTOR ENERGIE			
	1. ROČNÍK		3. ROČNÍK	
	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA	PRŮMĚRNÉ HODNOTY	SMĚRODATNÁ ODCHYLKA
LESBA	3,98	0,447	4,5	0,326
GAY	4,38	0,700	4,38	0,224
BISEXUÁL	4,14	0,342	4,53	0,255
TRANSSEXUÁL	4,97	0,588	5,2	0,170
JÁ	3,66	0,436	4,2	0,430

Tabulka 23: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Všeobecná sestra

Poslední sémantický prostor spojuje první a třetí ročník oboru *Všeobecná sestra*. V grafu č. 10 si můžeme povšimnout pomyslných dvou shluků. Jeden shluk tvoří pojem *já* pro první a třetí ročník a pojmy *lesba, bisexuál a gay*. Tyto pojmy jsou prvním ročníkem chápány daleko více pozitivněji než tytéž pojmy, které byly hodnoceny třetím ročníkem. Největší odchylku můžeme vidět ve vnímání pojmu *bisexuál*, kdy tento pojem hodnotí třetí ročník mnohem negativněji. Můžeme také vidět, že pojem *já*, je studenty vnímán velmi pozitivně oproti pojmu *transsexuál*, kdežto pojmy *lesba a bisexuál* jsou vnímány poměrně stejně.

Graf 10: Sémantické pole pro první a třetí ročník oboru Všeobecná sestra

Nyní se podívejme na to, jaký zaujímají postoj studenti oboru *Všeobecná sestra* k jednotlivým menšinám. Studenti tohoto oboru vyjadřují **nejvyšší míru akceptace** ke *gay menšině* (26 respondentů; **78,79%**), poté k *bisexuální menšině* (22 respondentů; **66,67%**), následně k *lesbické menšině* (21 respondentů; **63,64%**) a nakonec k *transsexuální menšině* (10 respondentů; **30,30%**). To znamená, že tito studenti jsou ochotni jedince z LGBT komunity přijmout do okruhu svých blízkých přátel. **Střední sociální distanci** ve vysoké míře zaujímají studenti k *transsexuální menšině* (11 respondentů; **33,33%**), poté k *lesbické menšině* (7 respondentů; **21,21%**), následně k *bisexuální menšině* (5 respondentů; **15,15%**) a nakonec ke *gay menšině* (3 respondenti; **9,09%**). Míra střední sociální distance znamená, že tito studenti jsou schopni akceptovat jedince z jednotlivých sexuálních menšin jako souseda nebo v zaměstnání jako kolegu. **Vysokou sociální distanci** zaujímají studenti k jednotlivým sexuálním menšinám v tomto pořadí - jako první je vykazována vysoká míra odstupu k *transsexuální menšině* (10 respondentů; **30,30%**), poté k *bisexuální menšině* (6 respondentů; **18,18%**) a nakonec shodně reagují studenti v postojích vůči *lesbické menšině* (4 respondenti; **12,12%**) a *gay menšině* (4 respondenti; **12,12%**). Míra vysoké sociální distance znamená, že tito studenti jsou ochotni přijmout osoby z LGBT komunity pouze jako turisty či občany České republiky. **Extrémní sociální distanci** byla naměřena pouze v postojích vůči dvěma sexuálním menšinám, a to k *transsexuální menšině* (2 respondenti; **6,06%**) a k *lesbické menšině* (1 respondent; **3,03%**). To znamená, že celkem tři studenti oboru *Všeobecná sestra* by

vyloučili jedince s lesbickou a transsexuální orientací z České republiky. Níže v tabulce č. 24 uvádíme hodnoty absolutních četností n_i a relativních četností p_i .

DISTANCE	GAY		LESBA		BISEXUÁL		TRANSSEXUÁL	
	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i
NÍZKÁ	26	78,79%	21	63,64%	22	66,67%	10	30,30%
STŘEDNÍ	3	9,09%	7	21,21%	5	15,15%	11	33,33%
VYSOKÁ	4	12,12%	4	12,12%	6	18,18%	10	30,30%
EXTRÉMNÍ	0	-	1	3,03%	0	-	2	6,06%

Tabulka 24: Sociální distance studentů oboru Všeobecná sestra

Pro lepší ucelení vnímání všech pojmů studenty FHS UTB níže uvádíme tabulku se **všemi obory prvních a třetích ročníků faktoru hodnocení a faktoru energie**. V tabulce uvádíme průměrné hodnoty faktoru hodnocení a faktoru energie u pojmů *lesba*, *gay*, *bisexuál* a *transsexuál*. Zvýrazněné hodnoty reprezentují nejvyšší a nejnižší hodnotu vnímání jednotlivých pojmů z hlediska daných oborů.

	LESBA		GAY		BISEXUÁL		TRANSSEXUÁL	
	FH	FE	FH	FE	FH	FE	FH	FE
OBORY	FH	FE	FH	FE	FH	FE	FH	FE
SOCPED	3,53	3,85	3,42	3,98	3,83	4,07	4,24	4,9
UMŠ	3,45	3,95	3,26	4,05	3,59	3,97	4,17	4,39
ZSP	3,68	4	3,78	4,28	3,69	3,96	4,43	4,77
PA	3,45	4,32	3,55	4,43	3,70	3,96	4,15	5
VSE	3,95	4,24	3,74	4,38	4,09	4,34	4,40	5,09
AMP	3,37	3,89	3,63	4,25	3,52	4	4,39	4,91
NMP	3,31	3,89	3,77	4,46	3,86	4,12	4,54	5,25
Celkem (Ø)	3,53	4,02	3,59	4,26	3,75	4,06	4,33	4,90

Tabulka 25: Vnímání jednotlivých pojmů dle oborů

Zkratky v tabulce č. 25 představují jednotlivé obory - SOCPED - *Sociální pedagogika*; UMŠ - *Učitelství pro mateřské školy*; ZSP - *Zdravotně sociální pracovník*; PA - *Porodní asistentka*; VSE - *Všeobecná sestra*; AMP - *Anglický jazyk pro manažerskou praxi* a NMP - *Německý jazyk pro manažerskou praxi*.

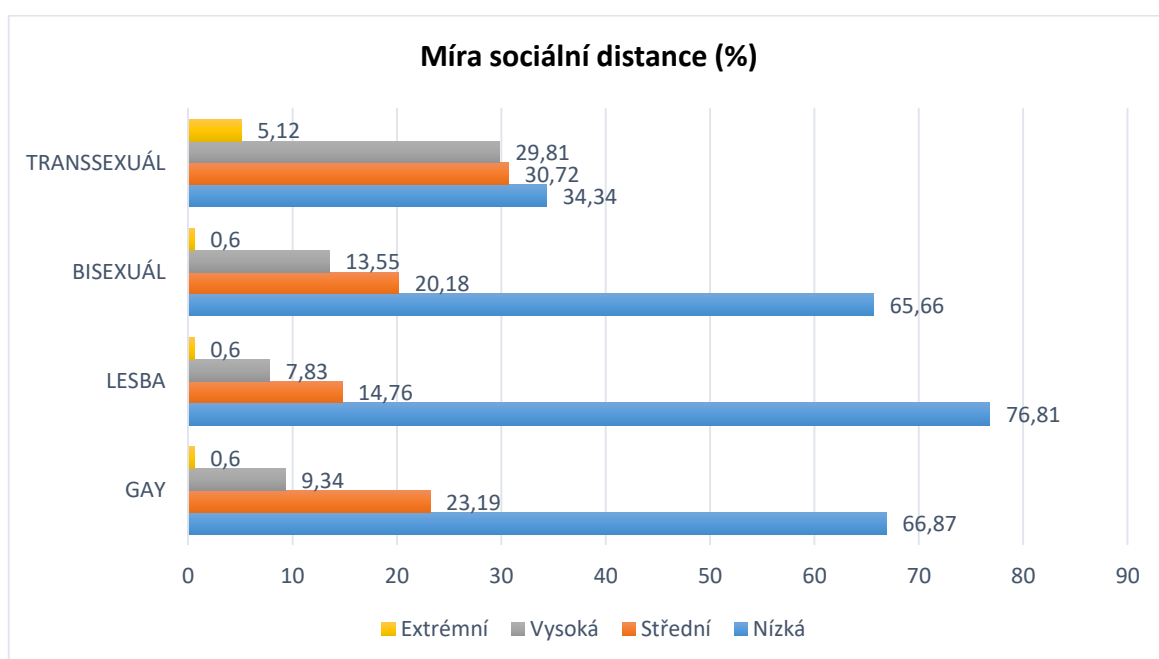
Z tabulky můžeme vyčíst, že pojem *transsexuál* je vnímám ve faktoru hodnocení nejzáporněji a z hlediska faktoru energie nejnáročněji, je tedy pro studenty nejvíce obtížný. Můžeme jen polemizovat, z jakého důvodu studenti tento pojem hodnotí tak záporně. Postoj studentů k této skupině může být ovlivněn i tím, že tato skupina, je v České republice nejméně zastoupena vůči ostatním sexuálním menšinám. Pojem *lesba* je nejpozitivněji vnímám studenty oboru *Zdravotně sociální pracovník*, *Porodní asistentka*, *Anglický jazyk pro manažerskou praxi* a *Německý jazyk pro manažerskou*. Pojem *gay* naopak nejlépe vnímají studenti oboru *Sociální pedagogika*, *Učitelství pro mateřské školy* a *Všeobecné sestry*. Pozitivní vnímání pojmu *lesba* a *gay* může být i z toho důvodu, jelikož jsou v České republice právě tyto dvě skupiny nejpočetnější. Pojem *bisexuál* je vnímán průměrně, bez žádných velkých odchylek ve vnímání studentů různých oborů.

Zaměřme se také na celkovou sociální distanci všech oborů ke *gay*, *lesbické*, *bisexuální* a *transsexuální* menšině. V tabulce č. 26 a níže grafu č. 11 uvádíme **nízkou, střední, vysokou a extrémní míru sociální distance** k jednotlivým sexuálním menšinám. Podívejme se tedy nejdříve na to, jaké postoje mají studenti námi vybraných oborů ke *gay menšině*. Vůči této menšině studenti námi vybraných oborů, zaujímají **nejvyšší míru nízké sociální distance** (222 respondentů; **66,87%**). To znamená, že více než polovina studentů, je ochotna jedince s mužskou homosexuální orientací přijmout do okruhu svých blízkých přátel a zaujímají tak vůči této menšině nejmenší odstup. **Střední sociální distanci** vůči této menšině volila zhruba jedna čtvrtina respondentů (77 respondentů; **23,19%**). To znamená, že tito respondenti jsou ochotni jedince s mužskou homosexuální orientací přijmout jen jako souseda nebo v zaměstnání jako kolegu. **Vysokou sociální distanci** vůči mužské homosexuální menšině vyjádřilo jen malý počet studentů (31 respondentů; **9,34%**). To znamená, že zhruba deset procent studentů by jedince s mužskou homosexuální orientací přijalo pouze jako občany či turisty České republiky. **Extrémní sociální distanci** a tudíž i nejvyšší míru odstupů vůči této menšině zaujímá pouze necelé jedno procento respondentů (2 respondenti; **0,60%**). Míra extrémní sociální distance znamená, že tito studenti by jedince s mužskou homosexuální orientací vyloučilo z České republiky. Nyní se podívejme na to, jaké postoje zaujímají

studenti vůči *lesbické menšině*. V postojích vůči této sexuální menšině byla naměřena nejvyšší hodnota **nízké sociální distance** (255 respondentů; **76,81%**). Vidíme tedy, že necelých osmdesát procent studentů zaujímá k *lesbické menšině* nejmenší odstup. **Střední sociální distanci** volilo v tomto případě necelých patnáct procent studentů (49 respondentů; **14,76%**). **Vysoká sociální distance** byla naměřena v postojích k této menšině v podobné míře, jako v postojích k *mužské homosexuální menšině*. Jedná se tedy o necelých deset procent studentů (26 respondentů; **7,83%**). **Extrémní sociální distance** v postojích k *lesbické menšině* byla naměřena ve stejně malé míře jako v postojích vůči *gay menšině*. Extrémní sociální distanci tak zaujímá pouze jedno procento respondentů (2 respondenti; **0,60%**). Nyní se dostáváme k sociální distanci vůči *bisexuální menšině*. I v tomto případě více než polovina studentů vykazuje velmi **nízkou sociální distanci** (218 respondentů; **65,66%**). **Střední sociální distanci** k *bisexuální menšině* zaujímá o něco více studentů než k *lesbické menšině*, a to 67 respondentů (**20,18%**). **Vysoká sociální distance** v tomto případě byla naměřena také ve vyšší míře než v postojích vůči *gay a lesbické menšině*. To znamená, že vysokou sociální distanci volilo 45 respondentů (**13,55%**). **Extrémní sociální distance** byla naměřena ve stejné míře, jako v postojích vůči *lesbické či gay menšině*, a to necelé jedno procento (2 respondenti; **0,60%**). Poslední sexuální menšinou jsou *transsexuálové*. V tomto případě se hodnoty nízké, střední a vysoké sociální distance jen nepatrně liší. Nejvyšší hodnota byla naměřena v **nízké sociální distanci** (114 respondentů; **34,34%**). To znamená, že zhruba třicet procent respondentů zaujímá vůči *transsexuální menšině* nejmenší odstup. Podobnou hodnotu můžeme vidět i u **střední sociální distance** (102 respondentů; **30,72%**), kde zhruba třicet procent studentů uvedlo, že by jedince z *transsexuální menšiny* přijali jako sousedy nebo v zaměstnání jako kolegy. Také v míře **vysoké sociální distance** (99 respondentů; **29,81%**) třicet procent studentů zvolilo, že by jedince z *transsexuální menšiny* přijali pouze jako turisty či občany v České republice. V postojích vůči *transsexuální menšině* také můžeme vidět nejvyšší procento extrémní sociální distance (17 respondentů; 5,12%) ze všech čtyř posuzovaných sexuálních menšin. To znamená, že zhruba pět procent studentů by jedince s *transsexuální orientací* vyloučilo z České republiky. Níže v tabulce č. 26 uvádíme hodnoty absolutních četností n_i a relativních četností p_i .

DISTANCE	GAY		LESBA		BISEXUÁL		TRANSSEXUÁL	
	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i	n_i	p_i
NÍZKÁ	222	66,87%	255	76,81%	218	65,66%	114	34,34%
STŘEDNÍ	77	23,19%	49	14,76%	67	20,18%	102	30,72%
VYSOKÁ	31	9,34%	26	7,83%	45	13,55%	99	29,81%
EXTRÉMNÍ	2	0,60%	2	0,60%	2	0,60%	17	5,12%

Tabulka 26: Míra sociální distance studentů FHS UTB k sexuálním menšinám

Graf 11: Míra sociální distance k sexuálním menšinám

Jak můžeme vidět, **extrémní sociální distance** je nejvíce viditelná ve vztahu k *transsexuálům*, a to **5,12%**. **Vysoká sociální distance** je patrná také ve vnímání *transsexuální komunity*, a to **29,81%**, což odpovídá 99 studentům FHS UTB. Nejvyšší **míra střední sociální distance** je opět viditelná u pojmu *transsexuál* (102 respondentů; **30,72%**). Rozhodně **nejnižší sociální distance** je patrná u pojmů *bisexuál* (218 respondentů; **65,66%**), *gay* (222 respondentů; **66,87%**) a *lesba* (255 respondentů; **76,81%**). Míru nejnižší sociální distance tak volila více než polovina všech studentů jednotlivých oborů FHS UTB.

6 INTERPRETACE DAT

V této kapitole se budeme zabývat interpretací dat, která vychází z předchozí kapitoly o analýze dat. Zodpovíme zde na námi zvolené otázky a shrneme, zda bylo dosaženo stanovených cílů.

DVO1: Jaké jsou postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k LGBT komunitě dle ročníků a oborů?

Cílovou skupinou našeho výzkumu jsou vysokoškolští studenti Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati. Výzkumný soubor tedy tvoří studenti oborů *Anglický jazyk pro manažerskou praxi* (89 respondentů), *Sociální pedagogika* (76 respondentů), *Učitelství pro mateřské školy* (53 respondentů), *Všeobecná sestra* (39 respondentů), *Porodní asistentka* (34 respondentů), *Zdravotně sociální pracovník* (24 respondentů) a *Německý jazyk pro manažerskou praxi* (17). Celkem bylo výzkumu účastno **332 respondentů** prvních a třetích ročníků vybraných oborů.

Na tuto otázku hledala odpověď *Bogardusova škála sociální distance*, jenž poukazuje na míru blízkosti studentů námi zvolených oborů k jednotlivým sexuálním menšinám a *sémantický diferenciál*, který poukazuje na to, jak studenti hodnotí jednotlivé pojmy. Podívejme se nejdříve na *Bogardusovu škálu sociální distance*, tedy vnímání sexuálních menšin z pohledu studentů jednotlivých oborů. Studenti oboru *Anglický jazyk pro manažerskou praxi* vyjadřují **nízkou sociální distanci** vůči všem sexuálním menšinám. Nicméně nejnižší distanci vyjadřují tito studenti vůči *gay menšinám* (68 respondentů; **76,40%**). Studenti oboru *Sociální pedagogika* vykazují **nejnižší sociální distanci** taktéž vůči *gay menšině* (57 respondentů; **75%**). Studenti oboru *Učitelství pro mateřské školy* rovněž vykazují **nevyšší blízkost** ke *gay menšině* (45 respondentů; **84,91%**). Zajímavostí je, že tito studenti *lesbickou a bisexuální menšinu* vnímají úplně stejně (37 respondentů; **69,81%**). Studenti oboru *Německý jazyk pro manažerskou praxi* vyjadřují stejně **nízkou sociální distanci** ke *gay a lesbickým menšinám* (13 respondentů; **76,47%**). K *transsexuální menšině* tito studenti vyjadřují **střední sociální distanci** (10 respondentů; **58,52%**). Studenti oboru *Zdravotně sociální pracovník* vykazují **nejnižší sociální distanci** vůči *bisexuální menšině* (17 respondentů; **70,83%**). Naopak nejvyšší **střední sociální distanci** vykazují vůči *transsexuální menšině* (11 respondentů; **45,83%**). Studenti oboru *Porodní asistentka* vykazují **nízkou míru sociální distance** vůči *gay menšině* (26 respondentů; **76,47%**), nejvyšší míru **střední sociální distance** vyjadřují tito studenti vůči *transsexuální menšině* (13 respondentů; **38,24%**). Zhruba **6%** studentů

(2 respondenti) popisuje vůči *transsexuální menšině* až **extrémní sociální distanci**. Posledním zkoumaným souborem jsou studenti oboru *Všeobecná sestra*. Tito studenti vyjadřují **nejvyšší míru akceptace** ke *gay menšině* (26 respondentů; **78,79%**). Naopak **vysokou míru sociální distance** vykazuje jedna třetina studentů tohoto oboru k *transsexuálům* (10 respondentů; **30,30%**). To znamená, že část studentů je ochotna přijmout *transsexuální jedince* pouze jako občany nebo turisty České republiky.

Nyní se podívejme na *sémantický diferenciál*, který uvádí, jaké postoje mají vysokoškolští studenti FHS UTB k pojmům *lesba*, *gay*, *bisexuál* a *transsexuál*. V analýze dat uvádíme u jednotlivých oborů tabulky s průměrnými hodnotami faktoru hodnocení a faktoru energie. **Faktor hodnocení** nám v našem případě poukazuje především na *dobro* či *zlo* daného pojmu, tudíž jak pozitivně či negativně studenti hodnotí dané pojmy. **Faktor energie** spojuje faktor aktivity a potence a poukazuje především na to, jaký má pojem *vztah ke změnám* a jakou má *silu*, tudíž jakou míru náročnosti či obtížnosti pojem vykazuje. Data jsme statisticky neověřovali, proto pouze poukazujeme na to, jak studenti jednotlivých oborů vnímají námi dané pojmy a jaký zauímají postoj k LGBT komunitě. U oboru *Anglický jazyk pro manažerskou praxi* jsme zjistili, že studenti prvního ročníku vnímají pojem *gay* (faktor hodnocení) daleko hůře než studenti třetího ročníku. Studenti oboru *Sociální pedagogika* se liší ve vnímání pojmu *transsexuál* ve faktoru energie. I v tomto případě jsou studenti prvního ročníku daleko negativnější než studenti třetího ročníku. U oboru *Učitelství pro mateřské školy* vidíme odchylku u faktoru energie ve vnímání pojmu *gay*, kdy naopak třetí ročník vnímá tento pojem mnohem negativněji než studenti prvního ročníku. Studenti oboru *Německý jazyk pro manažerskou praxi* se liší ve vnímání pojmu *bisexuál*. Ve faktoru energie tento pojem vnímá daleko pozitivněji třetí ročník než studenti prvního ročníku. Dále studenti oboru *Zdravotně sociální pracovník* hodnotí rozdílně pojem *transsexuál*. Ve faktoru hodnocení na tento pojem nahlíží negativněji první ročník oproti třetímu ročníku. Z hlediska zdravotnických oborů se ještě podívejme na obor *Porodní asistentka a Všeobecná sestra*. V případě studentů oboru *Porodní asistentka* jsme zjistili, že vnímání studentů je rozdílné u pojmu *gay* ve faktoru energie. Právě na tento pojem studenti prvního ročníku pohlížejí daleko hůře než studenti třetího ročníku. Studenti oboru *Všeobecná sestra* pohlížejí jinak na pojem *bisexuál*. Ve faktoru hodnocení tento pojem vnímá mnohem negativněji třetí ročník než první. Celkově tedy můžeme vidět, že většina studentů prvních ročníků vnímá určité pojmy negativněji než studenti třetího ročníku.

DVO2: Jak vnímají pojmy lesba, gay, bisexuál a transsexuál vysokoškolští studenti všech oborů FHS UTB?

Na druhou dílčí výzkumnou otázku nám hledal odpověď *sémantický diferenciál pro pojmy lesba, gay, bisexuál a transsexuál*. Souhrn vnímání těchto pojmů můžeme vidět v tabulce č. 25. Nejprve se podívejme na to, jak studenti všech oborů FHS UTB vnímají pojem *lesba*. Tento pojem je hodnocen negativněji ve **faktoru energie** (\bar{O} 4,02) než ve **faktoru hodnocení** (\bar{O} 3,53). Uvedené hodnoty jsou však průměrné, to znamená, že tento pojem studenti FHS UTB vnímají dobře a jsou schopni ji akceptovat. V případě vnímání pojmu *gay* je také hůře studenty hodnocen ve **faktoru energie** (\bar{O} 4,26) než ve **faktoru hodnocení** (\bar{O} 3,59). Mezi pojmy *lesba a gay* tak můžeme vidět, že právě pojem *gay* je vnímán mírně záporněji než pojem *lesba*. U pojmu *bisexuál* je opět **faktor energie** hodnocen negativněji (\bar{O} 4,06) než **faktor hodnocení** (\bar{O} 3,75). Ve vztahu k ostatním pojmům je však tento pojem hodnocen a akceptován poměrně stejně dobře jako pojem *lesba*. Pojem *transsexuál* je také hodnocen ve **faktoru energie** (\bar{O} 4,90) hůře než ve **faktoru hodnocení** (\bar{O} 4,33). Je však ze všech pojmů hodnocen nejhůře. V závěru tak můžeme říci, že studenti FHS UTB námi zvolených oborů nejlépe hodnotí pojem *lesba*, poté pojem *bisexuál a gay*. Nejhůře studenti vnímají pojem *transsexuál*, který vykazuje nejvyšší mírou náročnosti a zároveň je nejnegativněji hodnocen.

DVO3: Jaké jsou postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k lesbické menšině?

Na třetí dílčí výzkumnou otázku nám odpovídá *sémantický diferenciál* pro pojem *lesba* a *Bogardusova škála sociální distance pro lesbickou menšinu*. Vyhodnocení *sémantického diferenciálu* můžeme vidět v tabulce č. 25 a vyhodnocení *Bogardusovy škály sociální distance* můžeme vidět v tabulce č. 26 a v grafu č. 10. Z hlediska *sémantického diferenciálu* jsme zjistili, že pojem *lesba* je vnímán ze všech pojmů nejpozitivněji. Ve **faktoru hodnocení** je tak nejlépe hodnocen studenty oboru *Německý jazyk pro manažerskou praxi* (\bar{O} 3,31), naopak nejhůře je hodnocen studenty oboru *Všeobecná sestra* (\bar{O} 3,95). Z hlediska **faktoru energie** je vykazována nejvyšší hodnota u studentů oboru *Porodní asistentka* (\bar{O} 4,35), naopak nejnižší hodnotu uvádí studenti oboru *Sociální pedagogiky* (\bar{O} 3,85).

Míra sociální distance k *lesbické menšině* je **nejnižší** (255 respondentů; 76,81%), což odpovídá třem čtvrtinám všech respondentů. **Střední sociální distanci** k *lesbické menšině* uvedlo 49 respondentů (14,76%). **Vysokou sociální distanci** vykazuje 26 respondentů (7,83%).

Extrémní míru sociální distance a tudíž i neakceptaci *lesbické menšiny* uvedli jen 2 respondenti (**0,60%**). Můžeme tak vidět, že respondenti *lesbickou menšinu* akceptují ze všech daných menšin nejlépe.

DVO4: Jaké jsou postoje vysokoškolských studentů FHS UTB ke gay menšině?

Na pátou dílčí výzkumnou otázku odpovídá *sémantický diferenciál* pro pojem *gay* a *Bogardusova škála sociální distance* pro *gay menšinu*. Z hlediska *sémantického diferenciálu* jsme zjistili, že ve **faktoru hodnocení** je pojem nejpozitivněji vnímán studenty oboru *Učitelství pro mateřské školy* (\bar{O} 3,26) a nejnegativněji je tento pojem vnímán studenty oboru *Zdravotně sociální pracovník* (\bar{O} 3,78). Ve **faktoru energie** je naměřena nejvyšší hodnota u studentů oboru *Německý jazyk pro manažerskou praxi* (\bar{O} 4,46) a naopak nejnižší hodnota je naměřena u studentů oboru *Sociální pedagogika* (\bar{O} 3,98). To znamená, že studenti oboru *Sociální pedagogika* vykazují nejnižší míru náročnosti vůči pojmu *gay*.

Míra **nízké sociální distance** k *mužské homosexuální menšině*, tedy ke *gay menšině* je vysoká (222 respondentů; **66,87%**). **Střední míru sociální distance** zaujímá 77 respondentů (**23,19%**) a **vysokou míru sociální distance** a tím pádem intoleranci k *mužské homosexuální menšině* volilo 31 respondentů (**9,34%**). K **extrémní sociální distanci** se přiklonili pouze 2 respondenti (**0,60%**). To znamená, že více než polovina všech respondentů *mužskou homosexuální menšinu* akceptuje a toleruje.

DVO5: Jaké jsou postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k bisexuální menšině?

Na šestou dílčí výzkumnou otázku odpovídá *sémantický diferenciál* pro pojem *bisexuál* a *Bogardusova škála sociální distance* pro *bisexuální menšinu*. Z hlediska *sémantického diferenciálu* vidíme, že pojem *bisexuál* je ve **faktoru hodnocení** nejlépe hodnocen studenty *Anglický jazyk pro manažerskou praxi* (\bar{O} 3,52) a naopak nejhůře je hodnocen studenty oboru *Všeobecná sestra* (\bar{O} 4,09). Ve **faktoru energie** jsme zjistili, že nejnižší hodnoty jsou vykazovány u oborů *Zdravotně sociální pracovník* a *Porodní asistentka* (\bar{O} 3,96), naopak nejvyšší hodnoty jsou naměřeny u oboru *Všeobecná sestra* (\bar{O} 4,34).

Co se týká *Bogardusovy škály sociální distance*, která zjišťuje míru akceptace a toleranci k *bisexuální menšině*, bylo zjištěno, že více než polovina respondentů vykazuje **nízkou míru sociální distance** (218 respondentů; **65,66%**). **Střední míru sociální distance** volilo 67 respondentů (**20,18%**). **Vysokou míru sociální distance** vykazuje 45 respondentů (**13,55%**). K **extrémní sociální distanci** se přiklonili jen 2 respondenti (0,60%). Stejně jako u *mužské*

homosexuální menšiny vidíme, že ačkoliv je míra vysoké sociální distance vyšší, studenti *bisexuální menšinu* akceptují.

DVO6: Jaké jsou postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k transsexuální menšině?

Na sedmou dílčí výzkumnou otázku odpovídá *sémantický diferenciál* pro pojem *transsexuál* a *Bogardusova škála sociální distance* pro *transsexuální menšinu*. Právě pojem *transsexuál* je ze všech pojmů hodnocen nejzáporněji. Z hlediska **faktoru hodnocení** je nejnegativněji vnímán studenty oboru *Německý jazyk pro manažerskou praxi* (\bar{O} 4,54) a nejpozitivněji je pojem vnímán studenty oboru *Porodní asistentka* (\bar{O} 4,15). Ve **faktoru energie** jsme zjistili, že studenti oboru *Německý jazyk pro manažerskou praxi* vykazují nejvyšší hodnoty vůči pojmu *transsexuál*. Nejnížší hodnoty jsou naopak naměřeny u studentů oboru *Učitelství pro mateřské školy* (\bar{O} 4,39). To znamená, že pojem *transsexuál* je nejnáročněji vnímán studenty oboru *Německý jazyk pro manažerskou praxi*.

Pouze jedna čtvrtina všech studentů tuto komunitu **akceptuje** (114 respondentů; 34,34%). Poměrně stejné procento zaujímá i míru **střední sociální distance** (102 respondentů; 30,72%). Ze všech pojmů také vykazuje nejvyšší procento **vysoké sociální distance**, tudíž i intoleranci k *transsexuální menšině* (99 respondentů; 29,81%). **Extrémní míru sociální distance** volilo 17 respondentů (5,12%). Z provedeného výzkumu tak vyplývá, že *transsexuální menšina* mezi studenty FHS UTB není příliš tolerována.

HVO: Jaké jsou postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k LGBT komunitě?

Nyní se podívejme na hlavní výzkumnou otázku, která se dotazuje na postoje vysokoškolských studentů FHS UTB k LGBT komunitě. V tomto případě je nutné poukázat především na fakt, že postoje jako takové mohou být ovlivněny i osobní zkušeností. Na oblast zkušeností s LGBT osobami se doptávaly položky v dotazníku s číslem 17 a 18. Z námi provedeného výzkumného šetření vyplývá, že 248 respondentů se již s osobou z LGBT komunity setkalo, zbylých 48 respondentů se s žádnou osobou s odlišnou sexuální orientací nesetkalo. V grafu č. 3 můžeme vidět, že celkem **83,8%** respondentů hodnotilo zkušenost s LGBT osobou **pozitivně** a pouze **2,46%** respondentů vnímá tuto zkušenost **negativně**. Z hlediska *Bogardusovy škály sociální distance* jsme zjistili, že studenti FHS UTB vykazují velmi **nízkou míru sociální distance vůči všem zkoumaným sexuálním menšinám**. V případě *gay menšiny* jsme zjistili, že zhruba **70% respondentů** (222 respondentů) vykazuje **nízkou míru sociální distance**. Nízká sociální distance znamená, že studenti jsou schopni jednotlivce

z *gay menšiny* akceptovat buď jako životního partnera nebo jako blízkého přítele. **Střední sociální distanci** k této menšině uvedlo **23% respondentů** (77 respondentů). Střední sociální distance znamená, že studenti jsou schopni přijmout osobu z *gay menšiny* jako svého souseda či kolegu v zaměstnání. **Vysokou sociální distanci** uvádí necelých **10% respondentů** (31 respondentů), to znamená, že tito studenti jsou schopni tolerovat osoby z *gay menšiny* pouze jako občany či turisty v České republice. **Extrémní sociální distanci** uvedlo necelé **1% respondentů** (2 respondenti). Tito studenti by *gay menšinu* zcela vyloučili z České republiky. V případě akceptace *lesbické menšiny* jsme zjistili, že studenti vykazují taktéž velmi **nízkou míru sociální distance** vůči této komunitě, a to necelých **77% respondentů** (255 respondentů). To znamená, že zhruba tři čtvrtiny studentů jsou schopny akceptovat osoby z *lesbické menšiny* jako životního partnera či do okruhu svých blízkých přátel. **Střední sociální distanci** volilo necelých **15% respondentů** (49 respondentů). To znamená, že studenti, kteří volili střední sociální distanci, jsou ochotni tolerovat jednotlivce zastupující *lesbickou menšinu* jako sousedy či v zaměstnání jako kolegy. **Vysokou sociální distanci** zaujímá zhruba **8% respondentů** (26 respondentů). To znamená, že tito studenti jsou ochotni přijmout jednotlivce z *lesbické menšiny* pouze jako občany či turisty České republiky. **Extrémní sociální distanci** vůči *lesbické menšině* zaujímá pouze necelé **1% respondentů** (2 respondenti). To znamená, že pouze dva studenti by jednotlivce s *ženskou homosexuální orientací* vyloučilo z České republiky. Dále jsme zjistili, že studenti vykazují velmi **nízkou míru sociální distance** vůči *bisexuální menšině*, a to necelých **66%** (218 respondentů). Tito studenti jsou ochotni přijmout jednotlivce s *bisexuální orientací* jako životního partnera nebo do okruhu svých blízkých přátel. **Střední sociální distanci** v tomto případě zaujímá zhruba **20% respondentů** (67 respondentů). Studenti, kteří volili nízkou sociální distanci, jsou ochotni přijmout jednotlivce s *bisexuální orientací* jako sousedy nebo jako kolegy v zaměstnání. Míru **vysoké sociální distance** vůči této komunitě vykazuje necelých **14% respondentů** (45 respondentů). Tito studenti jsou ochotni akceptovat jedince z *bisexuální menšiny* pouze jako občany či turisty v České republice. **Extrémní sociální distance** je u této menšiny vykazována ve stejně zanedbatelné míře, jako v případě měření sociální distance u *gay* či *lesbické menšiny* (**1%**; 2 respondenti). Nyní se dostáváme k sociální distanci u *transsexuální menšiny*. V tomto případě studenti volili velmi podobné hodnoty u nízké, střední a vysoké sociální distance. **Nízkou sociální distanci** k *transsexuální menšině* zvolilo **34% respondentů** (114 respondentů). Zhruba třetina respondentů uvedla, že by jim

nevadilo mít v okruhu svých blízkých přátel osoby s *transsexuální orientací*. **Střední sociální distanci** vůči této komunitě vykazuje necelých **31% respondentů** (102 respondentů). To znamená, že jedna třetina respondentů by byla ochotna jedince s *transsexuální orientací* přijmout pouze jako sousedy či kolegy v zaměstnání. **Vysokou sociální distanci** vykazuje také zhruba **30% respondentů** (99 respondentů). I v tomto případě pouze necelá jedna třetina respondentů je ochotna tolerovat *transsexuální osoby* jen jako turisty či občany v České republice. **Extrémní sociální distance** v případě *transsexuální menšiny* je vůči ostatním zkoumaným menšinám nejvyšší. Z výzkumu bylo zjištěno, že **5% respondentů** (17 respondentů) by *transsexuální osoby* vyloučilo z České republiky. Vidíme, že studenti Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati jsou tolerantnější k *lesbické, homosexuální a bisexuální menšině*. Naopak negativně vnímají právě *transsexuální menšinu*, která má v České republice nejmenší zastoupení. Fífková (2008) uvádí, že v České republice je zhruba tisíc transsexuálních osob. Kdežto Hosák, Hrdlička a Libiger (2015, s. 322) odhadují procento transsexuálních osob ve světě zhruba 1:30 000. Zároveň, jak už jsme uvedli výše, k *transsexuálním osobám* respondenti vyjadřují **nejvyšší procento střední, vysoké a extrémní sociální distance** vůči ostatním pojmům. **Nejnižší míru sociální distance** respondenti vyjádřili vůči pojmům *lesba, gay a bisexuál*. Můžeme tak vidět, že studenti FHS UTB zaujímají vůči *transsexuální menšině* určitý odstup.

Z hlediska *sémantické diferenciací* byly naměřeny velmi nízké průměrné hodnoty ve **faktoru hodnocení** vůči pojmu *lesba*. To znamená, že studenti FHS UTB tento pojem vnímají velmi pozitivně. Ve **faktoru energie**, který poukazuje na náročnost pojmu, byly naměřené vysoké hodnoty pouze u studentů oborů *Porodní asistentka* (\bar{O} 4,32) a *Všeobecná sestra* (\bar{O} 4,24). Nízké průměrné hodnoty byly naměřeny i v případě vnímání pojmu *gay* ve **faktoru hodnocení**. Naopak ve **faktoru energie** studenti vykazují vysokou míru náročnosti vůči tomuto pojmu. Nejvyšší náročnost je naměřena u studentů oboru *Německý jazyk pro manažerskou praxi* (\bar{O} 4,46) a *Porodní asistentka* (\bar{O} 4,43). V případě vnímání pojmu *bisexuál*, byla naměřena nejvyšší průměrná hodnota ve **faktoru hodnocení** u studentů oboru *Všeobecná sestra* (\bar{O} 4,09). U **faktoru energie** jsme zjistili poměrně vysoké průměrné hodnoty skoro u všech zkoumaných oborů. Nejvyšší průměrnou hodnotu vykazují taktéž studenti oboru *Všeobecná sestra* (\bar{O} 4,34). Tito studenti vnímají pojem *bisexuál* z jedné části velmi negativně a zároveň jej vnímají i obtížně. V případě hodnocení pojmu *transsexuál* byly naměřeny nejvyšší průměrné hodnoty ve **faktoru hodnocení i ve faktoru energie**. Ve **faktoru hodnocení i ve faktoru energie** vykazují nejvyšší průměrnou hodnotu studenti oboru *Německý jazyk*

*pro manažerskou praxi (FH Ø 4,54, FE Ø 5,25). Studenti oboru Německý jazyk pro manažerskou praxi tak vnímají pojem *transsexuál* velmi negativně a vykazují vůči tomuto pojmu i velmi vysokou míru náročnosti.*

7 DISKUSE

Nejprve se podívejme na postoje studentů zvláště k *lesbické, gay, bisexuální a transsexuální menšině*. K *lesbické menšině* studenti vyjádřili nejvyšší procento **nízké sociální distance**, a to **76,81%**, což odpovídá 255 respondentům. Menší procento **nízké míry sociální distance** respondenti uvedli i ke *gay menšině*, a to **66,87%**, což odpovídá 222 respondentům. Weiss (2010, s. 114) uvádí, že postoje k homosexuálním menšinám se liší v závislosti na několika faktorech - vzdělání, věk, bydliště, pohlaví, náboženství a osobní zkušenost s homosexuální osobou. Autor dodává, že právě ženy jsou v postojích k osobám jiných sexuálních minorit daleko snášenlivější. Podobný výzkum realizovala i Janošová (2000, s. 190-191), která zjistila skutečnost, že právě mladí lidé daleko lépe akceptují přítomnost homosexuálních osob než starší osoby. Naopak rozdíl ve vnímání homosexuality mezi studenty středoškolského a vysokoškolského vzdělání nebyly zjištěny. Také se můžeme opřít i o předpoklad, že čím více o určité problematice víme a máme s ní zkušenost, tím lépe ji vnímáme. S touto teorií se zabývá i Allportova kontaktní hypotéza, která tvrdí, že je potřeba splnit několik podmínek, abychom dosáhli snižování předsudků vůči menšinám. Jedná se tedy o tyto čtyři základní podmínky: rovnocenná skupina bez ohledu na situaci, společné cíle, skupinová spolupráce a podpora autorit a zákona. Zároveň se Allport domníval, že předsudky jsou ovlivněny i psychikou či sociokulturními podmínkami. (Pettigrew, 1998)

Nyní se zaměříme i na postoje studentů k bisexuální menšině. *Bisexuální menšina* má v České republice poměrně malé zastoupení, avšak respondenti zvolili podobně **nízkou míru sociální distance** k této menšině jako u *gay menšiny*, a to **65,66%**, což odpovídá 218 respondentům. Vidíme tak, že mezi postoji ke *gay menšině* a *k bisexuální menšině* respondenti nevidí žádný velký rozdíl. Naopak postoje vůči *transsexuální menšině* byla hodnocena nejvíce negativně. **Nízkou míru sociální distance** v tomto případě uvedlo **34,34%** studentů, což odpovídá pouze 114 respondentům. Procento **střední míry sociální distance** bylo podobné a to **30,72%**, což odpovídá 102 respondentům a také se našli studenti, kteří vykazovali **vysokou míru sociální distance**, a to **29,81%**, což odpovídá 99 respondentům. O situaci transsexuálních osob se zajímal i výzkum „*Being Trans in the European Union*“ z roku 2012, který probíhal v zemích patřících do Evropské Unie. Výzkum se věnoval diskriminaci transsexuálů, obtěžování a násilí v různých sférách (zaměstnání, školství, zdravotní péče, služby) a zaměřil se také na život trans osoby jako takové. Transsexuální osoby se ztotožnily nejvíce s diskriminací v oblasti vzdělávání. Také až 34% transsexuálních osob zažilo násilí vůči své

genderové identitě. V závislosti na tento výzkum můžeme stále vidět velkou míru diskriminace vůči transsexuálním osobám. To dokládá i zjištění, že právě transsexuální osoby nahlašují osobní zkušenost s diskriminací daleko častěji než lesbické, gay či bisexuální osoby (European Union Agency for Fundamental Right © 2007-2018).

V námi realizovaném výzkumu bylo zjištěno, že studenti prvních a třetích ročníků všech oborů jsou pozitivně nakloněni k *lesbickým, gay a bisexuálním skupinám*. Naopak negativně pohlíží na *transsexuální skupiny*. Tyto výsledky poměrně shodně korespondují s výsledky výzkumu ILGA Europe z roku 2016 „*České školy pod lupou: Výzkum homofobie a transfobie na školách*“. Výzkum byl zaměřen na postoje žáků osmých a devátých tříd základních škol, na studenty středních škol a studenty gymnázií. Celkem se tak výzkumu zúčastnilo 1314 respondentů, kdy průměrně bylo respondentům 17 let. Z výzkumu vzešlo, že žáci a studenti inklinují k pozitivnějšímu postoji k *lesbám, gayům a bisexuálům*, naopak negativněji vnímají *trans osoby*. Stejně tak tomu bylo i v případě měření sociální distance, kdy respondenti vyjádřili určitou míru neochoty sdílet především s transsexuálními osobami společné třídní či školní prostory. Smutným zjištěním je v tomto případě i fakt, že na diskriminaci vůči LGBT osobám se podíleli z jedné pětiny i sami učitelé (České školy pod lupou: Výzkum homofobie a transfobie na školách, 2016, s. 16-34).

ZÁVĚR

Problematika LGBT komunity je zajímavým tématem v současné postmoderní společnosti. Dosud však stále tato oblast nebyla natolik prozkoumána, především na poli České republiky, abychom si mohli utvořit ucelenější obraz. K dokreslení našich představ nám tak mohou dopomoci odborné výzkumy realizované především v zahraničí. I přes tuto skutečnost se však lidé začínají zajímat o LGBT problematiku jako takovou.

V teoretické části diplomové práce jsme se zaměřili na tři hlavní kapitoly. První kapitola pojednává o specifičnosti LGBT komunity. Popsali jsme zde důležitá legislativní ustanovení, práva v oblasti legalizace stejnopohlavního styku, homoparentality - výchovy dětí homosexuálními páry, uzavření registrovaného partnerství či možnosti změny pohlaví v kontextu námi vybraných států (Česká republika, Slovensko, Polsko, Německo, Rakousko, Maďarsko a Slovinsko). Také jsme poukázali na zajímavé dosavadní výzkumy v oblasti LGBT problematiky - *České školy pod lupou: Výzkum homofobie a transfobie na školách; Být trans v Evropské Unie a výzkum Pechové z roku 2009 Diskriminace na základě sexuální orientace v České republice*. V druhé kapitole diplomové práce jsme se zaměřili na jednotlivé sexuální menšiny a jejich zvláštnosti v chování. Na závěr této kapitoly jsme naznačili i proces přeměny pohlaví MtF (muže v ženu) a FtM (ženu v muže). Třetí kapitola propojuje postoje a LGBT komunitu. Pojednává o předsudcích, stereotypech a přesvědčeních obecně. Zaobírá se také procesem změny postojů a předsudků. Dotýká se také problematiky fobií, konkrétně tedy homofobií a heterosexismem. Závěr kapitoly se orientuje na diskriminaci LGBT osob.

Hlavním záměrem výzkumné části bylo zjistit postoje vysokoškolských studentů Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati k LGBT problematice. Z našeho pohledu bylo všech navržených cílů dosaženo. Ke zkoumání jsme použili dotazníkové šetření, které obsahovalo sémantický diferenciál a Bogardusovu škálu sociální distance. Sémantický diferenciál nám odkryl, jak studenti vnímají pojmy *lesba, gay, bisexuál a transsexuál*. Bogardusova škála sociální distance reagovala především na to, jakou míru tolerance respondenti zaujmají vůči *lesbické, gay, bisexuální a transsexuální menšině*. Analyzovali jsme tedy postoje vysokoškolských studentů oborů *Anglický jazyk pro manažerskou praxi, Sociální pedagogika, Učitelství pro mateřské školy, Všeobecná sestra, Porodní asistentka, Zdravotně sociální pracovník a Německý jazyk pro manažerskou praxi* k LGBT komunitě. Výzkumné šetření zjistilo velmi negativní vnímání pojmu *transsexuál* studenty všech zastoupených oborů a poměrně velkou až extrémní míru sociální distance vůči *transsexuálním osobám*. Ostatní

sexuální menšiny byly hodnoceny relativně stejně, avšak *bisexuální menšina* byla hodnocena studenty nejprůměrněji. Největší rozdíly spatřujeme ve vnímání pojmu *lesba* versus *transsexuál*, kdy pojem *lesba* je vnímán respondenty daleko pozitivněji než pojem *transsexuál*, který je vnímán nejzáporněji ze všech daných pojmů. Stále tak vidíme určitou odtažitost studentů k *transsexuální menšině*.

Cílem diplomové práce tak bylo upozornit na problematiku LGBT komunity a poukázat na zvláštnosti chování u jednotlivých zastoupených sexuálních menšin. Zaobírali jsme se tedy tím, jaké postoje zaujímají studenti Univerzity Tomáše Bati (Fakulty humanitních studií) k sexuálním menšinám. Zároveň jsme se snažili o odkrytí míry tolerance a akceptace k lesbické, gay, bisexuální a transsexuální komunitě. Domníváme se, že výzkumy v této oblasti jsou důležitým zdrojem pro navrhování určitých opatření, které by mohly vést k podchycení nežádoucího chování a zároveň k eliminaci diskriminace, předsudků a negativních stereotypů vůči lesbickým, gay, bisexuálním a transsexuálním osobám.

V návaznosti na toto zjištění by bylo zajímavé zaměřit již realizované preventivní programy více na LGBT problematiku včetně otázky diskriminace vůči těmto osobám, jelikož právě diskriminace je bohužel součástí jakéhokoliv vybočení „od normálu“. Vzhledem k naší cílové skupině by také bylo vhodné seznámit studenty s touto problematikou buď v rámci výuky či poskytnout možnost přednášky s osobou z LGBT komunity, to platí i pro základní či střední školy. Domníváme se, že tato diplomová práce může sloužit i jako podklad při tvorbě preventivních programů pro školy. Zároveň by mohla sloužit jako významný zdroj pro osoby s lesbickou, gay, bisexuální a transsexuální orientací k tomu, aby si mohli utvořit ucelenější názor na to, jak na tuto problematiku nahlíží vysokoškolští studenti. V rámci dalšího zkoumání by bylo zajímavé se zaměřit na celou Univerzitu Tomáše Bati a zjistit tak postoje vysokoškolských studentů celé Univerzity Tomáše Bati k námi zkoumané problematice. Rovněž zajímavé by bylo dosažené výsledky analyzovat a porovnat i s výsledky z ostatních vysokých škol v České republice, případně v zahraničí. Ve vztahu k našemu výzkumu bychom doporučili se více věnovat postojům k transsexuálním osobám, na které je pohlíženo oproti LGB skupině velmi negativně. Na závěr bychom chtěli podotknout, že jednotlivci s odlišnou sexuální orientací si svou sexualitu nevybírají a stejně jako my, by měli mít právo žít plnohodnotným životem bez diskriminace a urážek. Všichni jsme odlišní, přesto v jednom stejní - jsme lidé. Závěrem bychom chtěli citovat už jen slova Jana Wericha, který říká: „*Když už člověk jednou je, tak má koukat, aby byl. A když kouká, aby byl, a je, tak má být to, co je, a nemá být to, co není, jak tomu v mnoha případech je.*“

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] AARDWEG, G. J. M. van den, 2003. *Terapie homosexuality: rádce pro postižené a poradce*. Praha: Pro občanské sdružení Exodus vydalo Hnutí Pro život ČR. ISBN 80-239-1403-0.
- [2] ALLPORT, Gordon Willard, 2004. *O povaze předsudků*. Přeložil Eduard GEISLER. Praha: Prostor. Obzor (Prostor). ISBN 80-7260-125-3.
- [3] ATKINSON, Rita L., 2003. *Psychologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-640-3.
- [4] BOGAERT, Anthony F., 2012. *Understanding asexuality*. Lanham : Rowman & Littlefield Publishers. ISBN 9781442200999.
- [5] BOHNER, Gerd. Postoje. In: HEWSTONE, Miles a Wolfgang STROEBE, ed. *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Praha: Portál, 2006. ISBN 8073670925.
- [6] BURYÁNEK, Jan, ed, 2005. *Interkulturní vzdělávání II.: doplněk k publikaci Interkulturní vzdělávání nejen pro středoškolské pedagogy*. Praha: Člověk v tísni. ISBN 80-903510-5-0.
- [7] CIPROVÁ, Kristýna. Queer v Česku. In: HIML, P., J. SEIDL a F. SCHINDLER, eds. *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Praha: Argo, 2013. Každodenní život. ISBN 978-80-257-0876-7.
- [8] COLEMAN, Eli, 1982. *Developmental Stages of the Coming out Process*. Journal of Homosexuality, Volume 7: 31-43. https://doi.org/10.1300/J082v07n02_06
- [9] *České školy po lupou: Výzkum homofobie a transfobie na školách*, 2016. Praha: PROUD. ISBN 978-80-88175-04-9.
- [10] ČESKO. Zákon č. 115 ze dne 26. ledna 2006, o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 38. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115>.
- [11] ČESKO. Zákon č. 198 ze dne 23. dubna 2008 o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 58. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198>

- [12] ČESKO. Zákon č. 262 ze dne 21. dubna 2006, zákoník práce. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 84. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>.
- [13] ČESKO. Zákon č. 373 ze dne 6. listopadu 2011, o specifických zdravotních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 131. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373?text=>.
- [14] *Děti a jejich sexualita: rádce pro rodiče a pedagogy*, 2014. V Brně: CPress. ISBN 978-80-264-0290-9.
- [15] DEVOR, A. H., 2004.. *Witnessing and mirroring: A fourteenstage model oftranssexual identity formation*. *Journal of Gay & Lesbian Psychotherapy*, 8(1-2), 41-67. DOI: 10.1300/J236v08n01_05
- [16] FAFEJTA, Martin, 2004. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Jan Piszkievicz. ISBN 80-86768-06-6.
- [17] FAFEJTA, Martin, 2016. *Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1030-6
- [18] FEINBERG, Leslie, 2000. *Pohlavní štvanci*. Praha: G plus G. ISBN 80-242-0380-4.
- [19] FIFKOVÁ, Hana et al., 2008. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. Vyd. 2. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1696-1.
- [20] GATES, Gary J., 2012. *LGBT Identity: A Demographer's Perspective*. Loyola Marymount University and Loyola Law School. Dostupné z: <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/Gates-LLR-Spring-2012.pdf?fbclid=IwAR1nvPSagjmWA5qYjsGR9mErwhQZ8A6qXYK8mmel7L4baKimtXKkrMP1T4o>
- [21] GÉRINGOVÁ, Jitka, 2011. *Pomáhající profese: tvořivé zacházení s odvrácenou stranou*. Praha: Triton. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-394-3.
- [22] HAYES, Nicky, 2003. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 8071787639.
- [23] HOSÁK, Ladislav, Michal HRDLIČKA a Jan LIBIGER, 2015. *Psychiatrie a pedopsychiatrie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-2998-8.

- [24] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, Pedagogika (Grada). ISBN 9788024713694.
- [25] CHRÁSKA, Miroslav a Ilona KOČVAROVÁ, 2015. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. ISBN 978-80-7454-553-5.
- [26] JANDOUREK, Jan, 2012. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3679-2.
- [27] JANOŠOVÁ, Pavlína, 2000. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum. ISBN 80-7184-954-5.
- [28] JANOŠOVÁ, Pavlína, 2008. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 9788024722849.
- [29] KINSEY, Alfred, Wardell. B. POMEROY a Martin E CLYDE, 1948. *Sexual behavior in the human male..* Philadelphia, W.B. Saunders Co.
- [30] KÖLLEN, Thomas, 2016. *Sexualorientation and transgenderissues in organizations: global perspectives on lgbt work force diversity*. New York, NY: Springer Berlin Heidelberg. ISBN 978-3-319-29621-0.
- [31] KOPECKÁ, Ilona, 2011. *Psychologie: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3876-5.
- [32] KOŤÁTKOVÁ, Soňa, 2008. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1568-1.
- [33] KRAUS, Blahoslav, 2014. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0643-9.
- [34] Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů; její aktualizace platná od 1. 1. 2018. [on-line]. [cit. 20. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>
- [35] NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia. ISBN 9788020016799.
- [36] ONDRISOVÁ, Sylva et al., 2002. *Neviditelná menšina: čo (ne)vieme o sexuálnej orientácii*. 1. vydání. Bratislava: Nadace občan a demokracia. ISBN 80-968528-5-X.
- [37] OREL, Miroslav, 2016. *Psychopatologie: nauka o nemocech duše*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5516-8.

- [38] OVEČKA, Libor, 2011. "Člověče, bylo ti oznámeno, co je dobré--": česká katolická morální teologie 1884-1948. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1957-6.
- [39] PECHOVÁ, Olga, 2009. *Diskriminace na základě sexuální orientace*. E-psychologie [online]. 3(3), 1- 16 [cit. 23.1.2019]. Dostupný z: <https://e-psycholog.eu/pdf/pechova.pdf>: .ISSN 1802-8853.
- [40] PECHOVÁ, Olga. Diskriminace sexuálních minorit v ČR. In: *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR*. Příručka pro zaměstnance veřejné správy. 2., rozšíř. vyd. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2007a. ISBN 978-80-239-9597-8.
- [41] PECHOVÁ, Olga. Homofobie, heterosexismus, diskriminace sexuálních minorit? In: *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR*. Příručka pro zaměstnance veřejné správy. 2., rozšíř. vyd. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2007c. ISBN 978-80-239-9597-8
- [42] PECHOVÁ, Olga. LGBT mládež a diskriminace. In: *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR*. Příručka pro zaměstnance veřejné správy. 2., rozšíř. vyd. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2007b. ISBN 978-80-239-9597-8
- [43] PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ, 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-311-3.
- [44] PETTIGREW, Thomas. 1998. *Intergroup contact theory*. Annual Review of Psychology, 49, č. 1, s. 65–85.
- [45] PLHÁKOVÁ, Alena, 2006. *Dějiny psychologie*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 802470871X.
- [46] PROCHÁZKA, Ivo. Homosexualita a pohlavní zneužívání. In: WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0929-5.
- [47] RYLE, Robyn, 2018. *Questioning gender: a sociological exploration*. 3rd edition. Thousand Oaks, California: SAGE Publications. ISBN 978-1-5063-2547-7.
- [48] ŘEZÁČ, Jaroslav, 1998. *Sociální psychologie*. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 8085931486.
- [49] SHAW, Susan M, 2018. *Women's live saround the world: a global encyclopedia*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, a imprint of ABC-CLIO. ISBN 9781610697118.

- [50] SCHERRER, Kristin S., Emily KAZYAK a Rachel SCHMITZ, 2015. *Getting "Bi" in the Family: Bisexual People's Disclosure Experiences*. *Fam Relat*, 77: 680-696. doi:10.1111/jomf.12190
- [51] SIMON, Rita J. a Alison BROOKS, 2009. *Gay and lesbian communities the world-over*. Lanham, MD: Lexington Books. ISBN 9780739143643.
- [52] SLOBODA, Zdeněk, 2016. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-09-1.
- [53] SOLLÁR, Tomáš. Sémantický diferenciál. In: KOLLÁRIK, Teodor a Eva SOLLÁROVÁ. *Metódy sociálnopsychologickej praxe: [psychologické metódy - prostriedok poznávani a sociálneho priestoru]*. Bratislava: Ikar, 2004. Pegas (Ikar). ISBN 80-551-0765-3.
- [54] VALENTA, Aleš, 2018. *Německo - mýtus a realita: politika v SRN 1998-2017*. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-4961-0.
- [55] VEREŠOVÁ, Marcela. Postojové škály. In: KOLLÁRIK, Teodor a Eva SOLLÁROVÁ. *Metódy sociálnopsychologickej praxe: [psychologické metódy - prostriedok poznávani a sociálneho priestoru]*. Bratislava: Ikar, 2004. Pegas (Ikar). ISBN 80-551-0765-3.
- [56] WEISS, Petr, 2010. *Sexuologie*. Praha: Grada. ISBN 9788024724928.
- [57] WEISS, Petr, Hana FIFKOVÁ a Ivo PROCHÁZKA. Diagnostika transsexuality. In: 2008. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. Vyd. 2. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1696-1.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

- [1] European Union Agency for Fundamental Rights. Being Trans in the EU - Comparative analysis of the EU LGBT survey data [online]. Copyright © 2007-2018 [cit. 23.12.2018]. Dostupné z: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/being-trans-eu-comparative-analysis-eu-lgbt-survey-data>
- [2] Jsme fér. Rakousko bude mít manželství pro všechny[online]. Copyright © 2018 [cit. 27.12.2018]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/rakousko_manzelstvi_pro_vsechny

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

©	Copyright
Ø	Průměr
AMP	Anglický jazyk pro manažerskou praxi
Atd.	A tak dále
EU	Evropská Unie
FH	Faktor hodnocení
FHS	Fakulta humanitních studií
FE	Faktor energie
FtM	Female to Male (přeměna ženy v muže)
ILGA	Mezinárodní lesbická, gay, bisexuální, transsexuální a intersexuální asociace
LGBT	Lesba, gay, bisexuál a transsexuál
LGBTIAQ	Lesba, gay, bisexuál, transsexuál, asexuál a queer
MKN-10	Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů, 10. revize
MtF	Male to Female (přeměna muže v ženu)
Např.	Například
NMP	Německý jazyk pro manažerskou praxi
PA	Porodní asistentka
PROUD	Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu
Sb.	Sbírka
SOCPED	Sociální pedagogika
SOHO	Sdružení organizací homosexuálních občanů v České republice
Tzv.	Tak zvaný
UMŠ	Učitelství pro mateřské školy
UTB	Univerzita Tomáše Bati

VSE	Všeobecná sestra
ZSP	Zdravotně sociální pracovník

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Sedmibodová škála sexuální orientace Alfreda Kinseye (Kinsey, Pomeroy a Clyde, 1948)	19
Obrázek 2: Struktura postojů (Řezáč, 1998).....	29
Obrázek 3: Tříkomponentový model postojů (Bohner, 2006).....	30

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Práva LGBT komunity v kontextu vybraných států	14
Tabulka 2: Výzkumný soubor.....	42
Tabulka 3: Osobní zkušenost s LGBT menšinou	47
Tabulka 4: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Anglický jazyk pro manažerskou praxi.....	49
Tabulka 5: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Anglický jazyk pro manažerskou praxi.....	50
Tabulka 6: Sociální distance studentů oboru Anglický jazyk pro manažerskou praxi.....	51
Tabulka 7: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Sociální pedagogika	52
Tabulka 8: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Sociální pedagogika.	53
Tabulka 9: Sociální distance studentů oboru Sociální pedagogika.....	54
Tabulka 10: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Učitelství pro mateřské školy	55
Tabulka 11: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Učitelství pro mateřské školy	56
Tabulka 12: Sociální distance studentů u oboru Učitelství pro mateřské školy	58
Tabulka 13: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Německý jazyk pro manažerskou praxi.....	58
Tabulka 14: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Německý jazyk pro manažerskou praxi.....	59
Tabulka 15: Sociální distance studentů oboru Německý jazyk pro manažerskou praxi.....	61
Tabulka 16: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Zdravotně sociální pracovník	61
Tabulka 17: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Zdravotně sociální pracovník	62
Tabulka 18: Sociální distance studentů oboru Zdravotně sociální pracovník	64
Tabulka 19: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Porodní asistentka.....	64
Tabulka 20: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Porodní asistentka	65
Tabulka 21: Sociální distance studentů u oboru Porodní asistentka.....	67
Tabulka 22: Průměrné hodnoty faktoru hodnocení u oboru Všeobecná sestra	67

Tabulka 23: Průměrné hodnoty faktoru energie u oboru Všeobecná sestra	68
Tabulka 24: Sociální distance studentů oboru Všeobecná sestra	70
Tabulka 25: Vnímání jednotlivých pojmů dle oborů.....	70
Tabulka 26: Míra sociální distance studentů FHS UTB k sexuálním menšinám	73

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Možnosti přijetí sexuální orientace jedinců.....	45
Graf 2: Subjekty ovlivňující názor respondentů vůči sexuálním menšinám	46
Graf 3: Zkušenost s LGBT osobami	47
Graf 4: Sémantické pole pro první a třetí ročník oboru Anglický jazyk pro manažerskou praxi.....	50
Graf 5: Sémantické pole pro první a třetí ročník oboru Sociální pedagogika	53
Graf 6: Sémantické pole pro první a třetí ročník oboru Učitelství pro mateřské školy	57
Graf 7: Sémantické pole pro první a třetí ročník oboru Německý jazyk pro manažerskou praxi.....	60
Graf 8. Sémantické pole pro první a třetí ročník oboru Zdravotně sociální pracovník.....	63
Graf 9: Sémantické pole pro první i třetí ročník oboru Porodní asistentka	66
Graf 10: Sémantické pole pro první a třetí ročník oboru Všeobecná sestra	69
Graf 11: Míra sociální distance k sexuálním menšinám.....	73

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Lucie Olivová a jsem studentkou oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Ráda bych Vás touto cestou požádala o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci, která nese název *Postoje vysokoškolských studentů k LGBT komunitě*.

U každé otázky prosím označte jen **jednu** odpověď.

Dotazník je zcela anonymní. Neexistuje žádná správná ani špatná odpověď, záleží nám na Vašem názoru v dané problematice.

Děkuji Vám za spolupráci a vážím si jakéhokoliv Vašeho názoru.

Bc. Lucie Olivová

1. Vaše pohlaví:

- a) Muž
- b) Žena

2. Studovaný obor:.....

6. V důsledku čeho podle Vás člověk přijímá svou sexuální orientaci?

- a) Vrozených dispozic
- b) Zkušenosti z dětství, mládí, apod.
- c) Obojí
- d) Jiné (vepište)

3. Ročník studia:

- a) 1. ročník
- b) 2. ročník
- c) 3. ročník

7. Kdo ovlivnil nejvíc Váš názor na jednotlivé sexuální menšiny?

- a) Církev nebo náboženská organizace
- b) Televize
- c) Tisk
- d) Škola
- e) Rodina
- f) Známi
- g) Osobní setkání s někým s odlišnou sexuální orientací
- h) Nikdo na mě v tomto směru nepůsobil
- i) Jiné (vepište)

4. Forma studia:

- a) Prezenční forma studia (denní)
- b) Kombinovaná forma studia

5. Znáte pojem LGBT?

- a) Ano
- b) Ne

V následujících tabulkách jsou uvedena protichůdná adjektiva. Zakřížkujte, prosím, na uvedené stupnici pole, které nejvíce odpovídá Vašemu vnímání daného pojmu. Můžete zadat vždy u jedné dvojice polí pouze jednu možnost (pole).

8. LESBA(žena, kterou přitahují ženy)									
dobrý									špatný
náročný									nenáročný
příjemný									nepříjemný
světlý									tmavý
přísný									měrný
obtížný									snadný
krásný									ošklivý
problémový									bezproblémový
sladký									kyselý
těžký									lehký

9. GAY(muž, kterého přitahují muži)									
dobrý									špatný
náročný									nenáročný
příjemný									nepříjemný
světlý									tmavý
přísný									měrný
obtížný									snadný
krásný									ošklivý
problémový									bezproblémový
sladký									kyselý
těžký									lehký

10. BISEXUÁL(žena nebo muž, které přitahují jak ženy, tak muži)									
dobrý									špatný
náročný									nenáročný
příjemný									nepříjemný
světlý									tmavý
přísný									měrný
obtížný									snadný
krásný									ošklivý
problémový									bezproblémový
sladký									kyselý
těžký									lehký

11. TRANSEXUÁL(muž, který se cítí být ženou a naopak)									
dobrý									špatný
náročný									nenáročný
příjemný									nepříjemný
světlý									tmavý
přísný									měrný
obtížný									snadný
krásný									ošklivý
problémový									bezproblémový
sladký									kyselý
těžký									lehký

12. JÁ	
dobrý	špatný
náročný	nenáročný
příjemný	nepříjemný
světlý	tmavý
přísný	milný
obtížný	snadný
krásný	ošklivý
problémový	bezproblémový
sladký	kyselý
těžký	lehký

13. Kdyby záleželo na mně, přijal(a) bych GAYE:

- Jako životního partnera
- Do okruhu svých blízkých přátel
- Jako souseda
- V zaměstnání jako kolegu
- Jako občana České republiky
- Jenom jako turistu České republiky
- Vyloučil(a) bych je z České republiky

14. Kdyby záleželo na mně, přijal(a) bych LESBU:

- Jako životního partnera
- Do okruhu svých blízkých přátel
- Jako souseda
- V zaměstnání jako kolegu
- Jako občana České republiky
- Jenom jako turistu České republiky
- Vyloučil(a) bych je z České republiky

15. Kdyby záleželo na mně, přijal(a) bych BISEXUÁLA:

- Jako životního partnera
- Do okruhu svých blízkých přátel
- Jako souseda
- V zaměstnání jako kolegu
- Jako občana České republiky
- Jenom jako turistu České republiky
- Vyloučil(a) bych je z České republiky

16. Kdyby záleželo na mně, přijal(a) bych

TRANSEXUÁLA:

- Jako životního partnera
- Do okruhu svých blízkých přátel
- Jako souseda
- V zaměstnání jako kolegu
- Jako občana České republiky
- Jenom jako turistu České republiky
- Vyloučil(a) bych je z České republiky

17. Setkal(a) jste se s někým, kdo patří do skupiny LGBT?

- Ano
- Ne

18. Pokud ano, jak byste ohodnotil(a) Vaši zkušenost s osobami LGBT?

- Velmi dobré
- Dobré
- Nevím, nedokážu posoudit
- Špatné
- Velmi špatné

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku a přeji krásný den.